

Ulf Hjelmar og Sune Welling Hansen

Lokalpolitik og borgere

Resultater fra en borgerundersøgelse om deltagelse, kendskab, holdninger og ønsker til lokaldemokratiet

Lokalpolitik og borgere – Resultater fra en borgerundersøgelse om deltagelse, kendskab, holdninger og ønsker til lokaldemokratiet kan downloades fra hjemmesiden www.kora.dk

© KORA og forfatterne

Mindre uddrag, herunder figurer, tabeller og citater, er tilladt med tydelig kildeangivelse. Skrifter, der omtaler, anmelder, citerer eller henviser til nærværende, bedes sendt til KORA.

© Omslag: Mega Design og Monokrom

Udgiver: KORA

ISBN: 978-87-7488-788-1

Projekt 10600

September 2013

KORA

Det Nationale Institut for

Kommuners og Regioners Analyse og Forskning

KORA er en uafhængig statslig institution, hvis formål er at fremme kvalitetsudvikling, bedre ressourceanvendelse og styring i den offentlige sektor.

**Det Nationale Institut
for Kommuners og Regioners
Analyse og Forskning**

Forord

Som et led i Økonomi- og Indenrigsministeriets eftersyn og undersøgelse af det lokale demokratis tilstand frem mod kommunalvalget i november 2013 har KORA gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt borgerne. Formålet med denne undersøgelse er at give et statusbillede af det lokale demokratis tilstand set fra borgernes perspektiv. Ud over denne spørgeskemaundersøgelse indgår der i Økonomi- og Indenrigsministeriets eftersyn af det lokale demokratis tilstand en rundtur, som ministeriet selv gennemfører, til udvalgte kommuner.

Målgruppen for rapporten er først og fremmest politikere og embedsmænd, som er engageret i det lokale demokrati. Vi har dog bestræbt os på at formidle resultaterne af undersøgelsen i en så direkte form som muligt, så også en bredere offentlighed kan få gavn af resultaterne fra undersøgelsen.

I alt 1.370 borgere gav sig tid i en travl hverdag til at besvare spørgeskemaet, og vi vil gerne takke for denne medvirken til undersøgelsen. Endvidere tak til Danmarks Statistik for en vellykket gennemførelse af selve dataindsamlingen.

Vi takker også de forskere, som deltog på en workshop om lokaldemokrati afholdt af Økonomi- og Indenrigsministeriet i januar 2013. Endvidere vil vi rette en tak til Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen for adgang til data fra de surveys om lokaldemokrati, der blev gennemført i 2001 og 2009. Endelig takkes Ulrik Kjær, Kasper Møller Hansen og Yosef Bhatti for adgang til data vedr. antallet af unge og etniske borgere i kommunalbestyrelserne.

Rapporten er skrevet af programleder og ph.d. Ulf Hjelmar og forsker og ph.d. Sune Welling Hansen, begge fra KORA. Studentermedhjælp Peter Ejby Ernst har arbejdet med kodning af åbne svar i spørgeskemaundersøgelsen.

Ulf Hjelmar og Sune Welling Hansen
September 2013

Indhold

1	Sammenfatning og konklusioner	5
2	Indledning.....	10
2.1	Undersøgelsens formål	10
2.2	Undersøgelsens aktualitet og forskningsmæssige baggrund.....	10
2.3	Metode og data	13
2.4	Rapportens struktur	14
3	Borgerne og deres lokale demokrati.....	16
3.1	En borger- og brugerorientering i lokalpolitikken	16
3.2	Tillid til lokaldemokratiet	18
3.3	Borgernes lokalpolitiske forståelse og handlekompetence.....	21
3.4	Borgernes tilknytning til deres kommune og lokalområde	25
3.5	Borgerne og politisk diskussion	27
4	Borgernes interesse for og viden om deres lokale demokrati og kommune.....	30
4.1	Interesse for lokalpolitik.....	30
4.2	Borgernes oplevede viden om lokalpolitik.....	32
4.3	Borgernes viden om faktuelle forhold	35
5	Borgernes deltagelse i deres lokale demokrati.....	39
5.1	Deltagelse i lokale valg	39
5.2	Deltagelse i øvrige lokaldemokratiske aktiviteter	43
5.3	Forslag til at styrke borgerinddragelsen	49
6	Borgernes tilfredshed og egne prioriteringer	51
6.1	Borgernes tilfredshed med deres kommune.....	51
6.2	Prioriteringer af lokalpolitiske forhold	53
7	Særlige vælgergrupper – de unge og borgere med anden etnisk baggrund	60
7.1	Unge og lokaldemokrati	60
7.2	Borgere med anden etnisk baggrund og lokaldemokrati.....	65
7.3	Opsamlende bemærkninger	68
	English Summary	70
	Litteratur.....	73

1 Sammenfatning og konklusioner

Formålet med denne undersøgelse er at give et statusbillede af det lokale demokratis tilstand set fra borgernes perspektiv. Dette statusbillede inkluderer en afdækning af borgernes lokalpolitiske holdninger og opfattelser, borgerens interesse og viden om deres lokaldemokrati og om kommunale forhold, borgernes deltagelse i det lokale demokrati samt borgernes egne prioriteringer og forslag til, hvordan det lokale demokrati kan styrkes. I undersøgelsen er der særlig opmærksomhed på to vælgergrupper, som er karakteriseret ved at have en lavere valgdeltagelse end øvrige vælgergrupper: De unge (18-24-årige) og borgere med anden etnisk baggrund.

Undersøgelsen gennemføres for Økonomi- og Indenrigsministeriet og skal give ministeriet et forskningsmæssigt grundlag for mulige anbefalinger og ideer om eventuelle forbedringer i det lokale demokratis funktion. Endvidere er det ambitionen, at spørgeskemaundersøgelsen og Økonomi- og Indenrigsministeriets øvrige aktiviteter på området kan fungere som inspiration for kandidaterne til kommunalvalget i november 2013.

Dataindsamlingen blev tilrettelagt som en kombination af en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse og en telefonbaseret spørgeskemaundersøgelse. Undersøgelsen blev gennemført i marts-april 2013 og resulterede i alt 1.370 besvarelser af spørgeskemaet. Svarprocenten i spørgeskemaundersøgelsen blev 56,5 %, hvilket er lidt mindre end en tilsvarende undersøgelse fra 2001, der havde en svarprocent på 59 %. Den lidt lavere svarprocent i undersøgelsen fra 2013 er bl.a. udtryk for, at svarprocenter i denne type undersøgelser generelt er faldende. Bortfaldsanalysen giver ikke anledning til at tro, at undersøgelsen ikke er repræsentativ. Dog gælder det i undersøgelsen – som i andre undersøgelser på dette område – at der er en overrepræsentation af interesserede og vidende borgere, og som følge heraf vil undersøgelsen formentlig overvurdere viden om og deltagelse i lokalpolitik, da disse forhold kan forventes at være påvirket af interesse for lokalpolitik.

I det følgende præsenteres undersøgelsens hovedresultater:

Vi har for det første undersøgt, hvordan borgerne ser sig selv i det lokale selvstyre: Ser borgerne først og fremmest sig selv som *borgere* i et lokalt demokrati, eller ser de snarere sig selv som *brugere* af kommunale ydelser? Undersøgelsen viser, at vælgerbefolkningen her deler sig i to nogenlunde lige store lejre. Halvdelen af vælgerbefolkningen lægger mest vægt på demokrati og den demokratiske proces, mens den anden halvdel af befolkningen lægger mest vægt på god og effektiv kommunal service. Det fremgår blandt andet af undersøgelsen, at borgerorienteringen er stærkest hos borgere med en længere uddannelse og borgere, som har en høj grad af interesse for lokalpolitik.

I Danmark har borgerne generelt en høj grad af *tillid* til de folkevalgte lokalpolitikere. Dette billede genfindes også i vores undersøgelse. Vores undersøgelse viser, at borgerne generelt mener, at deres lokalpolitikere lytter til dem, og at lokalpolitikere er kompetente. Samtidig viser undersøgelsen, at borgerne er blevet mere kritiske i forhold til, om lokalpolitikere varetager almene samfundsinteresser frem for personlige interesser. Dette rykker dog ikke ved det samlede billede, som afspejler en generel høj grad af tillid til lokaldemokratiet og lokalpolitikere.

I forhold til tidligere er lokalpolitikere, ifølge borgerne, siden 2001 blevet mindre lydøre, men samtidigt er de i borgernes øjne blevet mere kompetente. En del af forklaringen kan være kommunalreformen i 2007, som førte til dannelsen af en række store kommuner, hvor færre lokalpolitikere har fået større ansvar.

Et velfungerende lokaldemokrati kræver en aktiv lokalbefolkning, så lokale politiske beslutninger kan træffes med hensyntagen til lokale borgeres meninger og holdninger. Men for at kunne give sit besyv med skal man som borger mene, at man kan *forstå lokalpolitikken*, og at man er *i stand til at handle*. Undersøgelsen viser, at lidt under halvdelen af befolkningen mener, at de kan forstå og handle i lokalpolitik. Det fremgår, at evnen til at forstå og handle er stærkere hos borgere med en længere uddannelse og svagere hos kvinder samt yngre borgere – og hvad angår forståelsen, også svagere hos borgere med anden etnisk baggrund.

I forhold til tidligere er der i dag færre borgere med en relativt god forståelse for lokalpolitik. Samtidig viser undersøgelsen dog, at der i dag også er færre borgere, som ikke har tiltro til, at de kan handle i lokalpolitik. I dag er der altså færre borgere med en god forståelse af lokalpolitik men samtidigt færre borgere, der har svært ved at handle lokalpolitisk. Det overordnede billede er dog, at forudsætningerne for et aktivt lokaldemokrati som helhed er blevet dårligere de senere år, da markant færre borgere i dag har en god forståelse af lokalpolitik i forhold til 2001.

Borgernes holdninger til lokaldemokratiet kan forventes at være påvirket af, *hvor knyttet man føler sig til Danmark, til sit lokalområde og til sin kommune*. Undersøgelsen viser, at mens tre fjerdedele af befolkningen føler en stærk tilknytning til Danmark, føler under halvdelen af borgerne en stærk tilknytning til deres lokalområde og til deres kommune. Vores analyser viser, at tilknytningen til kommunen blandt andet er svag hos unge borgere og borgere med anden etnisk baggrund.

I forbindelse med kommunalreformen i 2007 blev en række kommuner sammenlagt, og disse sammenlægninger kan have påvirket borgernes lokale tilknytning. Resultaterne viser imidlertid, at dette ikke er tilfældet. Borgernes tilknytning til deres nærområde (deres lokalområde og deres kommune) har ikke ændret sig væsentligt i løbet af de seneste år, og analysen viser, at der ikke er forskel mellem kommuner, som blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen og dem, som ikke blev sammenlagt.

I undersøgelsen ser vi også nærmere på, hvor ofte borgerne *diskuterer politik* med andre personer, og hvor ofte borgerne har oplevet, at der blev diskuteret politik i deres barndomshjem. Vores forventning var, at betydningen af socialisering ville være stor i forhold til interesse for og deltagelse i lokaldemokratiet – og at denne socialisering er svagere hos blandt andet unge med anden etnisk baggrund.

Dette billede blev bekræftet i vores undersøgelse. Det fremgår af undersøgelsen, at der er en sammenhæng mellem, hvor meget politik, der blev diskuteret i ens barndomshjem, og hvor meget man diskuterer politik i dag: Jo mere politik, der blev diskuteret i barndomshjemmet, jo mere politik diskuterer man i dag. Ydermere viser analyserne i denne rapport, at der er en sammenhæng mellem på den ene side, hvor meget man diskuterer poli-

tik, og på den anden side ens lokalpolitiske forståelse og handlekompetence, ens interesse for lokalpolitik og ens deltagelse i lokalpolitikken.

Vores undersøgelse viser også, at danske vælgere er delt i to nogenlunde lige store lejre, når det drejer sig om *interessen for lokalpolitik*: Omtrent halvdelen er meget eller noget interesseret i lokalpolitik, mens den anden halvdel kun er lidt eller slet ikke interesseret i lokalpolitik. Analyserne viser, at det blandt andet er unge og yngre borgere, som er mindre interesseret i lokalpolitik, og at det samme gør sig gældende blandt borgere med en kortere uddannelse. Det fremgår også, at borgere, som lægger mest vægt på demokrati frem for service, har større interesse for lokalpolitik.

Interessen for lokalpolitik i befolkningen er overordnet på et lidt lavere niveau end i 2001. I dag er det kun 9 %, som erklærer sig meget interesseret i lokalpolitik, hvor det i 2001 var 16 % af vælgerne.

Undersøgelsen dokumenterer dog, at vælgerne ikke helt har tabt interessen for lokalpolitik. Over halvdelen af vælgerne (52 %) erklærer sig enten "meget interesseret" eller "noget interesseret" i lokalpolitik. At interessen for lokalpolitik er til stede for flertallet af vælgerne, er meget positivt for lokaldemokratiets virke. Grunden er, at en forudsætning for et velfungerende lokaldemokrati er, at borgerne er interesseret i lokalpolitik. Hvis borgerne ikke har en vis interesse for det lokalpolitiske, så kan det påvirke en lang række forhold, herunder lokalpolitisk viden og lokalpolitisk deltagelse.

Vi har i undersøgelsen også set på borgernes *lokalpolitiske viden*. Vi har spurgt til, hvor godt informeret man mener, at man er om kommunalpolitik, og vi har også stillet en række faktuelle spørgsmål for at undersøge, hvor meget respondenterne ved om udvalgte faktuelle forhold. Analysen viser, at mere end to tredjedele af borgerne føler sig meget godt, godt eller nogenlunde informeret. Ser man på borgernes viden om faktuelle forhold, er billedet nogenlunde det samme: 67-83 % af borgerne er i stand til at svare rigtigt på de udvalgte spørgsmål om lokalpolitik og kommunal service. I forhold til tidligere er der indikationer på et faldende vidensniveau.

I undersøgelsen har vi set på, hvor meget og hvordan borgerne *deltager* i deres lokale demokrati. Det fremgår af undersøgelsen, at langt de fleste borgere (75 %) helt sikkert ville stemme, hvis der var kommunalvalg i morgen. Det er en noget lavere andel, end man tidligere har set. I undersøgelser fra 2001 og 2009 var det 86-87 %, der gav udtryk for, at de ville stemme ved det kommende kommunalvalg. Denne tendens til et fald i den lokalpolitiske deltagelse har man også set i de øvrige nordiske lande, så der er ikke tale om et isoleret dansk fænomen.

Ser man på, hvad man overordnet kan gøre for at ændre på tendensen til en faldende lokalpolitisk deltagelse, er billedet blandet. En stor gruppe borgere anser det som en borgerpligt at stemme, men samtidig er der også store dele af vælgerbefolkningen, som har en mere brugerorienteret tilgang. Denne gruppe af borgere lægger mere vægt på at få indflydelse på konkrete lokale forhold, fx deres børns daginstitution eller skole.

Mange danskere *engagerer sig i lokalpolitik* på forskellige måder. I alt 39 % tager del i lokaldemokratiet ved enten at kontakte en kommunalpolitiker eller et politisk parti, være

aktiv i en gruppe eller forening om et lokalt spørgsmål, skrive et brev til en avis eller lignende lokalpolitisk aktivitet. Denne andel er markant lavere end i 2001, hvor i alt 53 % af lokalbefolkningen deltog i lokalpolitik på den ene eller anden måde. Vores analyser viser, at det blandt andet er borgere med anden etnisk baggrund samt unge og yngre borgere, der i mindre grad engagerer sig i lokalpolitik.

I undersøgelsen indgår et åbent spørgsmål om, hvad man selv synes, der skal til for at styrke borgerinddragelsen i lokaldemokratiet. De adspurgte borgere peger her først og fremmest på to forhold: Det ene forhold er, at lokalpolitikken i højere grad skal konkretiseres og omhandle bestemte emner, som man som borger er interesseret i og kan forholde sig til. Borgerne giver udtryk for, at hvis kommunen tydeligt kan anskueliggøre at bestemte lokalpolitiske spørgsmål har en betydning for borgerne, så vil man som borger også have lyst til at engagere sig i debatten. Det andet forhold er, at der bør være en højere grad af gennemsigtighed i lokalpolitikken. Der mangler, ifølge mange borgere i undersøgelsen, let tilgængelig information om lokalpolitik og mulighed for at deltage i beslutningsprocessen. Samtidig bør det være mere klart, at det rent faktisk nytter at deltage i lokalpolitikken.

Undersøgelsen har givet mulighed for at se nærmere på, hvad borgerne er særligt tilfredse og særligt utilfredse med i kommunen, og hvilke områder, som efter borgernes mening skal op- og nedprioriteres. Det fremgår af vores analyser, at borgerne er særligt tilfredse med plejehjem og ældrepleje samt med skole og daginstitutioner. En del borgere mener samtidigt, at der skal tilføres flere ressourcer til disse to områder. Endvidere finder mange borgere, at det væsentligste problem i deres kommune vedrører infrastruktur og offentlig transport. Ser man på, hvor man kan hente ressourcer fra, så nævnes bl.a. kommunernes administration. Generelt giver mange borgere udtryk for, at økonomien i deres kommune er stram, og det er vanskeligt at finde besparelser.

I undersøgelsen har der været særlig fokus på *unge borgere (18-24-årige) og borgere med anden etnisk baggrund*. To vigtige grunde til at se nærmere på disse to grupper er, at de ikke alene har den laveste valgdeltagelse i vælgerbefolkningen men også har haft en faldende valgdeltagelse de senere år.

I forhold til *de unge* fremgår det af undersøgelsen, at langt de fleste unge (71 %) mener, at lokalpolitik er svært eller uinteressant. Hvad kan man så gøre for at få de unge engagerede i lokalpolitik? De unge giver selv udtryk for, at hvis man skal fange de unge, så skal der gøres en bevidst indsats fra kommunens side for at inkludere de unge. Denne indsats skal, ifølge de unge, lægge vægt på at formidle det lokalpolitiske stof på en enkel måde og gøre det klart, hvordan man som ung kan bidrage til beslutningsprocessen.

Det er kun 3,8 % af kommunalbestyrelsesmedlemmerne, som er mellem 18 og 30 år gamle, selvom denne aldersgruppe udgør godt fire gange så stor en andel af befolkningen (16 %). De unge er altså klart underrepræsenteret i landets kommunalbestyrelser. Spørgsmålet er, om antallet af unge indvalgte i kommunalbestyrelserne har en indflydelse på interessen for lokalpolitik hos de unge bosat i kommunen? Vores analyser viser, at dette synes at være tilfældet: I kommuner med ingen indvalgte unge i kommunalbestyrelsen er de unge mere enige i, at deres interesse for lokalpolitik kunne styrkes, hvis der var

flere unge i kommunalbestyrelsen – i forhold til kommuner hvor der er mindst én indvalgt ung i kommunalbestyrelsen.

I forhold til *borgere med anden etnisk baggrund* så fremgår det af undersøgelsen, at hver tredje borger mener, at det er svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik. Blandt de borgere, som oplever, at det er svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik, er det karakteristisk, at de oplever sprog- og kulturbarrierer, som gør det vanskeligt overhovedet at deltage i lokalpolitik. Samtidig påpeges det, at lokalpolitik kan virke forvirrende og uvedkommende, og at man ikke på samme måde som borgere med en dansk etnisk baggrund er socialiseret til at forstå dansk politik og søge at få politisk indflydelse.

Ved det seneste kommunalvalg i 2009 var 3,3 % af de valgte kommunalbestyrelsesmedlemmer indvandrere eller efterkommere af indvandrere, mens gruppen udgør 12 % af befolkningen. Borgere med anden etnisk baggrund er altså – ligesom tilfældet var med unge – kraftigt underrepræsenteret i landets kommunalbestyrelser. Det tyder dog ikke på, at dette har indflydelse på interessen for lokalpolitik blandt borgere med anden etnisk baggrund. Vores analyser viser, at der ikke er en sammenhæng mellem, hvor mange borgere af anden etnisk herkomst, der er indvalgt i kommunalbestyrelsen, og hvor enig man er i, at interessen for lokalpolitik kunne styrkes, hvis der var flere indvalgte kommunalbestyrelsesmedlemmer af anden etnisk herkomst.

Vi har i undersøgelsen generelt fokuseret på, hvorvidt kommunesammenlægningerne i forbindelse med kommunalreformen i 2007 har haft en indflydelse på borgernes forhold til lokaldemokratiet. Resultaterne viser, at *kommunesammenlægningerne i 2007* kun har haft en begrænset indflydelse. På nogle få områder viser analyserne dog en forskel blandt borgere bosat i kommuner, der henholdsvis blev sammenlagt og ikke blev sammenlagt:

- Er man bosat i en kommune, der blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen, er det markant mere sandsynligt, at man finder lokalpolitik kompliceret.
- Sandsynligheden for at stemme, hvis der blev afholdt kommunalvalg i morgen, er større, hvis man bor i en kommune, der blev sammenlagt.
- Er man bosat i en kommune, der blev sammenlagt, er der også større sandsynlighed for at deltage i lokaldemokratiske aktiviteter.
- Der er større sandsynlighed for at ville spare på kultur og bruge flere penge på ældrepleje, hvis man bor i en sammenlagt kommune.

Disse analytiske resultater peger ikke umiddelbart i samme retning. Den begrænsede indflydelse, som kommunalreformen har haft på borgernes forhold til lokaldemokratiet, synes ikke at tegne et samlet mønster.

2 Indledning

2.1 Undersøgelsens formål

Formålet med denne undersøgelse er at give et statusbillede af det lokale demokratis tilstand set fra borgernes perspektiv. Dette statusbillede inkluderer en afdækning af følgende forhold:

- Hvor stor er borgernes interesse for lokalpolitik? Hvordan kan man bedst karakterisere borgernes tilgang til lokaldemokratiet – er det en medborger- eller brugertilgang? Har borgerne den samme tillid til det lokale demokrati som tidligere? Syner borgerne at de har evnerne til at kunne deltage i lokalpolitik? Hvilken rolle spiller det lokale tilhørsforhold og sociale relationer for borgerens holdninger til lokaldemokratiet?
- Hvor stor viden har borgerne om det lokale demokrati og øvrige kommunale forhold? Har borgerne det samme kendskab til lokaldemokratiet og kommunale forhold, som de tidligere har haft?
- I hvor høj grad deltager borgerne i lokale valg og i øvrige lokaldemokratiske aktiviteter? Hvordan er borgernes lokalpolitiske deltagelse sammenlignet med tidligere?
- Hvordan er borgernes overordnede lokalpolitiske prioriteringer, og er der tegn på, at de har ændret sig indenfor de senere år? Hvilke forslag har borgerne til at styrke borgerinddragelsen i det lokale demokrati?
- Er der nogle særlige forhold, der kendetegner de unge (18-24-årige) og borgere med anden etnisk baggrund i forhold til lokaldemokratiet?
- Har kommunesammenlægningerne i forbindelse med kommunalreformen i 2007 haft en indflydelse på borgernes forhold til lokaldemokratiet?

2.2 Undersøgelsens aktualitet og forskningsmæssige baggrund

Undersøgelsens aktualitet

Økonomi- og Indenrigsministeriet har iværksat et eftersyn og undersøgelse af det lokale demokratis tilstand frem mod kommunalvalget i november 2013. KORA gennemfører i den forbindelse denne spørgeskemaundersøgelse blandt borgerne. Spørgeskemaundersøgelsen skal ses på baggrund af, at projektet vil have borgernes oplevelse af og medvirken i demokratiet i fokus. Derudover skal spørgeskemaundersøgelsen supplere de andre kilder til viden, som Økonomi- og Indenrigsministeriets projekt gør brug af.

Disse andre kilder omfatter bl.a. en rundtur blandt udvalgte kommuner, som kommitteret Marianne Thyrring fra Økonomi- og Indenrigsministeriet har gennemført forud for kommunalvalget 2013, herunder afholdelse af et demokrativærksted med deltagelse af borgere og politikere.

Målet med spørgeskemaundersøgelsen er, at den bl.a. skal give Økonomi- og Indenrigsministeriet et repræsentativt og forskningsmæssigt grundlag for mulige anbefalinger og ideer om eventuelle forbedringer i det lokale demokratis funktion. Endvidere er det ambitionen, at spørgeskemaundersøgelsen og Økonomi- og Indenrigsministeriets samlede statusbillede kan fungere som inspiration for de kommende kandidater til kommunalvalget i november 2013.

Undersøgelsens forskningsmæssige baggrund

I rapporten bruges betegnelserne for henholdsvis lokalpolitik/lokaldemokrati og kommunalpolitik/kommunalt demokrati som synonymmer. Det regionale niveau indgår ikke i undersøgelsen.

Den forskningsmæssige baggrund for undersøgelsen er først og fremmest den danske forskningslitteratur på området. En primær reference er en tilsvarende borgerundersøgelse af det lokale demokrati gennemført i 2001 (Kjær og Mouritzen 2003; Denters, Mouritzen og Rose 2012). Derudover bygger denne undersøgelse på øvrig nylig dansk forskningslitteratur og analyserapporter om det lokale demokratis funktion i Danmark (Levinsen 2003a; KREVI 2009, Bhatti og Hansen 2010a; Bhatti og Hansen 2010b; Kjær, Hjelmar og Olsen 2010; Lassen og Serritslew 2010; Hansen 2012; Hansen, 2013; Hansen fortkommende). International forskningslitteratur er kun inddraget i det omfang, at det har kunnet sætte danske analyseresultater i perspektiv.

Et centralt tema i forskningslitteraturen er borgernes *holdninger til lokaldemokratiet*. Med holdninger til lokaldemokratiet refereres der bl.a. til borgernes interesse for lokalpolitik, hvilke roller borgerne optræder i, deres tillid til lokaldemokratiet, og deres opfattelse af egne ressourcer i forhold til at forstå og deltage i lokalpolitik.

I forhold til borgernes interesse for lokalpolitik viser tidligere dansk forskning, at interessen generelt er lavere for lokalpolitik end for landspolitik, og at der er store sociale forskelle – unge, lavt uddannede og borgere med lav indkomst har typisk en mindre interesse for lokalpolitik end andre demografiske grupper (Levinsen 2003a). I denne undersøgelse vil vi se nærmere på, om disse tendenser og forskelle er uændrede i 2013.

I undersøgelsen ser vi også på borgernes tilgang til lokaldemokratiet. Borgerne kan have en "klassisk" demokratisk tilgang til lokaldemokratiet og fokusere på deres pligt til at holde sig orienteret om lokalpolitik og deltage i lokalpolitik, bl.a. ved lokale valg. Borgerne kan imidlertid også have en mere bruger- eller kundeorienteret tilgang til lokaldemokratiet, hvor fokus i højere grad er på kommunen som serviceleverandør af ydelser, som borgerne gør brug af i deres dagligdag, fx børnepasning eller ældrepleje. I undersøgelsen vil vi se på, hvad det betyder for lokaldemokratiet, at borgerne har forskellige tilgange til lokaldemokratiet. Tidligere forskning har bl.a. peget på, at borgere med en klassisk demokratisk tilgang til lokaldemokratiet har en større interesse for lokalpolitik end borgere med en brugerorienteret tilgang, men samtidig er der resultater, som peger på at individuel brug af kommunale ydelser øger den lokalpolitiske interesse (Levinsen 2003a).

Centralt i forskningslitteraturen er også borgernes tillid til lokaldemokratiet samt deres lokalpolitiske forståelse og handlekompetence. Disse forhold er centrale for lokaldemokratiet, fordi tillid til lokaldemokratiet er afgørende for den demokratiske styreformens legiti-

tet, og borgerens forståelse og handlekompetence i forhold til lokaldemokratiet også ses som afgørende for denne styreformers sundhedstilstand (Kjær og Mouritzen 2003). I undersøgelsen vil vi se nærmere på, om borgerens tillid samt forståelse og handlekompetence i forhold til lokaldemokratiet har ændret sig.

Borgernes følelse af tilknytning til kommunen og deres nærområde har også været behandlet i forskningslitteraturen på området, fordi en følelse af lokal tilknytning og identitet har vist sig vigtig i forhold til at forstå lokaldemokratiets tilstand, herunder lokalpolitisk tillid, selvtillid og deltagelse (Kjær og Mouritzen 2003). I undersøgelsen vil det blive undersøgt, om der er sket en ændring på dette område, og hvad tilknytningen til lokalområdet betyder for lokaldemokratiets virke i dag.

Et andet centralt tema i forskningslitteraturen centrerer sig om *borgernes viden om lokaldemokratiet og kommunale forhold*. I forhold til borgerens viden om lokaldemokratiet har det i forskningen på området været centralt at få belyst, i hvilket omfang borgerne har en tilstrækkelig viden til og forudsætninger for at kunne deltage i lokaldemokratiske beslutningsprocesser på et kvalificeret grundlag. Dette forhold er et centralt element i lokaldemokratiets legitimitet. I undersøgelsen vil vi se nærmere på, hvor stor borgerens viden om lokaldemokratiet er, og om borgerens viden på området har ændret sig indenfor de senere år.

Også borgerens viden om kommunale forhold i øvrigt er væsentlig at få belyst, hvis man ønsker at få et samlet billede af borgernes viden på det lokalpolitiske område. I hvilket omfang kender borgerne til de kommunale serviceområder, og har borgerens vidensniveau på dette område ændret sig i forhold til tidligere?

Et tredje centralt tema i forskningslitteraturen drejer sig om *deltagelse i det lokale demokrati*. Med deltagelse tænkes her både på valgdeltagelsen og deltagelse i øvrige lokalpolitiske aktiviteter. Valgdeltagelsen i det lokale demokrati har traditionelt været forholdsvis høj ved lokale valg i Danmark, dog typisk på et noget lavere niveau end ved nationale valg. Ved Folketingsvalg stemmer ca. 85 % af borgerne, mens ved kommunalvalg er det omkring 70 % af borgerne, der stemmer. Ved sidste kommunalvalg i 2009 var valgdeltagelsen dog 66 %, hvilket var lavere end ved de foregående tre kommunalvalg.

I undersøgelsen er det centralt at få belyst om der er indikatorer, der peger på, om den lavere valgdeltagelse i 2009 kan ses som en tendens til en generelt faldende valgdeltagelse, eller om man snarere kan tale om et tilfældigt udsving i valgdeltagelsen - fx på grund af tilfældige eksterne begivenheder der kan tage fokus væk fra givne kommunalvalg.

Endvidere er det centralt at få belyst, om der er systematiske uligheder i valgdeltagelsen. Hvis dette er tilfældet, kan det let få konsekvenser for den førte lokalpolitik, idet lokalpolitikere formentlig har mindre incitament til at lytte til fx unge og borgere med anden etnisk baggrund, hvis de i markant mindre omfang stemmer ved lokalvalgene og i øvrigt deltager mindre i lokalpolitiske aktiviteter. Samtidig vil de lokalpolitikere, som varetager deres interesser formentlig have sværere ved at blive valgt.

To samfundsgrupper af særlig interesse i vores undersøgelse er de unge og borgere med anden etnisk baggrund. Tidligere undersøgelser har vist, at begge grupper har en lavere

grad af deltagelse i det lokale demokrati end øvrige grupper. Unge har en valgdeltagelse, der ligger op mod 20 % lavere end øvrige vælgergrupper, mens borgere med anden etnisk baggrund har en valgdeltagelse der er ca. 30 % lavere end for etniske danskere (Bhatti og Hansen 2010a). I denne undersøgelse vil det blive analyseret, om der er særlige forhold, der gør sig gældende for de to vælgergrupper og deres forhold til lokaldemokratiet, og om man kan pege på nogle elementer, som er vigtige at fokusere på i forhold til at iværksætte en indsats for at øge den lokalpolitiske deltagelse inden for de to grupper.

2.3 Metode og data

I det følgende gennemgås kort undersøgelsens metode og datagrundlag. I bilagsrapporten indgår en mere udførlig metodebeskrivelse.

Danmarks Statistik var ansvarlig for gennemførelsen af dataindsamlingen. Dataindsamlingen blev tilrettelagt som en kombination af en internetbaseret spørgeskemaundersøgelse og en telefonbaseret spørgeskemaundersøgelse (mixed-mode). Respondenterne blev først tilbudt at besvare spørgeskemaet via internettet og efterfølgende blev de også tilbudt at besvare spørgeskemaet via telefonen. Denne dataindsamlingsform sikrer en højere besvarelsesprocent, end hvis kun en dataindsamlingsmetode blev brugt.

Spørgeskemaundersøgelsen blev igangsat den 22. marts 2013. Der blev udsendt et postalt brev til respondenternes hjemmeadresse med information om undersøgelsen samt oplysninger om, hvordan respondenterne kunne besvare spørgeskemaet over internettet. Den 30. marts startede Danmarks Statistik telefoninterview med de respondenter, som endnu ikke havde besvaret spørgeskemaet over internettet. Under hele dataindsamlingsperioden var det muligt at besvare spørgeskemaet via internet. Dataindsamlingen sluttede den 15. april 2013, hvor i alt 1.370 respondenter havde gennemført spørgeskemaet.

Svarprocenten i spørgeskemaundersøgelsen blev 56,5 %, hvilket var lidt under vores forventning men dog stadig tilfredsstillende. Der er på baggrund af svarprocenten grund til at se nærmere på, om undersøgelsen er repræsentativ, og om sammensætningen af net-tostikprøven giver anledning til at tage forbehold for undersøgelsens resultater.

Samlet set giver bortfaldsanalysen imidlertid ikke grund til at tro, at data ikke skulle være repræsentativ for den samlede population (se bilagsrapport). Dog er der grund til i analyserne at være opmærksom på, at der synes at være en overrepræsentation af mere politisk interesserede, vidende og ressourcerstærke borgere i undersøgelsen i forhold til vælgerpopulationen.

I de enkelte afsnit har vi undersøgt de adspurgte borgeres svar i forhold til en række baggrundsvariable, såsom køn, alder og uddannelse, og i nogle tilfælde også andre variable såsom interesse for lokalpolitik og sandsynligheden for at man stemmer ved kommunalvalg. I hver enkelt afsnit har vi gjort brug af det samme sæt af variable: Køn, etnisk baggrund, alder, uddannelsesniveau, hvor ofte man diskuterer politik i dag, og hvor ofte der blev diskuteret politik i barndomshjemmet, om man lægger mest vægt på demokrati eller service, tilknytning til arbejdsmarkedet og tilknytning til kommunen; samt følgende variable på kommuneniveau: Antal indbyggere i kommunen (opdelt i seks kategorier), hvor

urbaniseret en kommune man bor i (opdelt i fire kategorier), og om kommunen, man bor i, blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007.

I undersøgelsen indgår også en række åbne spørgsmål, hvor respondenterne frit har kunnet sige/skrive, hvad der falder dem ind (spørgsmål 7, 20, 21a, 22a, 23, 30.1a, 32.1a). Disse svar er afrapporteret i afsnit 5.3. og kapitlerne 6 og 7. For systematisk at kunne inddrage disse svar i analyserne har vi kodet de åbne svar i nogle få kategorier, så det dermed er blevet muligt at få et overblik over svarfordelingerne. Dette er dog ikke blevet gjort i to af spørgsmålene, da der i disse tilfælde var for få svar til at dette gav mening (spørgsmål 30.1a, 32.1a). Derudover er der i kodeprocessen blevet udvalgt nogle citater, der har været karakteristiske for de forskellige typer af svar, der er givet. Disse citater er blevet søgt brugt i fremstillingen til at illustrere de fundne sammenhænge i analysen.

2.4 Rapportens struktur

I kapitel 3 undersøger vi borgernes syn på lokaldemokratiet, herunder deres egen rolle heri, synet på lokalpolitikere, evnen til at forstå og handle i lokalpolitik, hvor tilknyttet man føler sig til sin kommune, og i hvilket omfang man diskuterer politik med andre. Først undersøger vi borgernes rolle i lokaldemokratiet: Har borgerne først og fremmest en opfattelse af dem selv som borgere i et lokaldemokrati eller ser de i højere grad sig selv som brugere i en serviceudbydende kommune? Et andet centralt spørgsmål i kapitlet er, i hvor høj grad borgerne har tillid til deres lokalpolitikere, og om dette har ændret sig? Samtidig inddrages også spørgsmålet om, hvorvidt borgerne mener, at de har den fornødne forståelse og kompetence til at kunne indgå i lokaldemokratiet. Endelig inddrages i kapitlet også borgernes tilknytning til lokalområdet og kommunen, samt hvor ofte (og med hvem) de diskuterer politik, herunder hvor ofte der blev diskuteret politik i deres barndomshjem.

I kapitel 4 ser vi først på borgernes interesse for lokalpolitik, herunder om interessen har ændret sig i de seneste år. Dernæst undersøger vi borgernes viden om deres lokale demokrati og kommune. Hvordan er borgernes oplevede viden om lokalpolitik, og har borgernes oplevede viden ændret sig de seneste år? Tilsvarende ser vi i kapitlet også på borgerens faktuelle viden om lokalpolitik og øvrige kommunale forhold. Ved borgerne hvilken type service kommunen er ansvarlig for, og har der været en ændring i vidensniveauet på dette område?

I kapitel 5 vil vi se på deltagelsen i det lokale demokrati. Først ser vi i kapitlet på deltagelsen i lokale valg, og hvad der er afgørende for deltagelsen. Derefter ser vi i kapitlet på deltagelsen i øvrige lokalpolitiske aktiviteter – fx deltagelse i lokalpolitiske møder eller debatter. Slutteligt ser vi nærmere på borgernes egne forslag til, hvordan man kan styrke det lokale demokrati.

I kapitel 6 vil vi først undersøge hvilke områder, som borgerne er særligt tilfredse og utilfredse med i det lokale demokrati. Dernæst ser vi nærmere på borgernes egne lokalpolitiske prioriteringer er: Hvilke områder mener borgerne skal nedprioriteres, og hvilke områder skal opprioriteres?

Endelig vil vi i kapitel 7 se vi nærmere på to særlige vælgergrupper – de unge (18-24-årige) og borgere med anden etnisk baggrund. Der er i spørgeskemaundersøgelsen stillet nogle særlige spørgsmål, der har været målrettet disse to vælgergrupper, og de analyseres nærmere i kapitlet.

3 Borgerne og deres lokale demokrati

I kapitlet starter vi med at undersøge, hvad borgerne mener, er det vigtigste i deres lokale demokrati. Er det demokratiet som sådan, borgerne lægger vægt på, eller er det snarere den kommunale serviceproduktion (skole, daginstitution m.m.), der er vigtigt for borgerne? Derefter ser vi nærmere på borgernes tillid til deres folkevalgte politikere, samt hvor meget tiltro borgerne har til deres egne evner, når det kommer til at kunne forstå og handle lokalpolitisk. Endelig ser vi nærmere på, hvor tilknyttet borgerne er til deres lokalområde og kommune, og om borgernes sociale relationer influerer på deres politiske engagement.

3.1 En borger- og brugerorientering i lokalpolitikken

Man kan som borger have forskellige opfattelser af, hvad ens kommune bør beskæftige sig med: Skal kommunen først og fremmest udgøre rammerne om et lokalt fællesskab, eller skal kommunen først og fremmest være serviceleverandør – eller noget tredje (Kjær og Mouritzen, 2003b; Houlberg 2003a)? I dette afsnit sondres der mellem to grundlæggende opfattelser af, hvad der er det centrale for en kommune: Kommunen som et demokratisk organ og kommunen som en serviceleverandør (Houlberg 2003a).

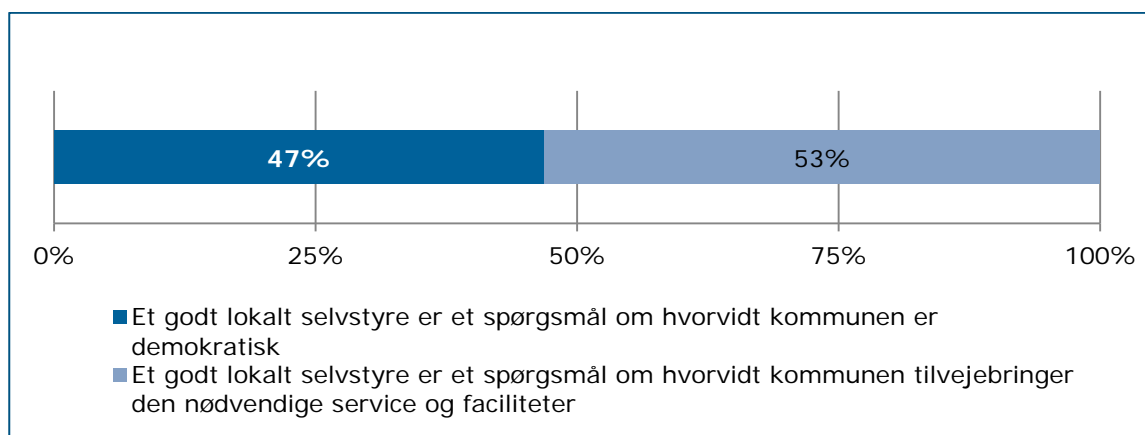
Karakteristisk for opfattelsen af kommunen som værende primært et demokratisk organ er, at borgerne i denne forståelse skal have løbende indflydelse på formuleringen af politikken for de fælles lokale anliggender. Vælgere med en sådan grundopfattelse kan siges at have en borgerorientering i lokalpolitikken.

Karakteristisk for opfattelsen af kommunen som værende primært en serviceleverandør er, at borgerne i denne forståelse lægger vægt på levering af de ydelser, borgeren har behov for - eksempelvis pasning og undervisning af børn, pleje til ældre borgere, affaldshåndtering, kollektiv trafik og anden infrastruktur såsom vedligeholdelse af lokale veje. Vælgere med en sådan grundopfattelse kan siges at have en brugerorientering i lokalpolitikken.

Vi optræder alle som *borgere* i et lokalt demokrati såvel som *brugere* af kommunale ydelser – såsom bruger af svømme- og idrætsfaciliteter, biblioteker eller hvis ens barn er indskrevet i et kommunalt pasningstilbud. Men spørgsmålet er, om nogle opfatter sig mere som det ene eller det andet? Nogle kan lægge større vægt på, at man som borger interesserer sig for, har kendskab til og engagerer sig i sit lokaldemokrati; mens andre kan lægge mere vægt den lokale service såsom prisen og kvaliteten, og at servicen er tilpasset deres behov (Houlberg 2003).

I undersøgelsen blev respondenterne spurgt om deres holdning til, hvad der kendetegner et godt lokalt selvstyre. De har i undersøgelsen kunnet vælge mellem to udsagn for, hvad der er vigtigst: At et godt selvstyre primært er et spørgsmål om, hvorvidt kommunen er demokratisk, eller at det snarere er et spørgsmål om, hvorvidt kommunen tilvejebringer den nødvendige service og faciliteter. Figur 3.1.1. viser fordelingen af svarene.

Figur 3.1.1. Hvad borgerne mener, er vigtigst i det lokale selvstyre

Note: n = 1.324 (vægtet). Se spørgsmål Q19 i bilagsrapporten.

Som det fremgår af figur 3.1.1. er borgerne delt nogenlunde ligeligt i forhold til spørgsmålet. 47 % mener, at det demokratiske aspekt er vigtigst, mens 53 % mener, at serviceaspektet er vigtigst. Dette resultat bliver bekræftet af vores analyser af øvrige spørgsmål i undersøgelsen: Vægtlægger man demokrati frem for service i et godt lokalstyre, så tenderer man også til at lægge større vægt på, at borgere deltager aktivt, når der træffes lokale beslutninger. Samtidig fremgår det, at man også lægger mindre vægt på "at service og faciliteter er tilpasset borgernes behov" og "at kommunen kun skal sørge for den mest nødvendige service", og man lægger vægt på at stemme, hvis der blev afholdt kommunalvalg i morgen (se spørgsmål Q18 i bilagsrapporten).

Disse resultater peger altså på, at der er væsentlige holdningsforskelle blandt borgerne. Cirka halvdelen af vælgerbefolkningen lægger først og fremmest vægt på det demokratiske element i det lokale selvstyre, mens den anden halvdel af vælgerbefolkningen i højere grad lægger vægt på kommunen som serviceleverandør.

Det næste spørgsmål er, hvad der er karakteristisk for de to grupper? Analysen viser, at man kan finde signifikante forskelle mellem de to grupper:

- I forhold til uddannelse er der lavere sandsynlighed for at vægte demokrati frem for service blandt borgere med en kort uddannelse, end blandt borgere med en mellemlang eller lang uddannelse (44 i forhold til 55 og 59 %).
- Diskuterer man oftere politik, er der større sandsynlighed for at man lægger vægt på demokrati frem for service (40 i forhold til 52 %), mens det ikke spiller en rolle, om der mere eller mindre ofte blev diskuteret politik i sit barndomshjem.
- Er man mere eller noget interesseret i lokalpolitik, er der større sandsynlighed for at lægge vægt på demokrati (41 i forhold til 52 %). Borgernes interesse for lokalpolitik er undersøgt nærmere i afsnit 4.1.
- Gør man brug af forskellige deltagelsesaktiviteter (såsom at kontakte en kommunalpolitiker eller skrive et brev til en avis, jf. afsnit 5.2), er der større sandsynlighed for at lægge vægt på demokrati (50 i forhold til 45 %). De forskellige deltagelsesaktiviteter undersøges nærmere i afsnit 5.2.

- Er man medlem af et parti, er der også større sandsynlighed for at lægge vægt på demokrati (57 i forhold til 46 %). Det samme er tilfældet, hvis man er medlem af en brugerbestyrelse eller et råd (55 i forhold til 45 %). Er man aktiv i lokalforeringsarbejde, er der også større sandsynlighed for at lægge vægt på demokrati (52 i forhold til 45 %). Borgernes medlemskab af forskellige organisationer undersøges nærmere i afsnit 5.2.
- Mener man, at det er vigtigt at stemme ved kommunalvalg for at støtte det lokale demokrati, er der også større sandsynlighed for at lægge vægt på demokrati fremfor service (49 i forhold til 41 %). Forskellige grunde til at stemme ved kommunale valg undersøges nærmere i afsnit 5.1.

En række forhold har ikke betydning for, om man vægtlægger demokrati højere end service: Køn, etnisk baggrund, alder, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken) og tilknytning til kommunen, hvor godt man føler sig informeret om kommunalpolitik, kommunestørrelse såvel som graden af bymæssig bebyggelse i kommunen, og om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007. Det har ikke været muligt direkte at sammenligne med tidligere undersøgelser, og vi kan derfor ikke undersøge om borgernes orientering i det lokale selvstyre har ændret sig over tid.

3.2 Tillid til lokaldemokratiet

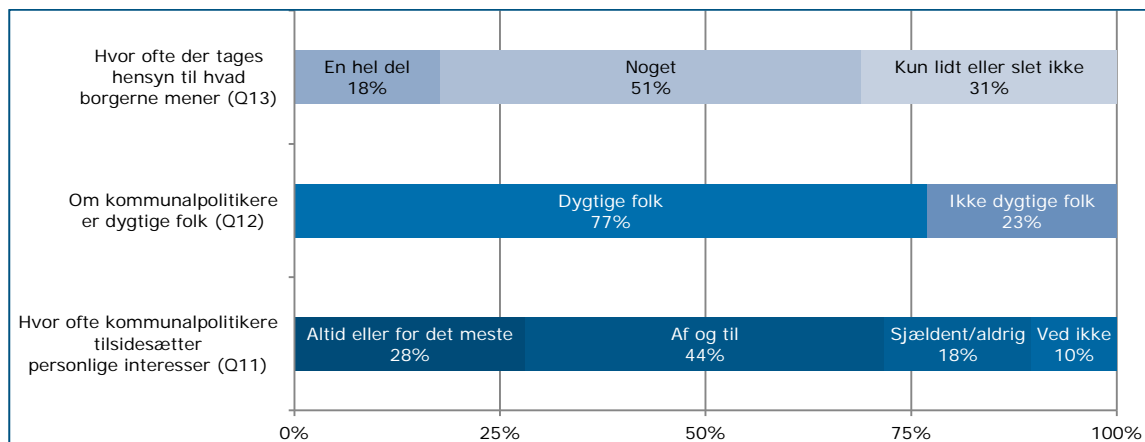
I Danmark har borgerne generelt en høj grad af tillid til de folkevalgte politikere (Levinson, 2003). Et repræsentativt (lokal)demokrati bygger på, at borgerne lader folkevalgte politikere handle i deres sted. Dette forudsætter, at man som borger stoler på, at det politiske system fungerer hensigtsmæssigt, og at de folkevalgte som borgernes repræsentanter lever op til en deres forventninger.

I vores undersøgelse har vi set på, om borgerne mener, at lokaldemokratiet lever op til centrale forventninger: Mener borgerne, at kommunalpolitikere er tilstrækkeligt kompetente til at varetage hvervet som deres lokale politiske repræsentanter? Mener borgerne, at kommunalpolitikere varetager lokalsamfundets interesser, når de træffer beslutninger? Og mener borgerne, at de valgte politiske repræsentanter er lydhøre overfor borgernes holdninger i deres beslutningstagning?

At have tillid til lokaldemokratiet fordrer i denne forståelse: At borgerne har tillid til at deres politiske repræsentanter har de kompetencer, der skal til, for at kunne træffe beslutninger på deres vegne; at beslutninger tilgodeser lokalsamfundets interesser, og at beslutningerne er truffet under hensyntagen til borgernes meninger og holdninger (Miller og Listhaug, 1999; Levinsen, 2003b).

Hvad er så borgernes vurdering af deres kommunalpolitikere? Fordelingen af borgernes vurdering af deres kommunalpolitikere fremgår af figur 3.2.1.

Figur 3.2.1. Borgernes vurdering af lokalpolitikeres lydhørhed, kompetence og integritet

Note: n = 1.231/1.284/1.329 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q11, Q12 og Q13 i bilagsrapporten.

Overordnet kan man udlede af figur 3.2.1., at borgerne mener, at deres lokalpolitikere generelt lytter til dem, og at lokalpolitikere generelt er kompetente, men at de ikke altid varetager samfundets interesser. Kun omkring hver fjerde borger mener, at deres kommunalpolitikere altid eller for det meste tilsidesætter deres personlige interesser, når de træffer beslutninger. Op mod halvdelen af borgerne mener, at det gør lokalpolitikere kun af og til, og ca. hver femte borger mener, at lokalpolitikere kun sjældent eller aldrig tilsidesætter deres personlige interesser.

Umiddelbart peger dette altså i retning af, at mange borgere tvivler på lokalpolitikernes integritet. Lokalpolitikere skal jo repræsentere borgernes interesser og dermed tilsidesætte deres egne personlige interesser, når de beklæder et politisk embede.

Spørgsmålet er om der er forskel på tilliden til lokaldemokratiet blandt forskellige grupper i samfundet? I forhold til borgernes vurdering af lokalpolitikernes *lydhørhed*, viser vores undersøgelse følgende:

- Sandsynligheden for at mene, at ens lokalpolitikere er lydhøre, er lavere blandt borgere med en kort uddannelse (66 %) i forhold til borgere med en mellemlang eller lang uddannelse (81 %).
- Sandsynligheden er markant højere blandt borgere, der ofte diskuterer politik (75 %), end hvis de gør det mindre ofte (61 %). Det samme gør sig i lidt mindre grad gældende, hvis der oftere blev diskuteret politik i ens barndomshjem (72 i forhold til 66 %).
- Sandsynligheden er højere for borgere med en stærk tilknytning til deres kommune (73 % i forhold til 63 %).
- Det viser sig også, at lægger man større vægt på demokrati frem for service, er der også højere sandsynlighed for at politikernes lydhørhed vurderes positivt (73 i forhold til 63 %).

Øvrige forhold som køn, etnisk baggrund, alder og tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken) spiller ikke nogen rolle for borgernes vurdering

af politikernes lydhørhed. Det samme gælder for bopælskommunens størrelse, graden af bymæssig bebyggelse eller om kommunen blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007.

Dernæst er spørgsmålet, om der er forskelle blandt borgerne i deres vurdering af lokalpolitikernes *kompetence*. Resultaterne viser her følgende:

- Sandsynligheden for at mene, at ens lokalpolitikere er dygtige folk, er højere for kvinder (80 %) i forhold til mænd (74 %).
- Sandsynligheden for at mene, at ens lokalpolitikere er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør, er lavere hvis man har en kort uddannelse i forhold til en mellemlang eller lang uddannelse (75 i forhold til 83 %).
- Lægger man større vægt på demokrati frem for service er sandsynligheden også højere (81 i forhold til 74 %).
- Sandsynligheden er også højere for borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune (71 % i forhold til 81 %).
- Sandsynligheden er endvidere højere i de største af landets kommuner (83 % for borgere bosat i København, Aarhus, Aalborg og Odense) i forhold til en mellemstor kommune med 45.000-60.000 indbyggere (72 %).
- Slutteligt er sandsynligheden højere i nogle af de mere (men ikke de mest) urbane kommuner (92 % i forhold til 72-75 % i de mindre urbane kommuner).
- Etnisk baggrund, alder, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken), politisk diskussion i dag og i ens barndomshjem, samt om kommunen blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen, har derimod ikke betydning for borgernes vurdering af lokalpolitikernes kompetence.

Slutteligt er der borgernes vurdering af politikernes *integritet*, hvor resultaterne viser følgende:

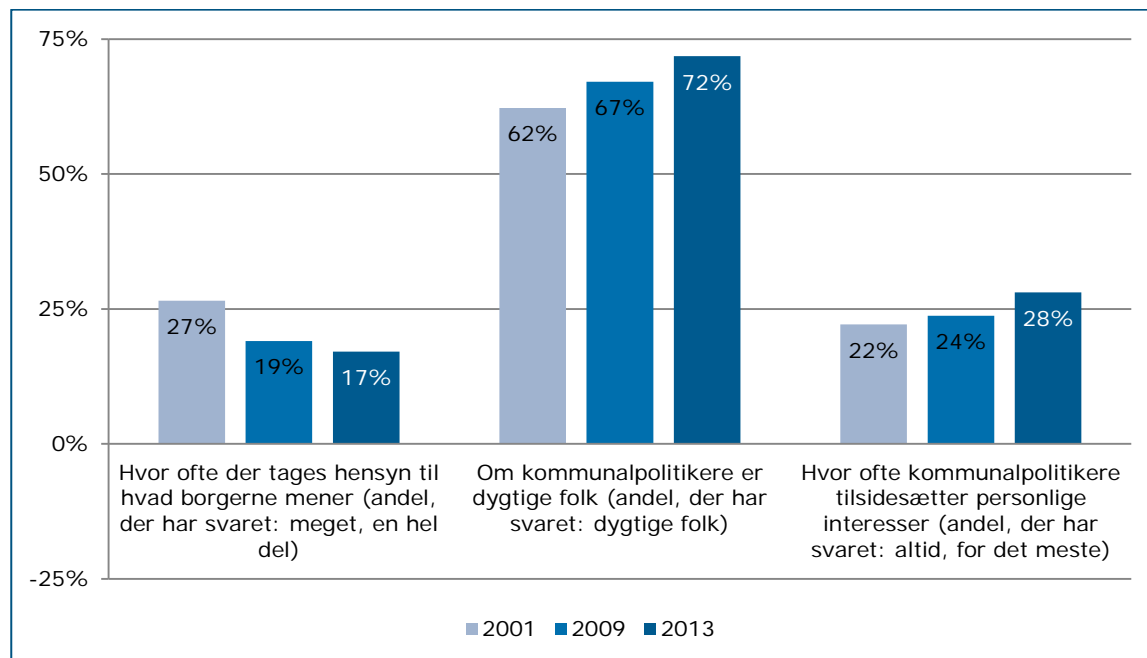
- Sandsynligheden for at mene, at ens lokalpolitikere i højere grad tilsidesætter egne interesser, er lavere blandt borgere med en kort uddannelse (27 %) i forhold til borgere med en mellemlang uddannelse eller lang uddannelse (41 og 51 %).
- Sandsynligheden er højere blandt borgere, der oplevede, at der oftere blev diskuteret politik i deres barndomshjem (34 %) i forhold til, hvis det var mindre ofte (28 %).
- Ydermere er sandsynligheden højere blandt borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune (27 i forhold til 35 %).

En række forhold har ikke betydning for borgernes vurdering af politikernes integritet: Køn, etnisk baggrund, alder, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken), hvor ofte man diskuterer politik i dag, om man lægger større vægt på demokrati eller service, kommunens indbyggertal og graden af bymæssig bebyggelse såvel som om kommunen blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen

Hvordan har borgernes lokalpolitiske tillid udviklet sig over tid? I det følgende sammenlignes resultaterne fra indeværende undersøgelse med tidligere undersøgelser henholdsvis

fra 2001 (se i den forbindelse Levinsen, 2003b) og 2009, og resultaterne fremgår af figur 3.2.2.

Figur 3.2.2. Udviklingen i borgernes vurdering af lokalpolitikeres lydhørhed, kompetence og integritet

Note: Andele i 2013 og 2001 bygger på vægtede data, mens andele i 2009 bygger på uvægtede data.

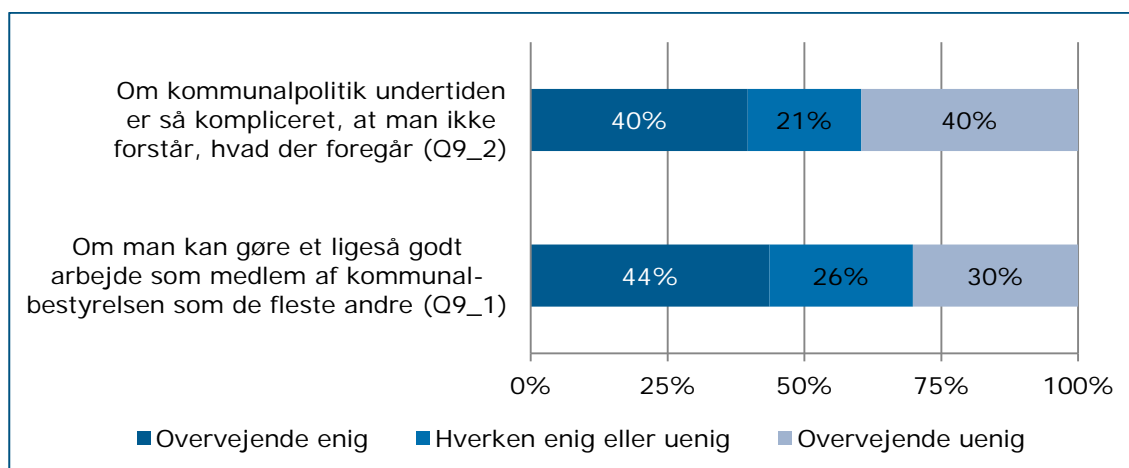
Der er sket ændringer særligt i borgernes vurdering af kommunalpolitikernes lydhørhed, som er faldet over tidsperioden, mens borgernes vurdering af politikernes kompetence er steget. Begge disse ændringer er statistisk signifikante, hvilket dog ikke er tilfældet for stigningen i borgernes vurdering af kommunalpolitikernes integritet.

3.3 Borgernes lokalpolitiske forståelse og handlekompetence

Et velfungerende lokaldemokrati kræver en aktiv lokalbefolkning, så lokale politiske beslutninger kan træffes med hensyntagen til lokale borgeres meninger og holdninger. Men for at kunne give sit besyv med skal man som borger føle, at man kan forstå lokalpolitikken, og at man er i stand til at handle. Forståelsen og evnen til at handle går hånd i hånd i den forstand, at for at kunne være i stand til at handle i lokalpolitik, så skal man have en vis forståelse for det lokalpolitiske (Acock m.fl., 1985: 1084). Om dette er tilfældet, er et af de spørgsmål, vi ser nærmere på i dette afsnit.

I vores undersøgelse har vi vurderet borgernes vurdering af deres egne evner til at forstå lokalpolitik ud fra, om de mener, at kommunalpolitik er kompliceret. Borgernes vurdering af egne evner til at handle i lokalpolitik har vi vurderet ud fra, om borgerne mener, at de ville kunne gøre et lige så godt arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen som de fleste andre. Resultaterne fremgår af figur 3.3.1.

Figur 3.3.1. Borgernes vurdering af egen evne til at forstå og handle i lokalpolitik

Note: n = 1.350/1.356 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q9_1 og Q9_2 i bilagsrapporten.

Det fremgår, at borgerne er ret delte i deres vurdering af egen evne til at forstå og handle i lokalpolitik. Borgerne kan inddeles i to ca. lige store grupper, der henholdsvis er overvejende enige og overvejende uenige i, at kommunalpolitik er kompliceret, og om de kan gøre et lige så godt arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen som de fleste andre.

Der er altså lighedstræk i de to svarfordelinger, og man vil da også forvente, at der er en sammenhæng mellem det at kunne forstå lokalpolitik, og om man mener, at man er i stand til at agere kompetent i lokalpolitik. Tidligere undersøgelser har bekræftet en sådan sammenhæng og påvist en tendens til, at borgere som mener, at kommunalpolitik er kompliceret, også mener, at de i mindre grad er i stand til at handle lokalpolitisk (Kjær 2003; KREVI 2009).

For at det giver mening at deltage lokalpolitisk, skal man ikke kun føle, at man er *i stand* til at handle, men også at man vil *blive hørt*, hvis man vælger at deltage (Acock m.fl., 1985; Niemi m.fl., 1991). Vi har derfor undersøgt, om der er en sammenhæng mellem ens egen opfattelse af, om man kan handle, og om man mener, at ens lokalpolitikere er lydhøre overfor borgernes holdninger, når de træffer beslutninger (spørgsmål nr. Q13). Dette kan vi dog ikke bekræfte i vores undersøgelse, og der er derfor ikke umiddelbart belæg for, at borgernes tro på egen evne til at handle kan øges ved at øge (borgerens opfattelse af) lydhørheden hos de folkevalgte lokalpolitikere.

I det følgende vil vi se lidt nærmere på, hvad der karakteriserer borgere med en lav og høj lokalpolitisk forståelse og handlekompetence. Forståelse og evnen til at handle er undersøgt ved, at de adspurgte borgere blev bedt om at forholde sig til, hvor enige de er i de to udsagn som fremgår af figur 3.3.1. Vores undersøgelser viser følgende:¹

¹ Man skal her være opmærksom på, at udsagnet om forståelse er formuleret i negative termer, og udsagnet om handlekompetence i positive termer. Fortolkningen af hvor enig man er i de to udsagn, er derfor også forskellig i forhold til ens vurdering af egne evner: Er man eksempelvis enig i førstnævnte udsagn, er det udtryk for, at man har en dårlig forståelse for lokalpolitik; mens det i sidstnævnte udsagn betyder, at man har en god handlekompetence.

- Kvinder finder lokalpolitik mere kompliceret i forhold til mænd (med et gennemsnit på 2,9 i forhold til 3,3 – en forskel på 10 %). Endvidere har kvinder mindre tiltro til at kunne handle i lokalpolitik (gennemsnit på 3,0 i forhold til 2,6 – en forskel på 15 %).
- Borgere med anden etnisk baggrund finder lokalpolitik mere kompliceret i forhold til etniske danske borgere (gennemsnit på 2,7 i forhold til 3,1 – en forskel på 13 %).
Deres tiltro til at kunne handle er derimod ikke forskellig fra etniske danske borgere.
- Unge og yngre borgere finder lokalpolitik mere kompliceret i forhold til midaldrende borgere (begge med gennemsnit på 2,9 i forhold til 3,2 – en forskel på 8 %). Endvidere har yngre borgere mindre tiltro til at kunne handle i lokalpolitik (2,9 i forhold til 2,7 for midaldrende borgere – en forskel på 9 %).
- Borgere med en kort uddannelse finder også lokalpolitik mere kompliceret, i forhold til borgere med en mellemlang eller lang uddannelse (gennemsnit på 3,0 i forhold til 3,6 – en forskel på 20 %). Endvidere har borgere med en kort uddannelse mindre tiltro til at kunne handle i lokalpolitik (gennemsnit på 2,9 i forhold til 2,5 – en forskel på 12 %).
- Borgere, der oftere diskuterer politik, finder lokalpolitik mindre kompliceret end borgere, der mindre ofte diskuterer politik (gennemsnit på 3,4 i forhold til 2,6 – en forskel på 29 %). Samtidig har borgere, der oftere diskuterer politik, større tiltro til at kunne handle (gennemsnit på 2,5 i forhold til 3,1 – en forskel på 20 %).
- Borgere, som oplevede, at der oftere blev diskuteret politik i deres barndoms-hjem, finder også kommunalpolitik mindre kompliceret (gennemsnit på 3,2 i forhold til 2,9 – en forskel på 12 %). De har også større tiltro til at kunne handle i lokalpolitik (gennemsnit på 2,6 i forhold til 3,0 – en forskel på 12 %).
- Lægger man større vægt på demokrati frem for service, finder man også lokalpolitik mindre kompliceret (gennemsnit på 3,2 i forhold til 3,0 – en forskel på 6 %). Derimod er der ikke en forskel, når det kommer til evnen til at kunne handle i lokalpolitik.
- Borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune finder ligeledes lokalpolitik mindre kompliceret (3,2 i forhold til 2,9 – en forskel på 10 %). Men der er ikke forskel på tiltroen til at kunne handle i lokalpolitik blandt borgere med en svagere og en stærkere tilknytning.
- Borgere bosat i de urbane kommuner finder kommunalpolitik mindre kompliceret (gennemsnit på 3,3 i forhold til 3,0 i de mindre urbane kommuner – en forskel på 11 %). Derimod gør det ingen forskel for tiltroen til at kunne handle i lokalpolitik, om man bor i en mere eller mindre urban kommune.
- Bor man i en kommune, der blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007, finder man lokalpolitik mere kompliceret, i forhold til hvis man bor i en kommune, der ikke blev sammenlagt (gennemsnit på 3,0 i forhold til 3,2 – en forskel på 6 %). Hvad angår evnen til at kunne handle i lokalpolitik, er der ingen forskel.
- Borgere i beskæftigelse finder lokalpolitik mindre kompliceret i forhold til borgere udenfor arbejdsstyrken (gennemsnit på 3,2 i forhold til 2,9 – en forskel på 9 %).

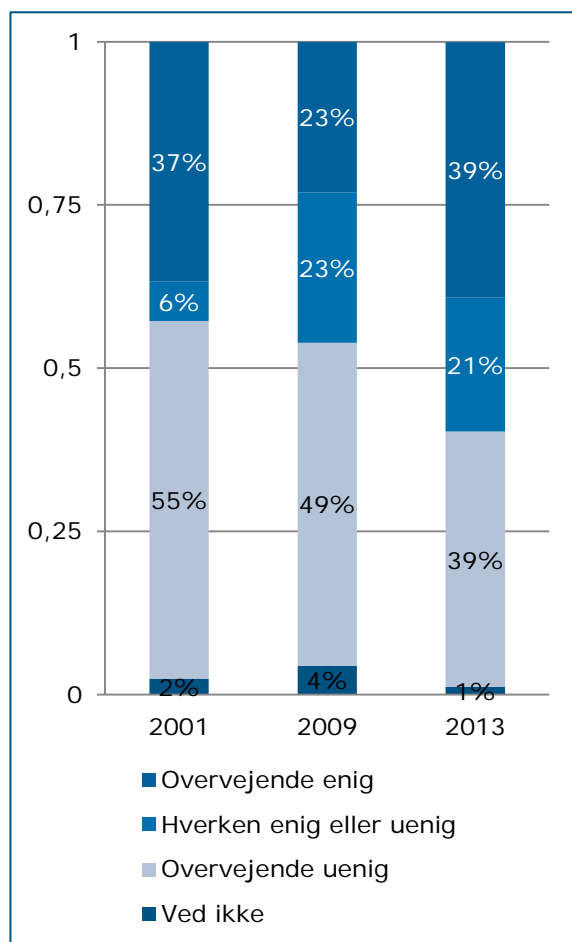
Desuden har borgere i beskæftigelse større tiltro til at kunne handle i lokalpolitik (gennemsnit på 2,7 i forhold til 3,0 – en forskel på 11 %).

- Hvor mange, der er bosat i kommunen, har derimod ikke betydning for borgernes forståelse for lokalpolitik. Tiltroen til at kunne handle i lokalpolitik er dog dårligere i kommuner med 90.000 til 120.000 indbyggere i forhold til kommuner med 45.000 til 60.000 indbyggere (gennemsnit på 3,0 i forhold til 2,7 – en forskel på 12 %).

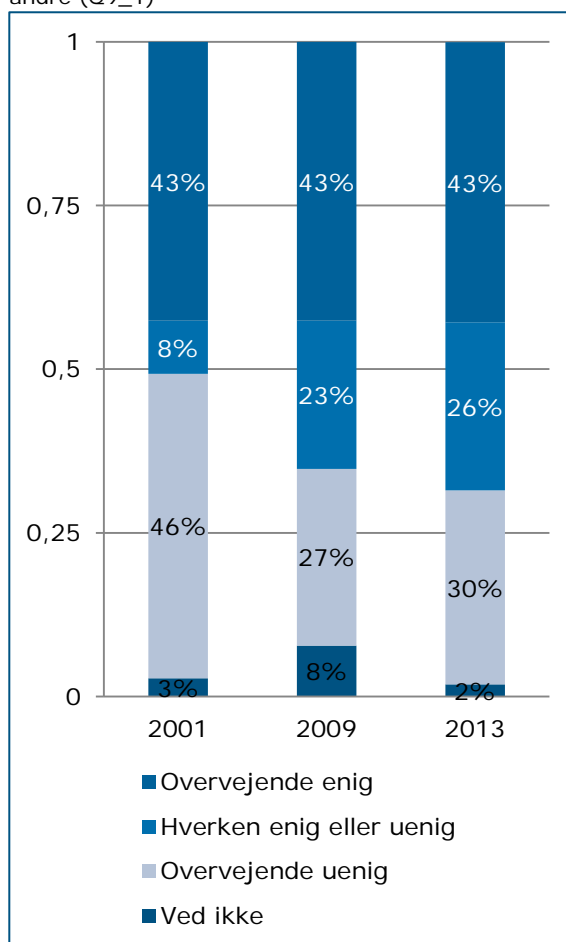
Hvordan har borgernes lokalpolitiske forståelse og handlekompetence udviklet sig over tid? Dette har vi undersøgt ved at sammenligne indeværende undersøgelse med tidligere undersøgelser fra 2001 (Lolle, 2003) og 2009. Resultaterne fremgår af figur 3.3.2.

Figur 3.3.2. Udviklingen i borgernes vurdering af egen lokalpolitisk forståelse og handlekompetence

a. Om kommunalpolitik undertiden er så kompliceret, at man ikke forstår, hvad der foregår (Q9_2)

b. Om man kan gøre et ligeså godt arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen som de fleste andre (Q9_1)

Note: Andele i 2013 og 2001 er vægtet, og i 2009 uvægtet.

I dag er der færre borgere med en god forståelse for lokalpolitik. Andelen er faldet fra 55 % i 2001 til 49 % i 2009, og til 39 % i 2013. Samtidigt er andelen af borgere, som er i tvivl, steget fra 6 til 21-23 %. Dette indikerer, at nogle borgere har rykket sig fra at have en god forståelse til nu at være i tvivl.

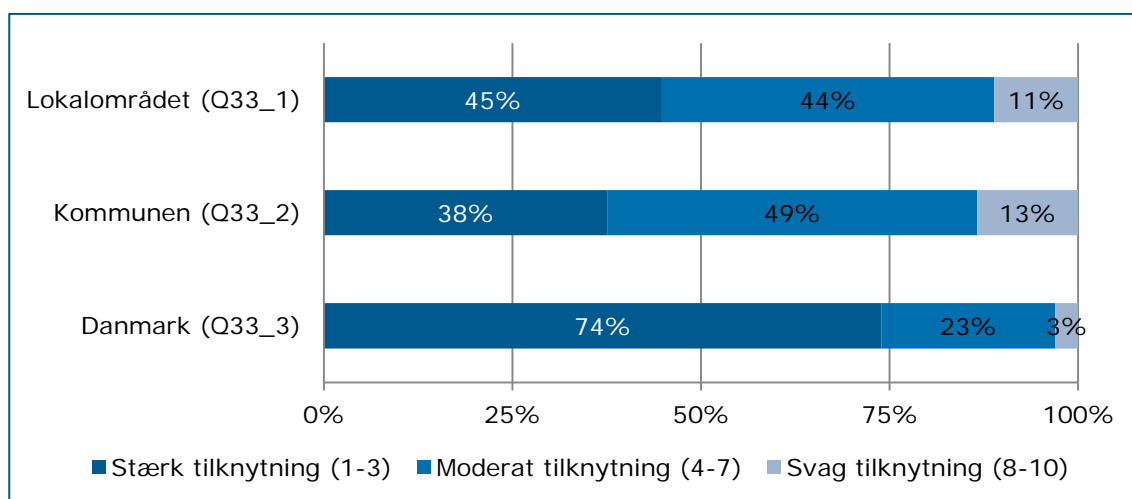
Det fremgår dog også af figur 3.3.2., at der er færre borgere med en forholdsvis lille tiltro til deres egne evner til at handle i lokalpolitik. Andelen af borgere med mindre tiltro er faldet markant fra 46 % i 2001 til 27-30 %, mens andelen af borgere, som er i tvivl er steget fra 8 til 23-26 %. Dette indikerer, at nogle borgere har rykket sig fra at have en forholdsvis lille tiltro til egne evner til nu at være i tvivl, altså en bevægelse væk fra en lille tiltro til egne evner til at handle i lokalpolitik.

3.4 Borgernes tilknytning til deres kommune og lokalområde

Hvor tilknyttet føler borgerne sig til deres kommune? I det følgende undersøger vi hvor tilknyttet borgerne føler sig til tre typer af områder: lokalområdet (bydelen eller landsbyen), kommunen man bor i og Danmark som helhed. Dette er interessant at undersøge, fordi borgernes holdninger til lokaldemokratiet kan være påvirket af, hvorvidt man føler et tilhørsforhold til sin kommune, herunder en samhørighed med sine lokale medborgere (Kjær 2003b).

Hvor stærk en tilknytning føler borgerne så til deres lokalområde og til deres kommune, og er der en forskel i forhold til tilknytningen til Danmark som helhed? I undersøgelsen blev borgerne bedt om at vurdere på en skala fra 1 til 10, hvor tilknyttet de føler sig til deres lokalområde (som en bydel eller en landsby), kommunen de bor i og til Danmark generelt. Resultaterne fremgår af figur 3.4.1.

Figur 3.4.1. Borgernes tilknytning til geografiske områder

Note: n = 1.350-1.359 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q33_1 til Q33_3 i bilagsrapporten.

Som man kan se, føler størstedelen af borgerne en stærkere tilknytning til Danmark end til både deres lokalområde og deres kommune. En betragtelig del af borgerne - fra en tredjedel til halvdelen - føler dog stadig en stærk tilknytning til deres lokalområde eller

kommune. En analyse af data viser, at der er en sammenhæng mellem tilknytning til lokalområde og kommune: Jo stærkere tilknyttet man føler sig til sit lokalområde, jo stærkere tilknyttet føler man sig også til sin kommune.

Er der så forskel på, hvem der føler sig svagere eller stærkere tilknyttet til sin kommune²? Vores undersøgelser viser følgende:

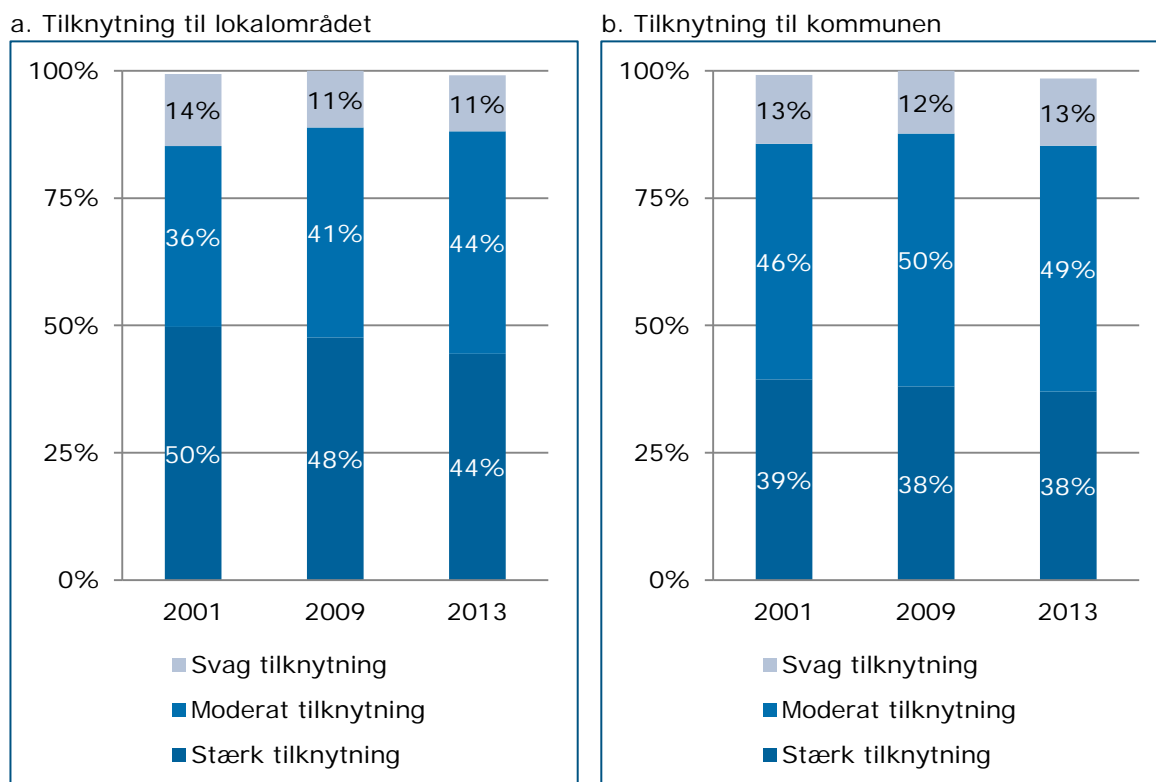
- Blandt borgere med anden etnisk baggrund er der 50 % sandsynlighed for at føle sig mere tilknyttet til sin kommune, i forhold til 63 % for etnisk danske borgere.
- Sandsynligheden er også lavere hos unge borgere i forhold til midaldrende borgere (44 i forhold til 60 %). Ældre borgere føler derimod en stærkere tilknytning til deres kommune i forhold til de midaldrende (69 %).
- Diskuterer man oftere politik er der 64 % sandsynlighed for at føle sig mere tilknyttet til sin kommune, i forhold til 51 %, hvis man gør det mindre ofte. Blev der oftere diskuteret politik i barndomshjemmet, er der 66 % sandsynlighed, og ellers 56 %.

Øvrige forhold har ikke betydning for borgernes lokale tilknytning: Køn, uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller udenfor arbejdsstyrken), om man lægger mest vægt på demokrati eller service, hvor mange der er bosat i kommunen, om man er bosat i mere eller mindre urban kommune eller om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen.

Det næste spørgsmål er, om borgernes følte tilknytning til deres lokalområder har ændret sig over tid: Føler borgerne i dag en mindre eller højere grad af tilknytning til deres lokalområde/kommune end tidligere? Resultaterne fremgår af figur 3.4.2.

² Dette er henholdsvis defineret som 1-5 eller 6-10 på svarskalaen.

Figur 3.4.2. Udviklingen i borgernes tilknytning til geografiske områder

Note: Andele i 2013 og 2001 er vægtet, og i 2009 uvægtet.

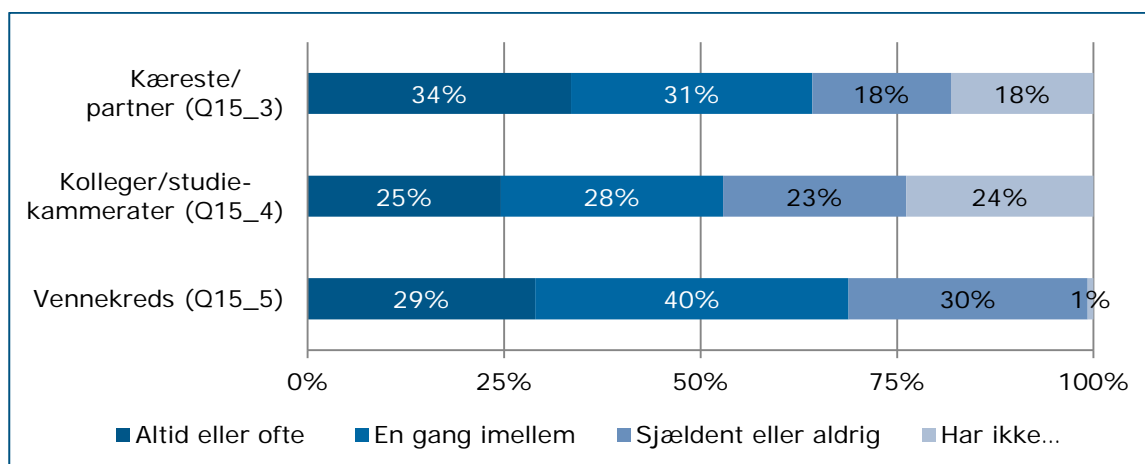
Det fremgår af figur 3.4.2., at overordnet set har borgernes tilknytning til deres lokalområde/kommune ikke ændret sig det store over tidsperioden. Der er dog blevet lidt færre borgere med en stærk tilknytning til deres lokalområde, og lidt flere borgere med en moderat tilknytning. Der er dog ikke belæg for at hævde, at der er sket markante forskydninger i borgernes tilknytning til deres kommune.

3.5 Borgerne og politisk diskussion

Et kendetegn ved et aktivt lokaldemokrati er, at borgere diskuterer politik med hinanden – med deres familie og venner såvel som på arbejdspladsen. Undersøgelser har vist, at politisk diskussion, som en integreret del af borgeres sociale omgang med hinanden, har en positiv indvirkning på demokratiets tilstand - borgernes viden om politik, deltagelse i politik samt politiske forståelse og handlekompetence øges, når diskussion af politik er en del af borgerens sociale omgangsform (Kjær 2003).

Spørgsmålet er, hvor ofte borgerne deltager i politiske diskussioner, hvem de diskuterer politik med og om det har en indflydelse på holdninger til lokaldemokratiet? I spørgeskemaundersøgelsen blev der spurgt ind til, hvor ofte borgerne diskuterer politik med personer i deres arbejde og i deres omgangskreds. Resultaterne fremgår af figur 3.5.1.

Figur 3.5.1. Hvor ofte man diskuterer politik og med hvem

Note: n = 1.367-1.369 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q15_3 til Q15_5 i bilagsrapporten. Udeladt er respondenternes svar på, hvor ofte de diskuterer politik med henholdsvis deres far eller mor.

Det fremgår, at generelt set diskuterer borgerne ofte politiske emner, og de personer, der ofte diskuteres politik med, er særligt kæresten eller partneren, vennekredsen samt kolleger eller studiekammerater.

For at undersøge hvor mange af borgerne, der ofte diskuterer politik, blev det udregnet hvor mange, der altid eller ofte diskuterer politik, desuagtet af, hvem det er med (ens forældre, kæreste eller partner, kolleger, studiekammerater eller venner). Det viser sig, at dette gælder for 53 % af borgerne.

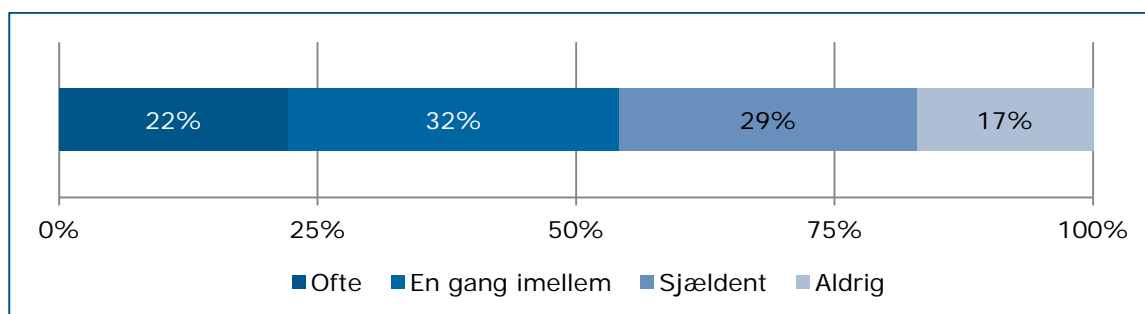
Et andet spørgsmål er, om det er de *samme* borgere, der diskuterer politik med disse forskellige personer? Vores analyse indikerer, at dette er tilfældet: Jo mere man diskuterer politik med en af personerne eller persongrupperne i ens liv, jo mere tenderer man til også at diskutere politik med de andre personer eller grupper.

Der er særligt stærke sammenhænge mellem, hvor meget man diskuterer politik med visse af personer: Jo mere man diskuterer politik med ens kæreste eller partner, jo mere diskuterer man også politik med sin vennekreds, kolleger eller studiekammerater.

Tidligere undersøgelser har også påvist, at betydningen af politisk socialisering i barndommen er meget stor i forhold til en senere interesse for og deltagelse i lokaldemokratiet – og at borgere med anden etnisk baggrund eksempelvis ikke i samme grad er en del af denne socialisering (Hansen 2010a).

Vi har derfor i undersøgelsen også spurgt til, hvor meget der blev diskuteret politik i barndomshjemmet. Resultaterne fremgår af figur 3.5.2.

Figur 3.5.2. Hvor ofte der blev diskuteret politik i barndomshjemmet

Note: n=1.357 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q16 i bilagsrapporten.

Som vi kan se, er det relativt forskelligt, hvor meget politik der er blevet diskuteret i borgerne barndomshjem: Omkring halvdelen af borgerne har ofte eller en gang imellem oplevet politiske diskussioner i barndomshjemmet, mens den resterende halvdel af befolkningen sjældent eller aldrig har oplevet politiske diskussioner i deres barndomshjem.

Det er her interessant at se nærmere på, om der er den formodede sammenhæng mellem, hvor meget politik der blev diskuteret i ens barndomshjem, og hvor meget man diskuterer politik i dag (desuagtet af med hvem). Analyser viser her, at der er en klar sammenhæng: Jo mere politik, der blev diskuteret i barndomshjemmet, jo mere politik diskuterer man i dag.

Spørgsmålet er, om der er forskelle mellem generationer af borgere i forhold til, hvor ofte de har oplevet, at der blev diskuteret politik i hjemmet. Dette har vi set nærmere på ved at sammenligne unge, yngre, midaldrende og ældre borgere med hinanden med hensyn til, hvor ofte der blev diskuteret politik i barndomshjemmet. Vores undersøgelser viser, at der ikke er nogen forskelle mellem disse aldersgrupper.

Alt i alt fremgår det altså af undersøgelsen, at politisk diskussion, som en del af den sociale omgangsform, er et forhold, der er vigtigt at medtage, hvis man vil forstå, hvorfor der er forskelle i borgernes lokalpolitiske viden, deltagelse og kompetencer.

4 Borgernes interesse for og viden om deres lokale demokrati og kommune

En forudsætning for et velfungerende lokaldemokrati er, at borgerne er interesserede i lokalpolitik. Hvis borgerne ikke har en vis interesse for det lokalpolitiske, kan det påvirke en lang række øvrige forhold, herunder holdninger til de folkevalgte lokalpolitikere og holdninger til egne evner for at forstå, handle og deltage i lokalpolitik (Levinsen, 2003). Fordi borgernes politiske interesse kan betragtes som en grundlæggende forudsætning i lokalpolitik, starter vi kapitlet med at se nærmere på, hvor interesserede borgerne egentlig er i lokalpolitik.

Dernæst ser vi på, hvor godt borgernes kendskab er til lokale forhold – om lokalpolitik såvel som om kommunal service. En vis politisk viden er, ligesom politisk interesse, en vigtig forudsætning for at kunne deltage i lokale debatter og udøve indflydelse på lokale beslutninger (Pedersen, 2003). Har man ikke en grundlæggende viden om sit lokalpolitiske system, kan man have svært ved at følge med i politiske diskussioner og beslutningsforløb, ligesom man dermed kan have dårlige forudsætninger for at blive hørt og deltage på anden vis. Hvordan ser det så ud med borgernes kendskab til lokale forhold i dag?

Vi har undersøgt borgernes lokalpolitiske viden ved for det første at spørge om, hvor godt informeret respondenterne mener, de er, om kommunalpolitik. For det andet har vi også stillet en række faktuelle spørgsmål, for at undersøge hvor meget respondenterne reelt ved om udvalgte forhold³. Dermed kan vi både undersøge den *oplevede* og den *faktiske* viden om kommunalpolitik, og begge er interessante af forskellige grunde:

Den oplevede viden er et vigtigt element i forhold til borgernes politiske selvtillid (Andersen, 2000), som blev undersøgt i det foregående kapitel. I det følgende vil vi teste dette ved at spørge: Er der en sammenhæng mellem borgernes oplevede viden om lokalpolitik og deres tiltro til at kunne forstå og handle i lokalpolitik? Dernæst er det også interessant at undersøge, hvor stor overensstemmelse der er mellem borgernes oplevede og faktiske viden om kommunalpolitik: Ved borgerne lige så meget (eller lidt) om lokalpolitik, som de mener, de gør?

4.1 Interesse for lokalpolitik

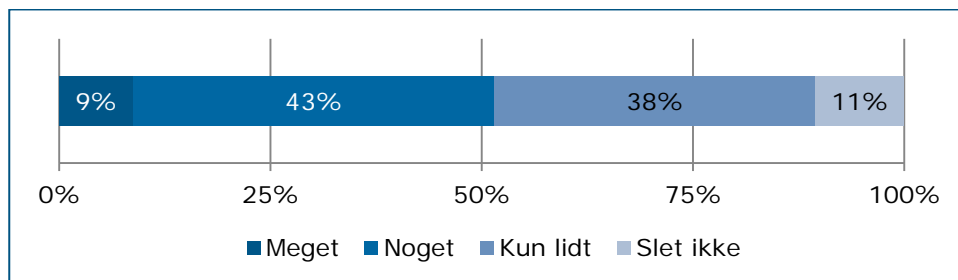
Et kendetegn ved et velfungerede lokaldemokrati er, at borgernes interesserer sig for det de lokale politiske forhold. En politisk interesseret lokalbefolkning er blandt andet med til at sikre, at politikerne bliver holdt ansvarlige for den førte politik (Kjær og Mouritzen, 2003b). Tidligere undersøgelser har vist, at den danske befolkning generelt er meget politisk interesserede, særligt i landspolitik, men også i kommunalpolitik og international politik (Andersen, 2000b; Levinsen, 2003a). Spørgsmålet er, hvordan det står til med borgernes interesse for lokalpolitik i dag?

³ For mere om denne tilgang til måling af viden, se Delli Carpini og Keeter, 1993; Delli Carpini 2005.

Vi vil i det følgende undersøge, hvor interesserede borgerne er i lokalpolitik. Det vil fremgå, om befolkningen er delt i deres interesse for det lokalpolitiske, herunder hvordan interessen varierer mellem forskellige grupper i samfundet og hvordan den har udviklet sig over tid.

Deltagerne i spørgeskemaundersøgelsen blev i undersøgelsen spurgt om, hvor interesserede de var i lokalpolitik. Deres svar fremgår af figur 4.1.1.

Figur 4.1.1. Borgernes interesse for lokalpolitik

Note: n = 1.367 (vægtet). Se spørgsmål Q17 (bilagsrapport).

Som man kan se af figuren, så kan befolkningen groft sagt inddeles i en halvdel, der er meget eller noget interesseret i lokalpolitik (52 %), og en halvdel der er kun lidt eller slet ikke interesseret (49 %). Danske vælgere er altså – populært sagt – delt i to nogenlunde lige store lejre, når det handler om lokalpolitik: En gruppe, som er interesseret og en gruppe, som i udgangspunktet ikke er interesseret i lokalpolitik.

Hvad karakteriserer disse to grupper? Tidligere undersøgelser har vist, at individuelle ressourcer og social baggrund har betydning for borgernes politiske interesse, herunder forhold såsom alder og uddannelse (Levinsen, 2003a). Spørgsmålet er, om der i indeværende undersøgelse kan findes belæg for, at der er sådanne forskelle i interessen for lokalpolitik?

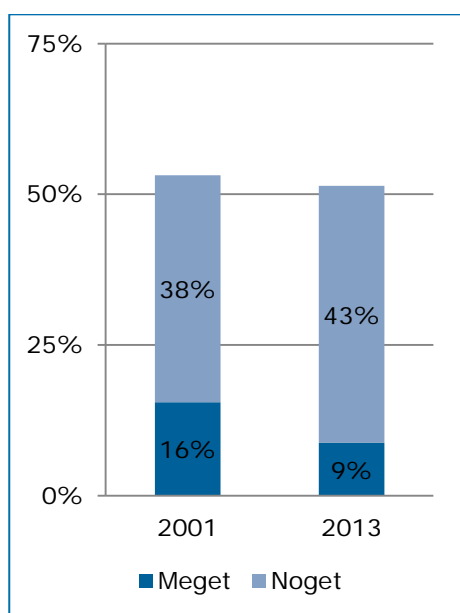
Resultaterne fra 2013 bekræfter umiddelbart dette. Vores analyser viser følgende:

- Sandsynligheden for at være mere eller noget interesseret i lokalpolitik er lavere for unge og yngre borgere i forhold til midaldrende borgere (25 og 36 % i forhold til 55 %), men højere blandt ældre borgere (62 %).
- Blandt borgere med en kort uddannelse er sandsynligheden for, at man er mere eller noget interesseret i lokalpolitik på 48 %, mens den blandt borgere med en mellemlang uddannelse er på 63 %.
- Der er større sandsynlighed for at være mere eller noget interesseret i lokalpolitik, hvis man oftere diskuterer politik (64 i forhold til 27 %), såvel som hvis der oftere blev diskuteret politik i sit barndomshjem (59 i forhold til 43 %).
- Der er større sandsynlighed for at være mere eller noget interesseret i lokalpolitik, hvis man lægger mest vægt på demokrati fremfor service (58 i forhold til 47 %; sondringen mellem demokrati og service beskrives i afsnit 3.1).
- Sandsynligheden for at være mere eller noget interesseret i lokalpolitik er også højere for borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune (60 i forhold til 39 %).

De øvrige undersøgte forhold viser sig ikke at have betydning for borgernes interesse for lokalpolitik: Køn, etnisk baggrund, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken). Det samme gør sig gældende for kommunens indbyggertal, om man er bosat i en mere eller mindre urban kommune (graden af bymæssig bebyggelse) eller om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007.

Det næste spørgsmål er, om borgernes interesse for lokalpolitik har ændret sig over tid? Andelen af borgere, som er meget eller noget interesseret, fra undersøgelser i henholdsvis 2001, 2009 samt indeværende undersøgelse fra 2013, fremgår af 4.1.2.

Figur 4.1.2. Udviklingen i interesse for lokalpolitik

Note: Data fra 2009 er ikke medtaget.

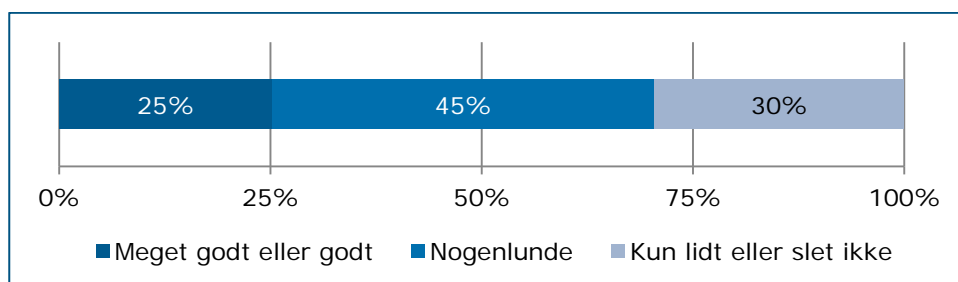
Figuren viser, at interessen for lokalpolitik i befolkningen overordnet er på et lidt lavere niveau end i 2001. Mest iøjnefaldende er, at der er blevet færre borgere, der er meget interesseret i lokalpolitik sammenlignet med 2001. Denne tendens til en faldende interesse for at deltage i lokalpolitik er ikke er isoleret dansk fænomen – det kan også genfindes i de øvrige nordiske lande (Martikainen m.fl. 2005; Christensen m.fl. 2013).

Tendensen til en svag men generelt faldende interesse for at deltage i lokalpolitik er navnlig blevet forklaret ved, at borgerne i dag i højere grad anser valg om nationale og internationale forhold som mere væsentlige end lokalpolitiske valg (Christensen m.fl. 2013). Det er dog væsentligt at bemærke, at der er tale om en svag tendens over en lang tidsperiode, og at der forekommer udsving i den lokalpolitiske interesse og deltagelse fra valg til valg.

4.2 Borgernes oplevede viden om lokalpolitik

Borgerne er i undersøgelsen blevet spurgt om, hvor godt informeret de selv mener, de er, om kommunalpolitik. Resultaterne fremgår af figur 4.2.1.

Figur 4.2.1. Hvor godt informeret borgerne mener, de er om kommunalpolitik

Note: n = 1.367 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q10 i bilagsrapporten.

Som det fremgår af figuren, så udgør godt halvdelen af befolkningen en stor mellemgruppe, der oplever at være nogenlunde informeret om kommunalpolitik. Den resterende halvdel kan inddeles i to nogenlunde lige store grupper, der henholdsvis mener, at de er godt og dårligt informeret.

Borgernes viden om lokalpolitiske forhold må formodes at afhænge af deres evne til at forstå lokalpolitikken: Jo mere kompliceret lokalpolitik virker, jo sværere må det være at tilegne sig viden om lokalpolitik. Der må også formodes at være en sammenhæng mellem lokalpolitisk viden og evnen til at kunne handle i lokalpolitik: Jo mere man ved om lokalpolitiske forhold, jo bedre vilkår må man også have for at blive hørt eller deltage vedtagelsen af lokale beslutninger. Begge formodninger bekræftes af vores analyser.

Dette indikerer altså, at viden om kommunalpolitik er tæt sammenhængende med borgernes forståelse for det lokalpolitiske og borgernes tiltro til at kunne handle i lokalpolitik. Hvordan de mere præcise (årsags)sammenhænge er, kan ikke udledes af denne undersøgelse, men opfølgende – mere kvalitative undersøgelser – ville kunne vise, om det fx vil være mest oplagt at satse på at øge borgernes viden om lokalpolitikken som en metode til at øge den lokalpolitiske handlekompetence og deltagelse.

Det næste spørgsmål er, om borgernes oplevede viden om kommunalpolitik varierer mellem forskellige grupper i samfundet? Er det særligt i nogen grupper, at det halter med den lokalpolitiske viden? Analyserne viser her følgende:

- Sandsynligheden for at føle sig mere informeret (meget godt eller godt) er lavere for kvinder (23 i forhold til 27 %).
- Sandsynligheden er lavere blandt unge og yngre borgere i forhold til midaldrende borgere (11 og 16 % i forhold til 24 %), men højere blandt ældre borgere (33 %).
- Sandsynligheden er højere, hvis man oftere diskuterer politik (33 i forhold til 15 %), mens det ikke spiller en rolle, om der mindre eller mere ofte blev diskuteret politik i barndomshjemmet.
- Sandsynligheden er højere blandt borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune (30 i forhold til 17 %).

Derimod har en række andre forhold ikke betydning: Etnisk baggrund, uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken), hvor ofte der blev diskuteret politik i ens barndomshjem, om man lægger mest vægt på demokrati eller

service, kommunens indbyggertal, om man bor i en mere eller mindre urban kommune eller om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen.

Vi har også undersøgt, hvordan borgernes oplevede viden har udviklet sig over tid, og resultaterne fremgår af figur 4.2.2.

Figur 4.2.2. Udviklingen i hvor godt informeret borgerne mener de er om lokalpolitik

Note: Andele i 2013 og 2001 er vægtet, og i 2009 uvægtet.

Resultaterne peger på, at borgernes kendskab til lokalpolitik er blevet dårligere siden 2001, da der er blevet relativt flere borgere, der mener, at de kun er lidt eller slet ikke informeret, mens der er blevet relativt færre borgere, der mener, at de er meget godt eller godt informeret.

Som vi kan se, er andelen af borgere, der mener, at de er meget godt eller godt informeret, blevet noget mindre siden 2001 – fra at udgøre 38 % i 2001 til 31 % i 2009 og 25 % i 2013 (begge signifikante). Samtidigt er andelen, der mener, at de kun er lidt eller slet ikke informeret steget – fra 20 % i 2001 til 23 % i 2009 (insignifikant) og 29 % i 2013 (signifikant både fra 2001 til 2013 og 2009 til 2013).

Det er her interessant at bemærke, at der i samme periode er sket en forbedring i borgernes politiske selvtillid, jf. afsnit 3.3. Dette indikerer, at faldet i borgernes overordnede kendskab om lokalpolitik ikke har haft konsekvenser for den lokalpolitiske selvtillid. Dette

er umiddelbart et paradoksalt forhold, og en nærmere forståelse af dette forhold kræver yderligere forskning.

4.3 Borgernes viden om faktuelle forhold

Som nævnt i starten af kapitlet har vi også undersøgt borgernes faktiske viden om kommunalpolitik, ved i undersøgelsen at stille respondenterne fire spørgsmål om faktuelle forhold. Vi stillede to spørgsmål om lokalpolitik: Om man kendte navnet på borgmesteren i kommunen og om man vidste hvilket parti borgmesteren tilhørte. Vi stillede også to spørgsmål om kommunen: Om det er kommunerne, regionerne eller staten, der har ansvaret for henholdsvis at behandle byggetilladelser samt tilbyde hjemmehjælp og pleje til de ældre⁴. Disse spørgsmål har været stillet før (Kjær og Mouritzen 2003), og vores vurdering er, at de har en tilpas sværhedsgrad til at kunne måle borgernes viden om faktuelle forhold i kommunen. Resultaterne fremgår af tabel 4.3.:

Tabel 4.3. *Borgernes kendskab til deres borgmester og ansvaret for udvalgte serviceopgaver*

	Mener at vide det	Rigtige svar	Forkerte svar
Viden om borgmester			
Borgmesterens navn (Q24, Q24a)	74 %	67 %	7 %
Borgmesterens parti (Q25)	89 %	80 %	10 %
Viden om serviceopgaver			
Behandle byggetilladelser (Q26_1)	88 %	79 %	8 %
Hjemmehjælp og pleje til de ældre (Q26_2)	94 %	83 %	11 %

Note: Et svar er kodet som korrekt, såfremt respondenterne henholdsvis kender en del af borgmesterens navn, kender borgmesterens parti, og såfremt respondenterne svarer at det er kommunerne, der har ansvaret for at behandle byggetilladelser, ansvaret for hjemmehjælp og ansvaret for pleje til de ældre.

Samlet set viser tabel 4.3., at borgerne har et forholdsvis godt kendskab til lokalpolitik og til kommunal service. Som vi kan se, mener tre ud af fire borgere (74 %), at de kender navnet på borgmesteren, hvilket langt størstedelen (67 %) også gør. Endnu flere (89 %) mener også, at de kender borgmesterens parti, hvilket 80 % også i realiteten gør. Der er en klar tendens til, at hvis man kender borgmesterens navn, så kender man også hans eller hendes parti, og omvendt.

Tilsvarende er der et højt vidensniveau blandt borgerne i forhold til viden om kommunale serviceopgaver. Cirka ni ud af ti borgere mener at kende svaret på de faktuelle spørgsmål (88 og 94 %), og langt de fleste kender rent faktisk også svaret (79 og 83 %). Endvidere er der en klar tendens til, at hvis man har svaret rigtigt på det ene spørgsmål, svarer man også rigtigt på det andet spørgsmål.

Der må formodes at være en sammenhæng mellem borgernes oplevede og faktiske viden, hvilket også bekræftes i vores undersøgelser: Borgere, som føler sig bedre informeret,

⁴ I begge tilfælde er det rigtige svar: kommunerne.

tenderer også til at svare rigtigt på to af vidensspørgsmålene (borgmesterens parti og hvem der har ansvaret for hjemmehjælp og pleje til de ældre), mens borgere som føler sig mindre informeret, tenderer til at svare forkert.

Vi har også undersøgt, om der er forskel på borgernes faktiske viden i forskellige vælgergrupper. I det følgende gengives resultaterne af denne analyse for henholdsvis viden om lokalpolitik (målt ud fra kendskab til borgmesterens parti) og viden om kommunen (målt ud fra kendskab til hvem, der har ansvaret for hjemmehjælp og pleje til de ældre).

I forhold til borgernes kendskab til *borgmesterens parti* viser undersøgelserne følgende karakteristiske forskelle:

- Sandsynligheden for at kende borgmesterens parti er 76 % for borgere med anden etnisk baggrund, i forhold til 91 % for etniske danskere.
- For unge borgere er sandsynligheden for at kende borgmesterens parti 73 %, i forhold til 91 % for midaldrende borgere.
- Borgere med en mellemlang eller lang uddannelse har større sandsynlighed for at kende borgmesterens parti i forhold til borgere med en kort uddannelse (95 i forhold til 88 %).
- Diskuterer man oftere politik, er der 91 % sandsynlighed for at kende borgmesterens parti, i forhold til 85 % hvis man mindre ofte diskuterer politik.
- Har man en stærkere tilknytning til sin kommune, er der 93 % sandsynlighed for at kende borgmesterens parti, i forhold til 85 % hvis man har en svagere tilknytning.
- Bor man i en af landets største kommuner med mindst 120.000 indbyggere, er der 96 % sandsynlighed for at kende borgmesterens parti, i forhold til 90 %, hvis man bor i en kommune med 45.000-60.000 indbyggere.
- Sandsynligheden for at kende borgmesterens parti er 93-95 % i de mere og mest urbane kommuner, i forhold til 86-88 % i de mindre urbane kommuner.
- Bor man i en kommune, som blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007, er der lavere sandsynlighed for at kende borgmesterens parti, i forhold til hvis man bor i en kommune, der ikke blev sammenlagt (88 i forhold til 94 %).
- De øvrige undersøgte forhold har ikke betydning: Køn, tilknytning til arbejdsmarkedet, hvor ofte der blev diskuteret politik i ens barndomshjem og om man lægger mest vægt på demokrati eller service.

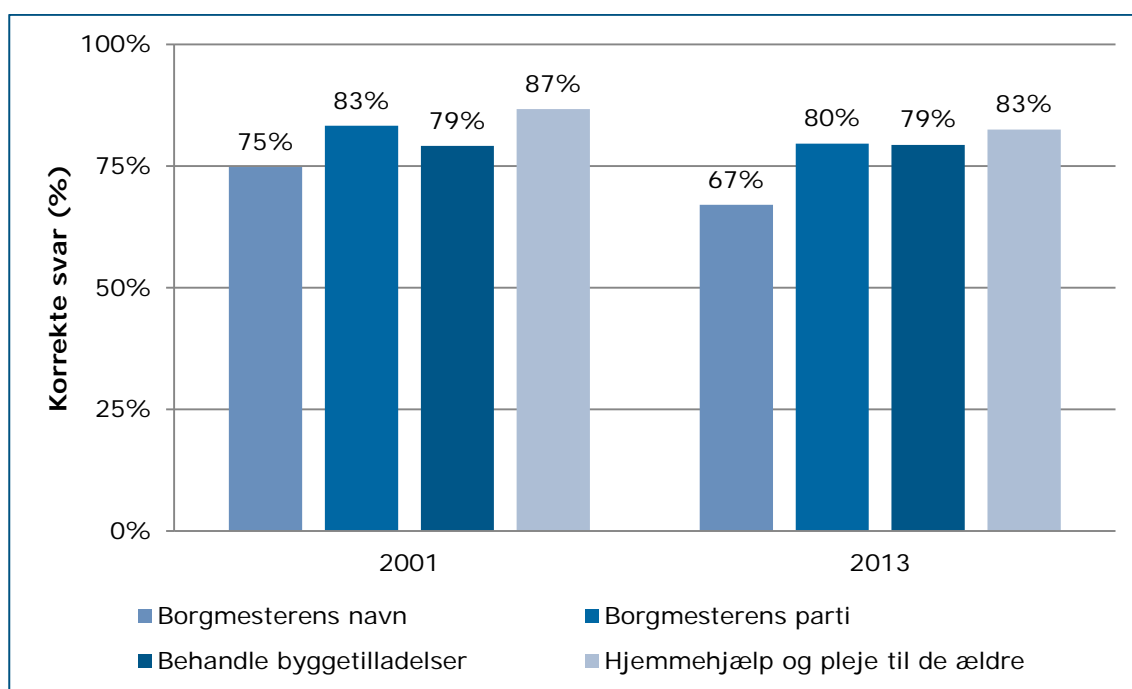
Når det kommer til kendskabet til, at det er kommunerne, der har *ansvaret for hjemmehjælp og pleje til de ældre*, så viser vores undersøgelse, at der er følgende karakteristiske forskelle:

- Sandsynligheden for at vide, at hjemmehjælp og pleje til de ældre er kommunernes ansvar, er lavere for unge og yngre borgere i forhold til midaldrende borgere (72 og 80 % i forhold til 89 %), men højere for ældre borgere (94 %).

- For borgere med en mellemlang eller lang uddannelse er der 95 % sandsynlighed for at vide, at kommunerne har ansvaret, i forhold til 86 % for borgere med en kort uddannelse.
- Diskuterer man oftere politik er sandsynligheden for at vide at ansvaret ligger hos kommunen 88 %, i forhold til 83 %, hvis man mindre ofte diskuterer politik. Og sandsynligheden er 90 % for borgere som oplevede, at der oftere blev diskuteret politik i deres barndomshjem, i forhold til 86 %, hvis det var mindre ofte.
- En række øvrige forhold har ikke betydning: Køn, etnisk baggrund, om man lægger mest vægt på demokrati eller service, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken), tilknytning til kommunen, om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen og om man bor i en mere eller mindre urban kommune.

Slutteligt vil vi se nærmere på, hvordan borgernes faktiske viden om kommunale forhold har udviklet sig siden 2001. Resultaterne fremgår af figur 4.3.1.

Figur 4.3.1. Udviklingen i borgernes kendskab til deres borgmester og ansvaret for udvalgte serviceopgaver

Note: Andele i 2013 og 2001 er vægtet. Der kan være forskel på, hvordan et korrekt svar på borgmesterens navn er blevet kodet i undersøgelsen fra 2001 og 2013, og disse tal skal derfor tolkes med forsigtighed.

Overordnet set er borgernes viden om lokalpolitiske forhold blevet dårligere siden 2001. Særligt iøjnefaldende er det, at kendskabet til borgmesterens navn er faldet fra 75 % i 2001 til 67 % i 2013. Iøjnefaldende er også faldet fra 87 til 80 % i kendskabet til hvem, der har ansvaret for hjemmehjælp og pleje til de ældre.

Det skal bemærkes, at kodningen af et korrekt svar i de to undersøgelser kan være forskellig. Dette rokker dog ikke ved den overordnede konklusion om, at tendensen i udviklingen fra 2001 til 2013 er, at det faktiske vidensniveau er svagt faldende.

5 Borgernes deltagelse i deres lokale demokrati

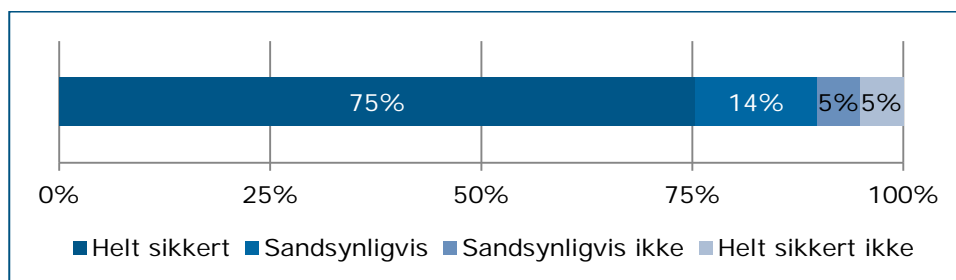
Deltagelse i lokale valg er en grundlæggende forudsætning for lokaldemokratiet. En høj deltagelse ved lokalpolitiske valg er et udtryk for, at det politiske system og de folkevalgte politiske repræsentanter opfattes som legitimt af befolkningen. Man accepterer de etablerede institutioner og politikernes mandat til at handle på folkets vegne ved at deltage i de lokale valg. Dertil kommer imidlertid, at der i et lokalt demokrati også stilles krav til, at forskellige borgergrupper deltager i beslutningsprocessen og at borgerne generelt inddrages i de offentlige beslutningsprocesser (Dahl, 1989; Pateman, 1970).

I det følgende vil vi se nærmere på, hvor meget og hvordan borgerne deltager i deres lokale demokrati. Vi skelner i det følgende mellem to grundlæggende typer af lokalpolitisk deltagelse: Deltagelse i lokale valg og deltagelse i øvrige lokalpolitiske aktiviteter. Vores undersøgelser viser, at der er tegn på, at borgerne i dag deltager mindre i deres lokale demokrati i forhold til tidligere. I den forbindelse ser vi afslutningsvist nærmere på borgernes egne forslag til, hvordan man kan styrke borgerinddragelsen i lokalpolitikken.

5.1 Deltagelse i lokale valg

I undersøgelsen er respondenterne blevet spurgt om, hvor sandsynligt det er, at de vil stemme, hvis der blev afholdt kommunalvalg i morgen. Resultaterne fremgår af figur 5.1.1.

Figur 5.1.1. Sandsynligheden for at stemme, hvis der blev afholdt kommunalvalg i morgen

Note: n = 1.367 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q1 i bilagsrapporten.

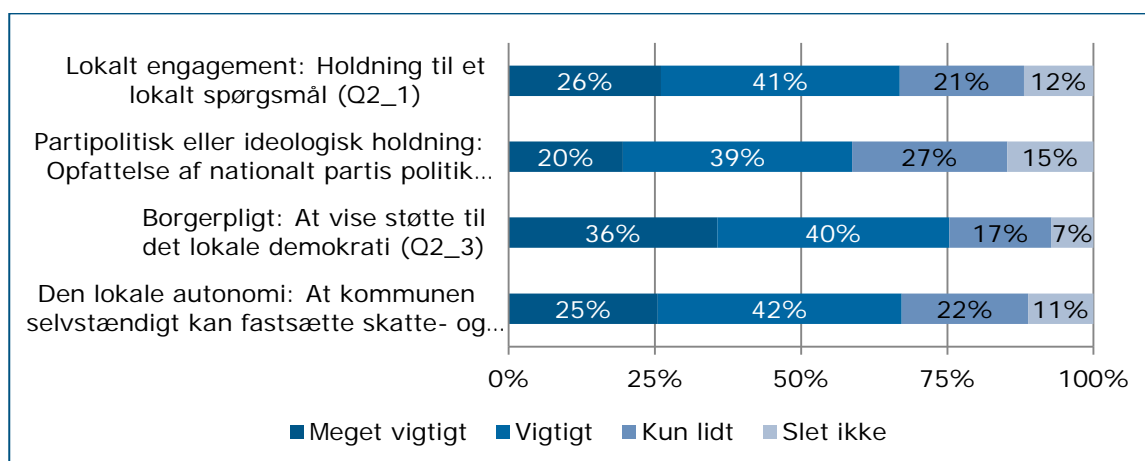
Som det fremgår, så oplyser 3 ud af 4 vælgere (75 %), at de helt sikkert vil stemme, og 14 % at de sandsynligvis vil stemme. Kun hver tiende oplyser, at de sandsynligvis ikke eller helt sikkert ikke vil stemme. Man skal dog her være opmærksom på, at valgdeltagelsen ofte overvurderes i spørgeskemaundersøgelser (Elklit m.fl., 2000: 16).

Hvilket forhold har betydning for, om man som borger vælger at stemme ved lokale valg? Tidligere undersøgelser har peget på en række forklaringer (Frandsen, 2003; Elklit m.fl., 2000), og vi vil i det følgende se nærmere på fire af forklaringerne:

- At stemme kan være et udtryk for, at man engagerer sig i sit lokalsamfund og dermed et udtryk for *et lokalt engagement*.
- Vi ser nærmere på, om det at stemme er udtryk for *en generel partipolitisk eller ideologisk holdning*, som ikke har med lokalpolitik at gøre.
- At stemme ved et valg kan for det første være udtryk for en norm om, at det er ens *borgerpligt* at stemme.
- At stemme kan også være udtryk for et ønske om at styrke *den lokale autonomi*, bl.a. ved at kommunen selvstændigt kan fastsætte skatte- og serviceniveau.

Disse fire forklaringer er blevet belyst i spørgeskemaundersøgelsen. Borgerne blev bedt om at vurdere, hvor vigtige hvert af forholdene var for, om de ville stemme ved et kommunalvalg. Resultaterne fremgår af figur 5.1.2.

Figur 5.1.2. *Borgernes vurdering af hvor vigtige en række forhold er, for at ville stemme ved et kommunalvalg*

Note: n = 1.256-1.293 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q2_1 til Q2_4 i bilagsrapporten.

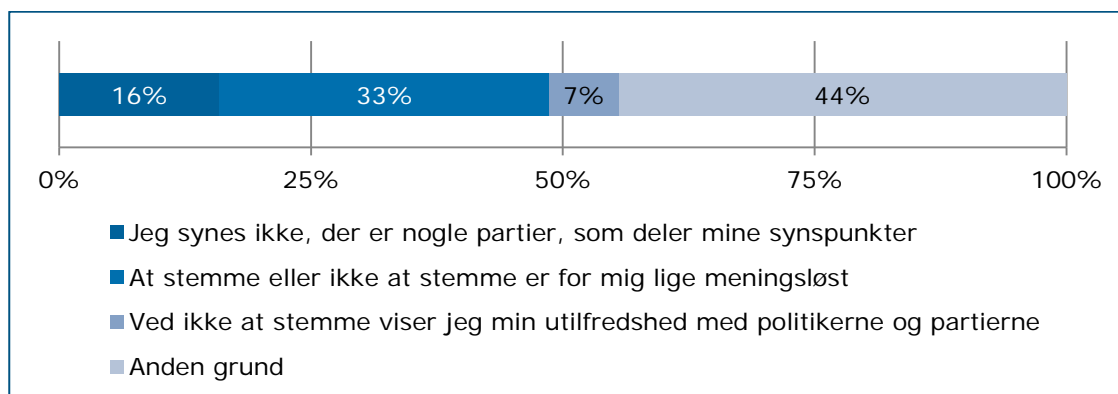
Alt i alt synes alle fire forklaringer at have betydning for, hvorfor man vælger at stemme ved lokale valg, men det "at vise støtte til det lokale demokrati" vurderes som det vigtigste forhold. Som man kan se, så mener tre ud af fire borgere (76 %), at det er meget vigtigt eller vigtigt at stemme ved kommunalvalg. Dette svarer godt til resultater fra tidligere undersøgelser (Elklit m.fl., 2000; Frandsen, 2003).

Spørgsmålet er, om der er en sammenhæng mellem sandsynligheden for at stemme og hvor vigtigt man mener, at hvert af de fire forhold er? Analyser viser, at der er en signifikant sammenhæng for dem alle, således at jo større sandsynlighed for at man vil stemme, jo mere vigtigt finder man hvert forhold.

Sammenhængen er dog særligt stærk i forhold til "at vise støtte til det lokale demokrati" og særligt svag for ens "opfattelse af et nationalt partis politik". Dermed kan man udlede, at der er en række forskellige forhold, der alle er vigtige er medtage i forhold til at forstå, hvad der får borgerne til at stemme – men særlig vigtigt er det for borgerne at støtte op omkring det lokale demokrati.

Respondenter, der svarede, at de sandsynligvis ikke eller helt sikkert ikke vil stemme, blev i undersøgelsen spurgt til, hvad det skyldtes, og resultaterne fremgår af figur 5.1.3.

Figur 5.1.3. Grunde til at nogle borgere ikke forventer at stemme ved et kommunalvalg

Note: n = 144 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q27 i bilagsrapporten.

Det fremgår af figuren, at der er en lang række forskellige typer grunde til, at borgere forventer, at de ikke vil stemme ved et kommunalvalg. En stor del (31 %) angiver, at et valg er meningsløst, og en lille del (7 %) angiver, at de derved viser deres utilfredshed med politikerne og partierne. Kun en mindre del (15 %) angiver, at det er fordi, at der ikke er nogen partier, som deler deres synspunkter.

Tidligere undersøgelser har vist, at valgdeltagelsen blandt andet varierer med borgernes alder, etniske baggrund, uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknnytning, såvel som deres lokalpolitiske viden og bopælskommunens befolkningsmæssige størrelse (Eiklit m.fl., 2000; Frandsen, 2003; Buch og Eiklit 2007). Sådanne forskelle ses også i 2013-undersøgelsen, men der er også andre forskelle i den formodede valgdeltagelse, som træder frem:

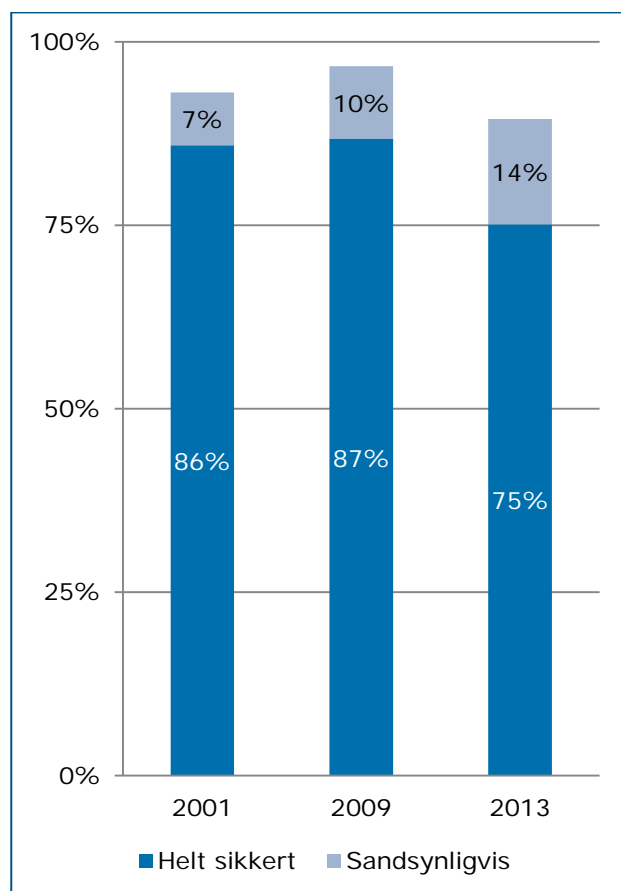
- Sandsynligheden for at stemme er lidt højere for kvinder (92 %) i forhold til mænd (88 %).
- Sandsynligheden for at stemme er noget lavere for borgere med anden etnisk baggrund i forhold til etniske danskere (74 % i forhold til 92 %).
- Alderen er også af betydning, da sandsynligheden for at stemme er lavere blandt unge borgere og yngre borgere: For 18-24-årige er sandsynligheden 79 % og 84 % for 25-39-årige, i forhold til 93-94 % for 40+-årige.
- Uddannelse spiller også en rolle, da sandsynligheden for at stemme for borgere med en kort uddannelse er 89 %, i forhold til 96 % for borgere med en mellem-lang eller lang uddannelse.
- Sandsynligheden for at stemme er 95 % for borgere, der oftere diskuterer politik, i forhold til 77 % for dem, der gør det mindre ofte. For borgere der oplevede, at der oftere blev diskuteret politik i barndomshjemmet, er sandsynligheden 93 %, i forhold til 86 %.
- Har man en stærk tilknytning til sin kommune, er sandsynligheden 94 %, i forhold til 83 % hvis man har en svagere tilknytning.

- Er man i beskæftigelse er sandsynligheden for at stemme 92 %, mens den er 88 % for borgere udenfor arbejdsstyrken.
- Sandsynligheden for at stemme i de urbane kommuner er 85 %, i forhold til 90-93 % i de kommuner, der er mindre urbane.
- Bor man i en kommune, der blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007, er sandsynligheden for at stemme 92 % – i forhold til 88 %, hvis man bor i en kommune, der ikke blev sammenlagt.
- Borgere, der er mere informeret om lokalpolitik, har en sandsynlighed på 96 % for at stemme, i forhold til 88 %, hvis man er mindre informeret.
- Er man aktiv i lokalt foreningsarbejde er sandsynligheden for at stemme 97 %, i forhold til 86 %, hvis man ikke er aktiv.

Resultaterne viser altså, at der er klart forskel på sandsynligheden for at stemme blandt forskellige samfundsgrupper, og at en del af disse forskelle er store – særligt i forhold til etnisk baggrund og alder.

Spørgsmålet er, hvordan sandsynligheden for at stemme ved kommunalvalg har udviklet sig de seneste år? Dette fremgår af figur 5.1.4.

Figur 5.1.4. Udviklingen i sandsynligheden for at stemme, hvis der blev afholdt kommunalvalg i morgen

Note: Andele i 2013 og 2001 er baseret på vægtede data, og i 2009 på uvægtede data.

Det fremgår, at andelen, der helt sikkert ville stemme er faldet markant i 2013 i forhold til 2001 og 2009. Andelen falder med mere end 10 procentpoint fra 87 % i 2009 til 75 % i 2013. Det store fald i andelen af vælgere, der giver udtryk for, at de helt sikkert ville stemme til kommunalvalget i efteråret 2013, bekræfter et andet resultat i undersøgelsen, nemlig at interessen for at deltage i kommunale valg er svagt faldende (se afsnit 4.1).

Spørgeskemaundersøgelserne i 2001, 2009 og 2013 er alle blevet gennemført i foråret, og kommunalvalg er i alle tilfælde blevet afholdt i november i hvert af årene, så resultaterne skulle ud fra dette forhold være fuldt sammenligneligt.

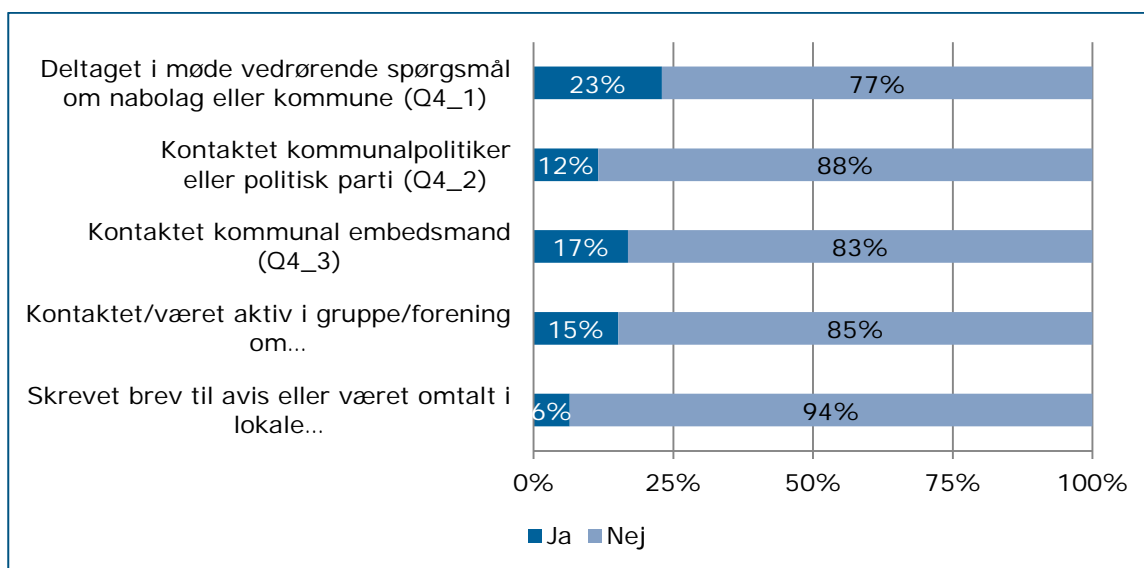
Vi har set på, hvorvidt der i 2001 og 2009 var en overordnet sammenhæng mellem borgernes forudsigelser af, hvorvidt de ville stemme til efterårets kommunalvalg, og den faktiske stemmeafgivelse til kommunalvalget i henholdsvis 2001 og 2009. Valgdeltagelsen i 2001 var 85 %, hvilket er ekstraordinært højt, og det kan tilskrives, at der samtidigt blev afholdt folketingsvalg samt amts- og kommunalvalg (Frandsen, 2003). Valgdeltagelsen i 2009 var 66 % og noget lavere end normalt, hvilket bl.a. kan tilskrives en landspolitisk debat, der var med til at trække opmærksomheden fra lokalpolitikken – og måske også en influenzaepidemi (Bhatti og Hansen 2010).

Umiddelbart fremgår det altså, at der ikke er en klar sammenhæng mellem vælgernes forudsigelse i foråret af, hvorvidt de vil stemme til efterårets kommunalvalg og den faktiske stemmeafgivelse. Der er andre faktorer – som bl.a. nævnt ovenfor – der har en væsentlig betydning for stemmeafgivelsen, så derfor kan man ikke alene bruge dette resultat til at forudsige stemmeprocenten til kommunalvalget i november 2013.

5.2 Deltagelse i øvrige lokaldemokratiske aktiviteter

I undersøgelsen er der blevet spurgt ind til brugen af en række lokaldemokratiske aktiviteter. Borgerne blev bedt om at oplyse, om de indenfor de seneste to år har taget kontakt til forskellige personer eller deltaget i forskellige slags møder af lokalpolitisk karakter. Resultaterne fremgår af figur 5.2.1.

Figur 5.2.1. Borgernes brug af deltagelsesaktiviteter indenfor de sidste to år

Note: n = 1.369-1.370 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q4_1 til Q4_4 i bilagsrapporten.

Det fremgår af figur 5.2.1., at borgerne gør brug af forskellige typer lokalpolitisk deltagelse. Godt hver fjerde borger (23 %) har indenfor de sidste to år deltaget i et møde vedrørende et spørgsmål om deres nabolag eller kommune, og hver sjette borger (17 %) har kontaktet en kommunal embedsmand. Hver syvende borger (15 %) har kontaktet eller været aktiv i en gruppe eller forening om et lokalt spørgsmål, mens færre (12 %) har kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti, eller enten skrevet et brev til en avis eller været omtalt i lokale medier om et lokalt spørgsmål (6 %).

Spørgsmålet er, *hvor mange* borgere, der gør brug af disse aktiviteter desuagtet af hvilken, der er tale om? Beregninger viser, at 39 % har gjort brug af *mindst én* af aktiviteterne. Blandt disse borgere har lige godt 20 % gjort brug af én af aktiviteterne, 9 % har gjort brug af to, 5 % af tre aktiviteter, 3 % af fire aktiviteter, og endelig har 1½ % gjort brug af alle fem aktiviteter.

Gør nogle grupper i vælgerbefolkningen mere brug af disse aktiviteter end andre? Resultaterne viser følgende:

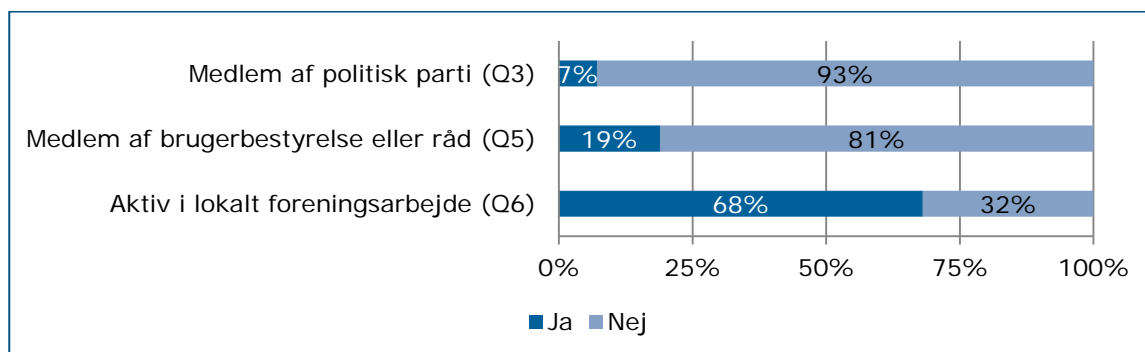
- Sandsynligheden for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne er 33 % for kvinder, mens den er 45 % for mænd.
- For borgere med anden etnisk baggrund er sandsynligheden 23 % i forhold til 41 % for etniske danskere.
- Alder har også betydning, da sandsynligheden for midaldrende borgere er 48 % i forhold til 21 % for unge borgere og 29 % for yngre borgere.
- For borgere med en kort uddannelse er der 36 % sandsynlighed for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne, mens sandsynligheden er 49 % for borgere med en mellemlang uddannelse.
- Diskuterer man oftere politik er sandsynligheden 50 % i forhold til 26 %, hvis man diskuterer mindre ofte; og 44 %, hvis der oftere blev diskuteret politik i barndomshjemmet, i forhold til 34 %, hvis det var mindre ofte.

- Lægger man mest vægt på demokrati fremfor service, er sandsynligheden 42 % – i forhold til 37 %, hvis man lægger mest vægt på service.
- Har man en stærk lokal tilknytning er der 46 % sandsynlighed for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne, og 28 %, hvis man har en svagere tilknytning.
- Borgere i beskæftigelse har 43 % sandsynlighed for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne, i forhold til 33 % for borgere, der er udenfor arbejdsstyrken.
- Sandsynligheden for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne er 30 til 31 % i de største kommuner med mindst 90.000 indbyggere, og 40 til 46 % i kommunerne med færre indbyggere.
- I de mest urbane kommuner er der 34 % sandsynlighed for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne, i forhold til 38 til 42 % i kommuner, der er mindre urbane.
- I kommuner, der blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007, er der 42 % sandsynlighed for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne, i forhold til 34 % i de kommuner, der ikke blev sammenlagt.

Udover disse aktiviteter kan borgerne også søge indflydelse ved at melde sig ind i organisationer, såsom et politisk parti, eller blive medlem af en brugerbestyrelse eller et råd. En tredje mulighed er at melde sig ind i en lokal forening og deltage i dens arbejde.

Borgerne er blevet spurgt om alle tre muligheder i undersøgelsen, og resultaterne gengives i figur 5.2.2.

Figur 5.2.2. Borgernes medlemskab af partier, brugerbestyrelser/råd og foreningsarbejde

Note: n = 1.370 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q3, Q5 og Q6 i bilagsrapporten.

Blandt de adspurgte oplyser 7 % at være medlem af et politisk parti, hvilket er det dobbelte af andelen af partimedlemmer i vælgerbefolkningen, jf. afsnit 2.2. Denne gruppe borgere må derfor formodes at være overrepræsenteret i undersøgelsen. Endvidere oplyser godt hver femte (19 %), at de er medlem af en brugerbestyrelse eller et råd, og hele to-tredjedele at de er aktive i lokalt foreningsarbejde.

Det er nærliggende at forvente, at nogle borgere *generelt* er mere aktive end andre. Derfor må der også formodes at være en sammenhæng mellem brugen af de forskellige deltagelsesaktiviteter (gengivet i figur 5.5), og om man er medlem af et parti, en brugerbestyrelse eller et råd og aktiv i lokalt foreningsarbejde. Analyser bekræfter, at sandsynligheden for at gøre brug af mindst én af aktiviteterne er 70 %, hvis man er medlem af et

politisk parti, i forhold til det halve (36 %), hvis man ikke er. De tilsvarende tal for borgere, der er medlem af en brugerbestyrelse eller et råd, er 63 i forhold til 33 %. For borgere, der er aktive i lokalt foreningsarbejde er der 61 % sandsynlighed, i forhold til 28 %, hvis man ikke er aktiv.

Spørgsmålet er, om der er forskel på forskellige grupper i samfundet i forhold til partimedlemskab, medlemskab af brugerbestyrelser eller et råd, og hvor aktiv man er i lokalt foreningsarbejde? For *partimedlemskab* viser resultaterne følgende:

- Der er 9 % sandsynlighed for at være medlem af et parti, hvis der oftere blev diskuteret politik i barndomshjemmet, mens sandsynligheden kun er 5 %, hvis der ikke ofte blev diskuteret politik i barndomshjemmet.
- For borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune, er der 9 % sandsynlighed for, at man er medlem af et politisk parti, mens der tilsvarende kun er 4 % sandsynlighed for dette for borgere med en svagere tilknytning.
- Lægger man mest vægt på demokrati frem for service, er der 9 % sandsynlighed for medlemskab af et politisk parti, mens der tilsvarende kun er 6 % sandsynlighed for dette, hvis man lægger mest vægt på service.

Analysen har i øvrigt vist, at køn, uddannelse, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken) og om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen ingen rolle spiller for, om man er medlem af et politisk parti.

Når det kommer til at være medlem af en *brugerbestyrelse eller et råd*, viser resultaterne følgende:

- Der er 29 % sandsynlighed for at være medlem af en brugerbestyrelse eller råd for 40-55-årige borgere, 21 % sandsynlighed for 56+-årige, kun 3 % for 18-24-årige (med det forbehold at kun tre unge respondenter har oplyst, at de er medlem af en bestyrelse/råd) og 9 % for 25-39-årige.
- For borgere med en kort uddannelse er sandsynligheden 17 %, i forhold til 26 og 30 %, hvis man har en mellemlang eller en lang uddannelse.
- Diskuterer man oftere politik er sandsynligheden for at være medlem af en brugerbestyrelse eller råd mere end dobbelt så høj, 25 i forhold til 9 %; og blev der oftere diskuteret politik i barndomshjemmet, er sandsynligheden 24 %, i forhold til 14 %, hvis det var mindre ofte.
- Lægger man mest vægt på demokrati frem for service, er der 22 % sandsynlighed for at være medlem af en brugerbestyrelse eller råd, i forhold til 16 %, hvis man lægger mest vægt på service. Har man en stærkere tilknytning til sin kommune, er der 22 % sandsynlighed for at være medlem, i forhold til 14 %, hvis man har en svagere tilknytning.
- Endvidere er der større sandsynlighed for at være medlem af en brugerbestyrelse eller råd, hvis man er i beskæftigelse, i forhold til hvis man står udenfor arbejdsstyrken (22 i forhold til 15 %).

En række forhold har ikke betydning for, om man er medlem: Køn, om man er bosat i en mere eller mindre urban kommune og om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen.

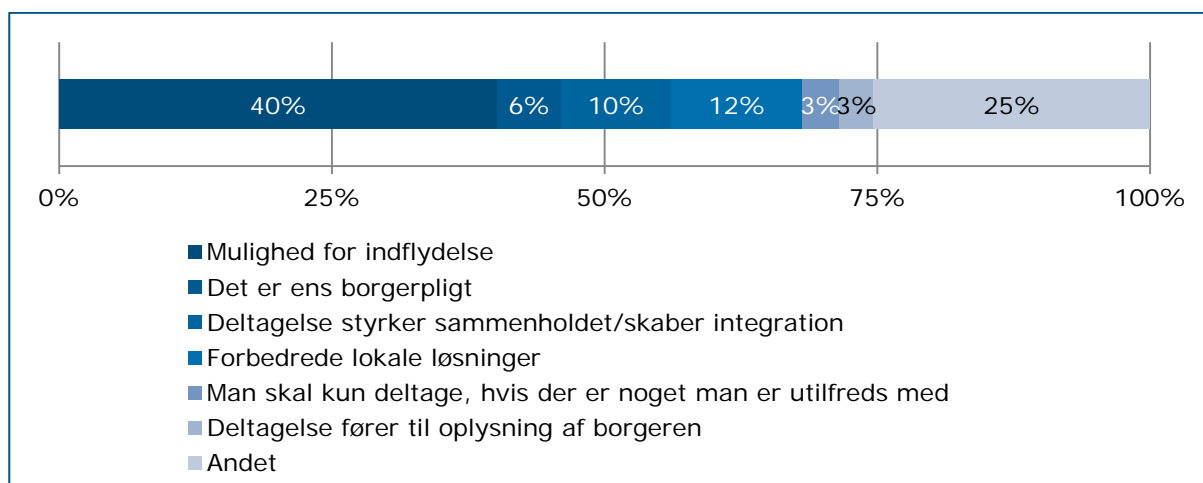
Hvad angår at være aktiv i *lokalt foreningsarbejde* (meget eller lidt aktiv), fremgår følgende af undersøgelsen:

- Sandsynligheden for at være aktiv i lokalt foreningsarbejde er henholdsvis 18 og 27 % for unge og yngre borgere, mens den er noget højere (36 %) for midaldrende.
- Borgere med en kortere uddannelse har 30 % sandsynlighed for at være aktive i lokalt foreningsarbejde, i forhold til 38 % for borgere med en mellemlang uddannelse.
- Diskuterer man oftere politik er der 40 % sandsynlighed for at være aktiv i lokalt foreningsarbejde i forhold til 22 %, hvis man diskuterer politik mindre ofte. Blev der ofte diskuteret politik i barndomshjemmet, så er der 36 % sandsynlighed for at være aktiv i lokalt foreningsarbejde i forhold til 28 %.
- Lægger man mest vægt på demokrati frem for service, er der 36 % sandsynlighed for at være aktiv i lokalt foreningsarbejde, mens der er 29 %, hvis man lægger mest vægt på service.
- Borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune har 38 % sandsynlighed for at være aktive i lokalt foreningsarbejde, men kun 24 %, hvis de har en svagere tilknytning.
- Endvidere er der 26 % sandsynlighed for at være aktiv i lokalt foreningsarbejde i de mest urbane kommuner, i forhold til 32 til 37 % i kommuner, der er mindre urbane.
- Der er 35 % sandsynlighed for at være aktiv i lokalt foreningsarbejde, hvis man er i beskæftigelse, i forhold til 29 %, hvis man står udenfor arbejdsstyrken.

Køn, etnisk baggrund eller om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen har ikke betydning for, om man er aktiv i lokalt foreningsarbejde.

I undersøgelsen blev der også spurgt ind til, hvad der er den vigtigste grund til, at man skal være aktiv i sit lokalsamfund. Resultaterne fremgår af figur 5.2.3.

Figur 5.2.3. Vigtigste grunde til at være aktiv i lokalsamfundet

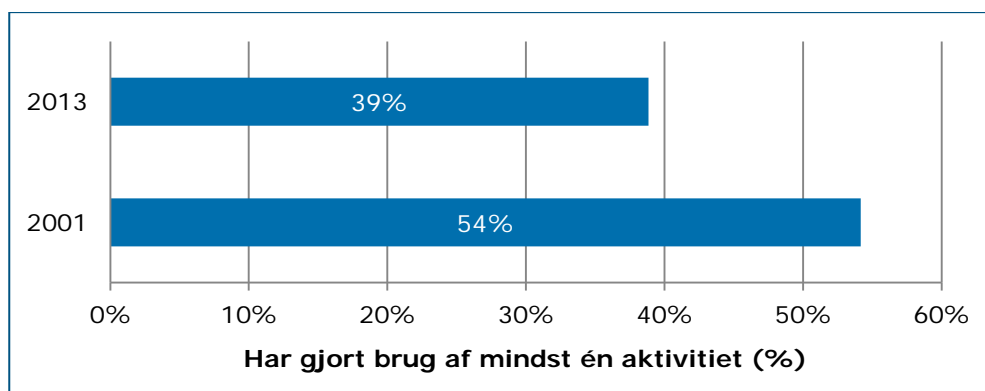
Note: n = 564 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q7 i bilagsmaterialet.

Som det fremgår, så kan tre-fjerdedele af svarene kategoriseres i seks emner:

- 40 % af de adspurgte mener, at den vigtigste grund er muligheden for at få indflydelse.
- 12 % mener, at det forbedrer lokale løsninger.
- 10 % mener, at det styrker sammenholdet eller skaber integration.
- 6 % mener, at det er ens borgerpligt at være aktiv.
- 3 % mener, at man kun skal deltage, hvis man er utilfreds med noget eller hvis deltagelse fører til oplysning af borgeren.

Spørgsmålet er, om der er sket en udvikling i hvor mange borgere, der gør brug af de forskellige former for lokalpolitiske deltagelsesaktiviteter? Dette fremgår af figur 5.2.4.

Figur 5.2.4. Udviklingen i borgernes brug af lokalpolitiske deltagelsesaktiviteter

Note: Andele i 2013 og 2001 er baseret på vægtede data.

Sammenligning mellem 2001 og 2013 må foretages med et mindre forbehold, da der er mindre forskelle i spørgsmålsformuleringer i undersøgelsen i 2013 i forhold til i 2001. Derudover spørges i 2001-undersøgelsen ind til i alt syv former for deltagelsesaktiviteter, mens der i 2013-undersøgelsen kun spørges ind til fem deltagelsesaktiviteter.

Forskellen mellem 2001 og 2013 er dog så markant, at man på dette grundlag godt kan konkludere, at deltagelsen i forskellige former for lokalpolitiske aktiviteter er faldet i perioden. Som man kan se, gjorde 54 % af borgerne brug af mindst én af aktiviteterne i 2001, hvilket er faldet til 39 % i 2013.

5.3 Forslag til at styrke borgerinddragelsen

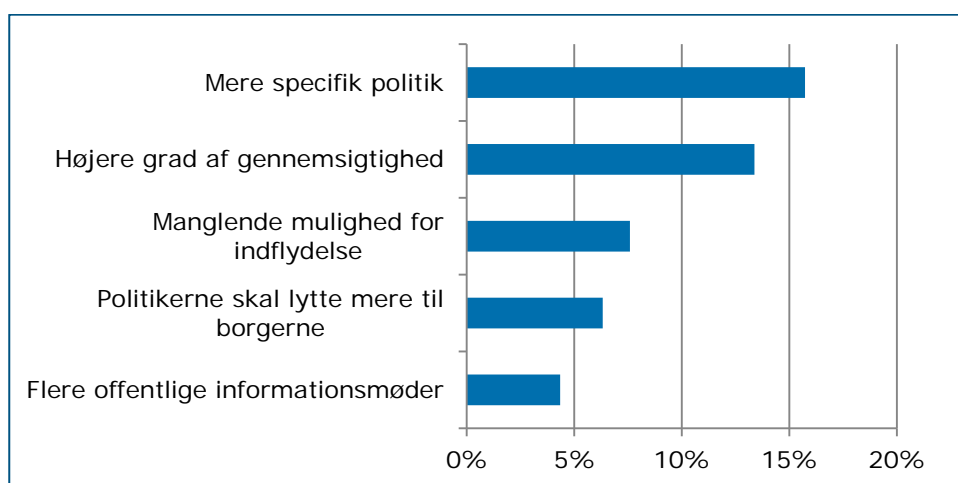
Det er tidligere fremgået af undersøgelsen, at borgerdeltagelsen i det lokale demokrati står overfor væsentlige udfordringer. Bl.a. har vores undersøgelse vist, at der er væsentlig færre borgere, der giver udtryk for, at de vil stemme til kommunalvalget i forhold til tidligere. Samtidig har vi kunnet konstatere, at det ikke er entydigt, hvad man overordnet kan gøre for at ændre på dette forhold. Befolkningen er overordnet set delt i to grupper: En gruppe borgere, som anser det som en borgerpligt at stemme, og en gruppe borgere, som har en mere brugerorienteret tilgang og lægger mere vægt på kommunale serviceforhold.

Undersøgelsen giver imidlertid mulighed for at gå et skridt videre i forståelsen af, hvad man kan gøre for at styrke borgerinddragelsen. Borgerne er i undersøgelsen blevet stillet et åbent spørgsmål om, hvad de selv synes, der skal til for, at de som borgere ville være mere aktive i udviklingen af deres lokalsamfund.

En stor del af borgerne (30 %) ønskede ikke eksplicit at tage stilling til spørgsmålet, men svarede, at de ikke følte, at de havde tid. Dette svar viser imidlertid også noget om, at spørgsmålet om tid er vigtigt i forhold til at styrke borgerinddragelsen. Borgerne skal have tid til at deltage i lokalpolitiske møder (fx ved at kommunen giver mulighed for børnepasning i forbindelse med afholdelsen af kommunale møder), og borgerne skal føle, at deltagelsen i møder og andre aktiviteter er tiden værd.

De mere specifikke svar på spørgsmålet om, hvad man kan gøre for at styrke borgerinddragelsen fremgår af figur 5.3.1.

Figur 5.3.1. *Borgernes forslag til hvad man kan gøre for at styrke borgerinddragelsen*

Note: n = 553 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q23 i bilagsrapporten. Borgere der har angivet, at de ikke har tid eller lyst til at deltage i lokalpolitik, er ikke medtaget i opgørelsen.

Det fremgår af figur 5.3.1., at borgerne først og fremmest peger på to forhold, som de anser for vigtige i forhold til at engagere sig i lokalpolitikken.

Det ene forhold er, at lokalpolitikken i højere grad skal konkretiseres og omhandle bestemte emner, som man som borger er interesseret i og kan forholde sig til. Borgerne giver udtryk for, at hvis kommunen tydeligt kan anskueliggøre at bestemte lokalpolitiske spørgsmål har en betydning for borgerne, så vil man som borger også have lyst til at engagere sig i debatten.

Det andet forhold er, at borgerne mener, at der bør være en højere grad af gennemsigtighed i lokalpolitikken. Mange borgere giver udtryk for, at de ønsker en større åbenhed og tilgængelighed i lokalpolitikken. Der mangler, ifølge mange borgere i undersøgelsen, let tilgængelig information om lokalpolitik og mulighed for at deltage i beslutningsprocessen. Samtidig bør det være mere klart, at det rent faktisk nytter at deltage i lokalpolitikken. En borger udtrykker det på følgende måde: "Jeg savner lettilgængelig information om igangværende projekter, og om hvordan man kan bidrage som borger".

Derudover betoner borgerne vigtigheden af, at der bliver lyttet til dem, at der afholdes offentlige informationsmøder og at de har mulighed for at få indflydelse. Flere borgere påpeger vigtigheden af en reel mulighed for indflydelse – og ikke blot en pro forma indflydelse. En borger udtrykker det i undersøgelsen på følgende måde: "For mig er det vigtigt, at alle disse tiltag rent faktisk afspejler sig i kommunens beslutninger og ikke bare er et formelt samarbejde uden reel borgerindflydelse - som fx debatterne omkring skoleområdet og kommunens bosætningspolitik." En anden borger efterlyser mere direkte, at lokalpolitikkerne aktivt går ud og efterlyser borgernes holdninger og stillingtagen til forskellige lokalpolitiske områder: "Jeg savner, at lokalpolitikkerne viste mere interesse for at høre min/borgerens holdning til emner og konkrete problemstillinger, fx via blogs, internet-spørgsmål og invitationer til borgermøder mv."

6 Borgernes tilfredshed og egne prioriteringer

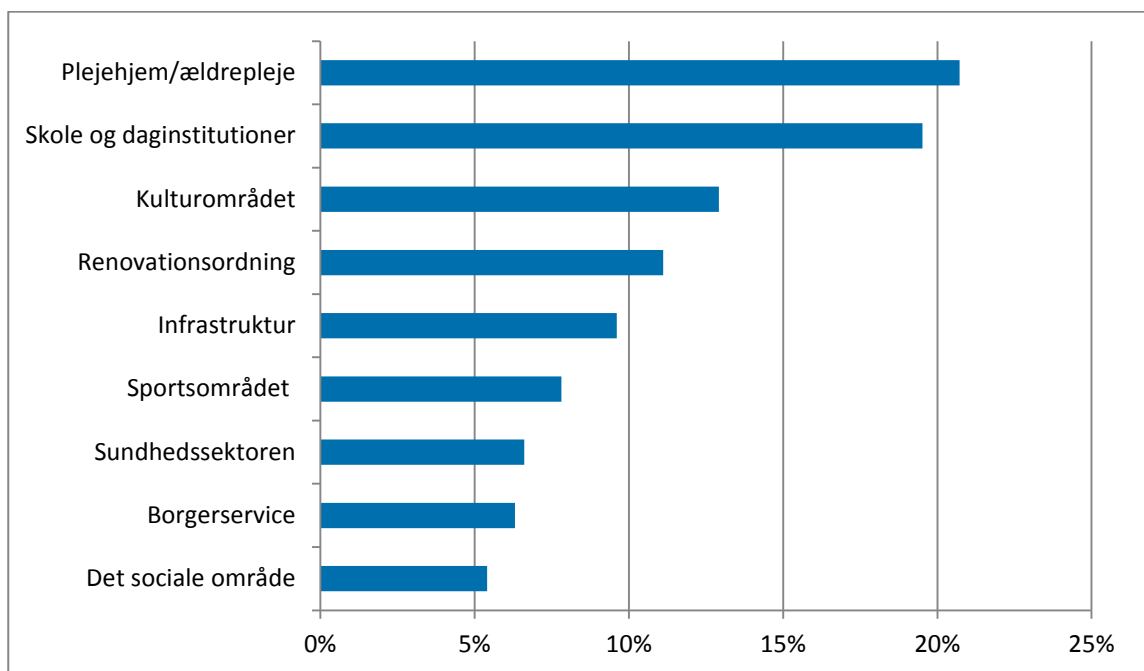
I borgerundersøgelsen indgik en række åbne spørgsmål, hvor borgerne, som deltog i undersøgelsen, havde mulighed for frit at fremkomme med forskellige holdninger til lokaldemokratiet. Det var en mulighed, som mange benyttede sig af, og det giver gode muligheder for at undersøge borgernes egne prioriteringer og forslag til et styrket lokalt demokrati – hvilket er et område, som er mindre belyst i tidligere studier af lokaldemokratiet i Danmark (f.eks. Kjær og Mouritzen 2003; Denters m.fl. 2012).

I det følgende ser vi først nærmere på, hvad borgerne er særligt tilfredse og utilfredse med i det lokale demokrati. Dernæst ser vi nærmere på borgernes egne lokalpolitiske prioriteringer er: Hvilke områder mener borgerne skal nedprioriteres og hvilke områder skal opprioriteres?

6.1 Borgernes tilfredshed med deres kommune

Borgerne er i undersøgelsen blevet bedt om at angive hvilke områder, de er særligt tilfredse med i deres kommune. Svarene fremgår af figur 6.1.1.

Figur 6.1.1. Områder borgerne er særligt tilfredse med i deres kommune

Note: n = 333 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q21a i bilagsrapporten.

Det fremgår af figur 6.1.1., at det navnlig er på ældreområdet samt skole- og daginstitutionsoverområdet, at borgerne giver udtryk for en særlig tilfredshed. Det er to af de store serviceområder i kommunerne, så på den baggrund er det positivt, at det netop er på disse områder, at der er en stor tilfredshed.

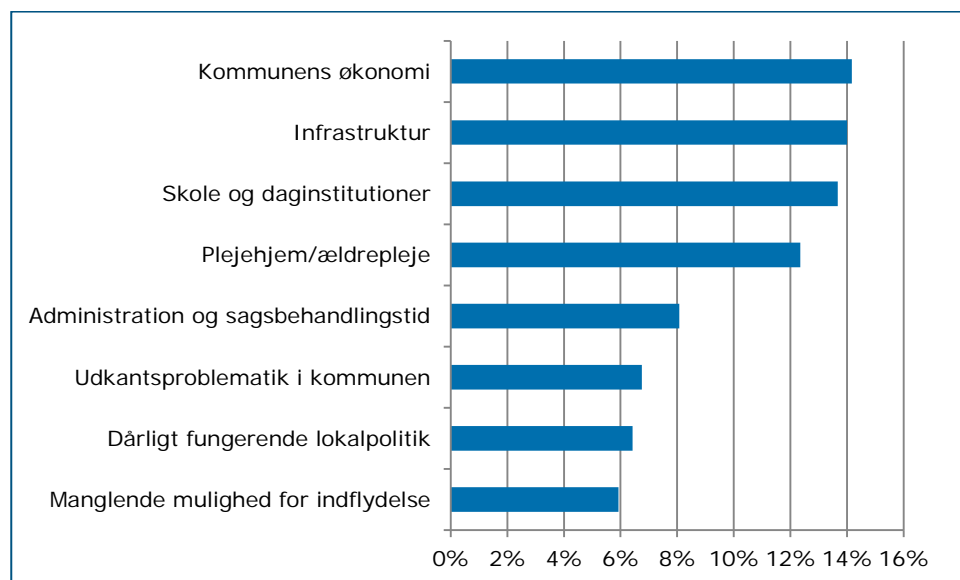
Hvis man ser på, hvad det er for nogle forhold, som bliver fremhævet på ældreområdet, så fremgår det af undersøgelsen, at det navnlig er det personlige indtryk af den leverede service, som borgeren lægger vægt på. En borger siger eksempelvis i undersøgelsen, at "jeg har haft en del kontakt med ældreplejen via et familiemedlem, og jeg har mødt utrolig stor velvilje og god service der."

På skole- og daginstitutionsområdet baserer borgerne også deres vurdering på deres personlige erfaringer på området. En række forhold bliver fremhævet i undersøgelsen, bl.a. madordningen i daginstitutioner, specialundervisningen i skolen og de faglige krav til eleverne i skolen.

Det fremgår yderligere af figur 6.1.1., at en række borgere også fremhæver andre af kommunens serviceområder: kulturtilbud, kommunens renovationsordning, kommunens infrastruktur, sportsfaciliteter, sundhedstilbud, borgerservice og tilbud på det sociale område. Bemærkelsesværdigt er det umiddelbart, at borgerservice bliver fremhævet af så mange, da det er et forholdsvis lille serviceområde. Tilsyneladende fylder det dog meget i mange borgeres bevidsthed. Borgerne bemærker typisk, at det er nemt og hurtigt at bruge borgerservice, herunder at der er gode muligheder for at bruge internettet i kontakten med borgerservice.

I undersøgelsen blev borgerne også i et åbent spørgsmål bedt om at nævne, hvad de mener, er det væsentligste problem i deres kommune. Svarene fremgår af figur 6.1.2.

Figur 6.1.2. *Borgernes vurdering af, hvad der er det væsentligste problem i deres kommune*

Note: n = 607 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q20 i bilagsrapporten.

Det fremgår af figur 6.1.2., at rigtig mange borgere nævner kommunens økonomi som et af de væsentligste problemer i deres kommuner (14 %). Mange borgere giver udtryk for, at der har været mange besparelser, og det er svært at få de økonomiske midler til at slå til i kommunen. Dette er ikke overraskende set i lyset af den økonomiske krise, som særlig fra 2008 er slået igennem i kommunernes økonomi.

Infrastrukturen i kommunen nævnes også af mange borgere (14 %) som et væsentligt problem. Renovering af veje og betjening af offentlig transport nævnes helt typisk som de overvejende problemer, der optager borgerne. Der er ikke lavet særskilte analyser for, om forskellige grupper i befolkningen har afgivet de forskellige typer svar, grundet for få svar. Men det fremgår dog af mange svar, at problemet med betjening af offentlig transport særlig optager borgerne i udkantsområder.

Der er også en del borgere, som ser de væsentligste problemer i deres kommuner på skole- og daginstitutionsområdet (13 %) samt ældreområdet (12 %). I forhold til skole- og daginstitutionsområdet, fokuseres der navnlig på ventelister i daginstitutioner og behovet for bedre rammer i skolen (skolelukninger og skolerenoveringer). I forhold til ældreområdet fokuseres der typisk på, at der er for lidt tid til de ældre i hjemmeplejen og på plejehjemmene, og at der bør ydes en bedre service, herunder en bedre rengøring.

Det er iøjnefaldende, at skole- og daginstitutionsområdet samt ældreområdet er områder, der både bliver nævnt som områder, hvor der er en særlig stor tilfredshed, og områder, hvor der er væsentlige problemer. De mange tilkendegivelser fra borgerne på de to områder kan ses som en klar indikation af, at det er områder, som betyder meget for borgerne.

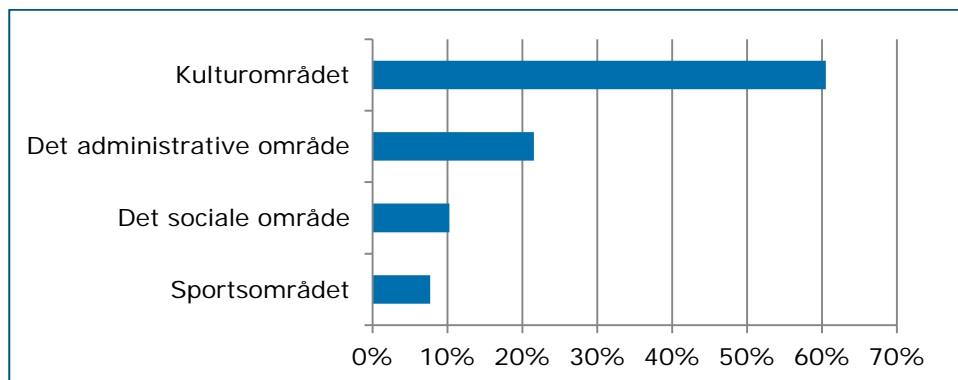
Administration og en langvarig sagsbehandlingstid nævnes også af mange borgere (8 %) som et væsentligt problem. Dette gælder også geografisk forskelle i kommunen, som godt 6 % af borgerne peger på som et væsentligt problem i deres kommune. Her nævnes det særligt, at yderområder i kommunen ikke prioriteres tilstrækkeligt højt.

Nogle borgere nævner problemer med en dårligt fungerende lokalpolitik (6 %) og manglende mulighed for indflydelse (6 %). Mange borgere giver altså udtryk for, at der er problemer med den nuværende lokalpolitiske styreform, og at de ikke oplever, at deres interesser bliver varetaget godt nok af de valgte politiske repræsentanter, og at de ikke bliver inddraget nok i den lokalpolitiske proces. Afstanden mellem politikere og borgere opleves af mange som stor, og mange oplever også en manglende lydhørhed fra lokalpolitikernes side.

6.2 Prioriteringer af lokalpolitiske forhold

I undersøgelsen blev borgerne spurgt direkte til, hvilke områder de synes, at kommunen skulle bruge henholdsvis flere og færre penge på. Samtidig blev borgerne gjort opmærksom på, at hvis der bruges flere penge, sættes kommuneskatten tilsvarende op, og hvis der bruges færre penge, sættes kommuneskatten tilsvarende ned. Svarene fremgår af figur 6.2.1. og figur 6.2.2.

Figur 6.2.1. Borgernes prioritering af hvilke områder deres kommune skal bruge færre penge på

Note: n = 195 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q22a i bilagsrapporten.

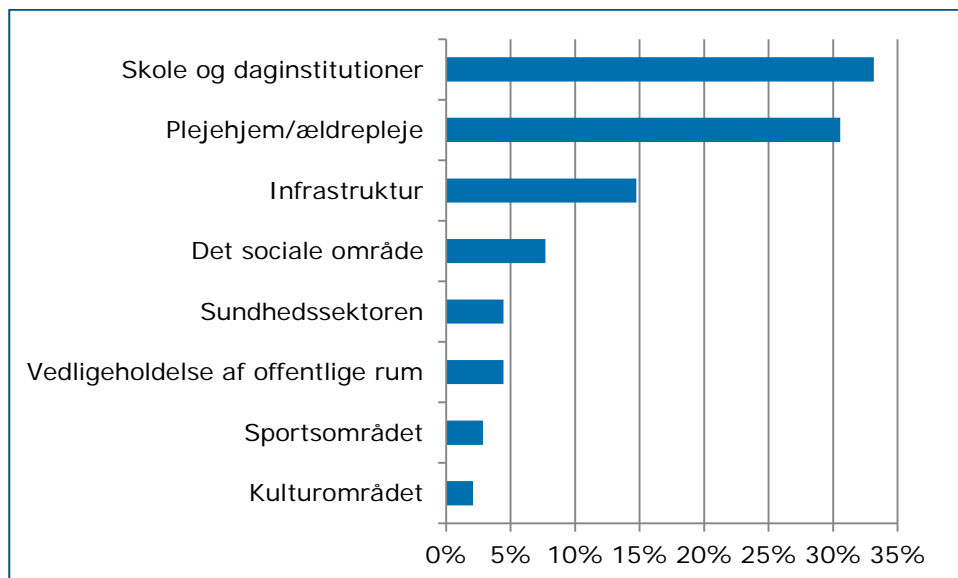
Det fremgår af figur 6.2.1., at det navnlig er på kulturområdet, at kommunen skal bruge færre penge, når man spørger borgerne. Det bør dog nævnes, at en mulig medvirkende årsag til at forholdsvis mange borgere nævner kulturområdet er, at netop dette område bliver brugt i spørgeskemaet som et eksempel på et område, som man kunne tage penge fra. Med kulturområdet tænker borgerne særlig på kunst og udsmykning – og ikke på fx biblioteker.

Det fremgår også af figur 6.2.1., at mange borgere mener, at der bør kunne tages penge fra det administrative område – eller "bureaukratiet", som mange borgere selv formulerer det. Hermed mener borgerne, at der bør kunne spares på det administrative personale (navnlig lederne) ved at rationalisere arbejdsgangene, herunder gøre reglerne mere fleksible og lægge mindre vægt på kontrol. En borger siger eksempelvis i undersøgelsen: "Man bør reducere mængden af ledelsestid og gøre forretningsgange simplere: 5-10 fagfolk samlet, hver gang en beslutning skal træffes koster mange arbejdstimer."

Figur 6.2.1. viser desuden at det sociale område og sportsområdet er andre områder, som en del borgere nævner som områder, hvor der kan bruges færre penge.

I figur 6.2.2. er borgernes prioritering af områder, som de synes kommunen skal bruge flere penge på, blevet opgjort.

Figur 6.2.2. Borgernes prioritering af hvilke områder deres kommune skal bruge flere penge på

Note: n = 766 (uvægtet). Se spørgsmål nr. Q22a i bilagsrapporten.

Kategorien "Skole og daginstitutioner" dækker også over fritidsordninger for skolebørn.

Det fremgår, at det navnlig er på ældreområdet samt skole- og daginstitutionsoområdet, hvor borgerne giver udtryk for, at der skal tilføres flere ressourcer.

I forhold til ældrepleje gives der udtryk for, at der er et stort behov for flere ressourcer til området, både i form af medarbejderressourcer (mere tid til den enkelte ældre) og supplerende ydelser (fx pension). Som en borger i undersøgelsen udtrykker det: "Ældreplejen mangler penge, vi kan ikke være bekendt med at behandle vores gamle, som vi gør det i øjeblikket."

I forhold til skole- og daginstitutionsoområdet, mener borgerne, at der generelt er behov for en tilførsel af ressourcer, bl.a. på grund af de mange krav vi stiller til børn og unges opdragelse og uddannelse. En borger i undersøgelsen formulerede det på denne måde: "Den udfordring skolesystemet står overfor er så massiv, at det kun lader sig gøre med en tilførsel af ressourcer - og jeg ville ikke have noget imod at betale mere i skat."

Det fremgår endvidere af figur 6.2.2., at en del borgere også peger på infrastruktur som et område, der bør tilføres flere ressourcer. Med infrastruktur mener borgerne typisk, at der bruges flere penge på bedre veje og bedre offentlig transport.

Endelig fremgår det af figuren, at det sociale område, sundhedsområdet og generel vedligeholdelse af offentlige rum også af forholdsvis mange nævnes som områder, der bør tilføres flere ressourcer. Sports- og kulturområdet nævnes kun af forholdsvis få borgere som områder, der bør tilføres flere penge.

Det er i alt 58 % af de adspurgte, som har givet udtryk for, at de ønsker en omprioritering mellem forskellige områder, mens de resterende 42 % ikke har givet udtryk for, at der

skal omprioriteres. Spørgsmålet er, om det er nogle særlige vælgergrupper, som ønsker at der sker en omprioritering. Analysen viser, at der er en række forskelle:

- Borgere med en lang uddannelse har lavere sandsynlighed for at ville omprioritere i forhold til borgere med den mellemlang uddannelse (51 i forhold til 63 %); mens der ikke er forskel mellem borgere med en kort og en mellemlang uddannelse.
- Diskuterer man oftere politik, er der højere sandsynlighed for at ville omprioritere (64 i forhold til 54 %).
- Borgere med en stærkere tilknytning til deres kommune har højere sandsynlighed for at ville omprioritere (61 i forhold til 54 %).
- Der er også højere sandsynlighed for at ville omprioritere, hvis man er i beskæftigelse, frem for hvis man står udenfor arbejdsstyrken (61 i forhold til 52 %).
- Sandsynligheden for at ville omprioritere er lavere for borgere bosat i de mindste kommuner med op til 45.000 indbyggere (50-54 %), i forhold til en kommune med 45.000-60.000 indbyggere (64 %). Det samme er tilfældet for de største kommuner med mindst 120.000 indbyggere (54 %).
- For borgere bosat i de mest urbane kommuner er sandsynligheden for at omprioritere også lavere, i forhold til borgere bosat i kommuner, der er mindre urbane (43 % i forhold til 59-66 %).
- Er man bosat i en kommune, som blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007, er der også højere sandsynlighed for at ville omprioritere (64 i forhold til 49 %).
- Det viser sig også, at er man mere eller noget interesseret i lokalpolitik, er der højere sandsynlighed for at ville omprioritere (65 i forhold til 50 %).

Følgende forhold viser sig ikke at have betydning: Køn, etnisk baggrund, hvor ofte der blev diskuteret politik i barndomshjemmet og om man lægger mest vægt på demokrati eller service.

Vi har også undersøgt om der er nogle karakteristika for de vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges færre penge på kulturområdet, og vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges flere penge på henholdsvis plejehjem og ældrepleje, skole og daginstitutioner samt infrastruktur.

Karakteristisk for de vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges færre penge på kulturområdet er følgende:

- Der er signifikant lavere sandsynlighed for at ville spare på kultur i mere urbane kommuner, i forhold til de mindre urbane kommuner (7-12 % i forhold til 18-20 %).
- Der er signifikant højere sandsynlighed for at ville spare på kultur, hvis ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen i 2007 (18 i forhold til 10 %).

Øvrige forhold har derimod ikke betydning: Køn, alder, uddannelse, hvor ofte man diskuterer politik i dag, og hvor ofte der blev diskuteret politik i sit barndomshjem, tilknytning til kommunen samt tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken).

Karakteristisk for de vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges flere penge på plejehjem og ældrepleje er følgende:

- Kvinder har højere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på ældrepleje (36 i forhold til 22 % for mænd).
- Yngre borgere har lavere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på ældrepleje, i forhold til midaldrende borgere (18 i forhold til 30 %).
- Sandsynligheden for at ville bruge flere penge på ældrepleje er også lavere, hvis der oftere blev diskuteret politik i ens barndomshjem (25 i forhold til 35 %).
- Borgere bosat i de mest urbane kommuner har lavere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på ældrepleje (15 % i forhold til 32-34 % kommuner, der er mindre urbane).
- Borgere bosat i en kommune, der blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen, har højere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på ældrepleje (32 i forhold til 24 %).

Derimod har følgende forhold ikke betydning: Uddannelse, hvor ofte man diskuterer politik, om man lægger mest vægt på demokrati eller på service, tilknytning til kommunen, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken) og kommunens indbyggertal.

Karakteristisk for de vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges flere penge på skole og daginstitutioner er følgende:

- Sandsynligheden for at ville bruge flere penge på skole og daginstitutioner er lavere blandt unge og ældre i forhold til midaldrende borgere (henholdsvis 25 og 28 % i forhold til 40 %).
- Borgere med en mellemlang eller lang uddannelse har højere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på skole og daginstitutioner, i forhold til borgere med en kort uddannelse (41 i forhold til 30 %).
- Sandsynligheden for at bruge flere penge på skole og daginstitutioner er også højere for borgere i beskæftigelse, i forhold til borgere udenfor arbejdsstyrken (36 i forhold til 26 %).
- Er man bosat i en mindre kommune med op til 45.000 indbyggere, er der lavere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på skole og daginstitutioner, i forhold til hvis man er bosat i en kommune med 45.000 til 60.000 indbyggere (23-26 % i forhold til 41 %).
- Er man bosat i en af de mest urbane kommuner, er der også lavere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på skole og daginstitutioner (24 i forhold til 32-36 %).

Øvrige forhold har ikke betydning: Køn, etnisk baggrund, hvor ofte man diskuterer politik i dag, og hvor ofte der blev diskuteret politik i sit barndomshjem, om man lægger mest vægt på demokrati eller på service og tilknytning til kommunen.

Karakteristisk for de vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges flere penge på infrastruktur er følgende:

- Kvinder har lavere sandsynlighed for at ville bruge flere penge på infrastruktur (11 i forhold til 18 % for mænd).
- For borgere med en mellemlang eller lang uddannelse er sandsynligheden 41 %, i forhold til 30 % for borgere med en kort uddannelse.
- Er man bosat i en af de mere (men ikke mest) urbane kommuner, er der 9 % sandsynlighed for at ville bruge flere penge på infrastruktur, i forhold til 16-18 %, hvis man er bosat i en mindre urban kommune.

Øvrige forhold har vist sig i analysen ikke at have betydning: Alder, hvor ofte man diskuterer politik, hvor ofte der blev diskuteret politik i sit barndomshjem, om man lægger mest vægt på demokrati eller på service, tilknytning til kommunen, tilknytning til arbejdsmarkedet (i beskæftigelse eller uden for arbejdsstyrken), hvor mange der er bosat i kommunen og om ens kommune blev sammenlagt i forbindelse med kommunalreformen.

Gennemgangen af de mest fremtrædende karakteristika for de vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges færre penge på kulturområdet, og vælgergrupper, som ønsker, der skal bruges flere penge på henholdsvis plejehjem og ældrepleje, skole og daginstitutioner samt infrastruktur viser, at det er yderst forskelligt, hvordan forskellige dele af vælgerbefolkningen prioriterer ressourceanvendelsen i deres kommune. Det er ikke umiddelbart muligt at fremdrage nogle tværgående træk på baggrund af delanalyserne.

Det ses af noterne til figur 6.2.1. og 6.2.2., at der er langt flere borgere, som har kunnet tage stilling til, hvor der skal bruges flere penge (766 borgere), end der er borgere, som har taget stilling til, hvor der skal bruges færre penge (195 borgere). Det er altså ikke alle respondenter, som har lavet en reel prioritering af, hvor pengene skal overføres til og fra.

For yderligere at få belyst borgernes prioriteringer af områder, hvor der skal bruges henholdsvis færre og flere penge, har vi lavet en analyse baseret kun på de respondenter, som aktivt har taget stilling til, hvor pengene tages fra, og hvor pengene skal flyttes over til. Det er således interessant at få afdækket om de sammenhænge, vi hidtil har fundet i forhold til borgerens prioriteringer, også gælder, hvis vi udelukkende fokuserer på de borgere, som har lavet en – mere reel – prioritering. Sammenhængene fremgår af tabel 6.2.

Tabel 6.2. Borgernes angivelse af, hvilke områder der skal overføres fra og til

<i>Overføre til</i>	Plejehjem/ ældrepleje	Skole og daginstitutioner	Infrastruktur	Andet
<i>Overføre fra</i>				
Kulturområdet	49 (13,6 %)	48 (13,4 %)	22 (6,1 %)	29 (8,1 %)
Det administrative område	14 (3,9 %)	16 (4,5 %)	7 (1,9 %)	16 (4,5 %)
Sportsområdet	5 (1,4 %)	3 (0,8 %)	1 (0,3 %)	5 (1,4 %)
Andet	37 (10,3 %)	47 (13,1 %)	11 (3,1 %)	49 (13,6 %)

Note: n = 359 (uvægtet). I spørgsmålet kunne man angive flere områder og derfor kan den samme respondent indgå mere end én gang.

Det ses af tabel 6.2., at denne delanalyse overordnet bekræfter de hidtidige fundne sammenhænge. Blandt de borgere som eksplicit har taget stilling til, hvor pengene skal overføres fra og til, så gælder det – som set tidligere – at borgerne først og fremmest vil tage pengene fra kulturområdet og det administrative område, og overføre penge til plejehjem/ældrepleje samt skole og daginstitutioner.

Spørgsmålet om prioritering af lokalpolitiske forhold blev stillet som et åbent spørgsmål, hvor borgerne bl.a. blev gjort opmærksom på, at hvis der bruges flere penge, så sættes kommuneskatten tilsvarende op, mens hvis der bruges færre penge, så sættes kommuneskatten tilsvarende ned. De fleste borgere i undersøgelsen har dog ikke eksplicit forholdt sig til, om kommuneskatten skal sættes ned, bevares eller sættes op. Blandt dem, der har forholdt sig til det (50 respondenter), er det dog langt de fleste borgere (44 borgere), der giver udtryk for, at kommuneskatten bør sættes op. Disse borgere giver udtryk for, at økonomien i deres kommune er meget stram, og at det er vanskeligt at skære yderligere ned.

Typiske udsagn i undersøgelsen er:

- "Flere penge på skoleområdet og ældreområdet, mindre på kultur og administration (færre regelsæt – mindre administration)"
- "Flere penge i ældre- og sundhedssektoren. Penge tages fra kunst og kultur."
- "Der skal bruges flere penge på børn (daginstitutioner og skoler) og ældre. Skatten skal sættes op. Der skal ikke hentes penge fra andre områder. Måske kunne der effektueres på selve Rådhuset..."
- "Spare på kunst, flere penge på at gøre vejene bedre."

7 Særlige vælgergrupper – de unge og borgere med anden etnisk baggrund

I dette kapitel vil vi fokusere på to særlige vælgergrupper – de unge borgere (de 18-24-årige) og borgere med anden etnisk baggrund.

Der er en forholdsvis begrænset litteratur om netop disse vælgergrupper i den danske forskningslitteratur. Eksisterende studier har særligt undersøgt de to gruppers valgdeltagelse, som peger på, at begge har den laveste valgdeltagelse i vælgerbefolkningen, og ydermere at deres valgdeltagelse er faldende (Bhatti og Hansen 2010a; Bhatti og Hansen 2010b; Bhatti m.fl., 2013; for en analyse af prøvevalgene i forbindelse med kommunalvalg i 2009, se Kjær og Levinsen, 2013).

I undersøgelsen har vi set nærmere på begge vælgergrupper i et bredt perspektiv. En del resultater om unge og borgere med anden etnisk baggrund end dansk er allerede blev omtalt i de foregående kapitler. Derudover er der blevet stillet en række spørgsmål specifikt til unge og borgere med anden etnisk baggrund, og resultater fra disse spørgsmål ser vi også nærmere på. Først undersøger vi, hvad der kendetegner de unge borgeres forhold til lokaldemokratiet, og dernæst ser vi nærmere på borgere med anden etnisk baggrund.

7.1 Unge og lokaldemokrati

De unge (18-24-årige) borgere udgør en relativt stor del af vælgerbefolkningen. Ud af de godt 4 millioner vælgere, er godt hver sjette mellem 18 og 24 år gammel. Lokalpolitisk er de unge underrepræsenterede i landets kommunalbestyrelser. Ved det seneste kommunalvalg var alderen for det gennemsnitlige kommunalbestyrelsesmedlem 50 år, hvilket skal ses i forhold til en gennemsnitsalder i befolkningen på 41 år (Danmarks Statistik, 2010; Danmarks Statistiks Statistikbank, GALDER). Endvidere var kun 3,8 % af kommunalbestyrelsesmedlemmerne mellem 18 og 30 år, selvom de 18-30-årige udgør 16 % af befolkningen (data stillet til rådighed af Ulrik Kjær, Kasper Møller Hansen og Yosef Bhatti; Danmarks Statistiks Statistikbank, FOLK1).

Det er i dag et demokratisk problem, at gruppen af unge ikke er repræsenteret i særlig stort omfang i landets kommunalbestyrelser. Dertil kommer, at de unge vil være en stor del af vælgerbefolkningen i de næste mange år, og en manglende tilslutning til lokaldemokratiet kan få langsigtede konsekvenser, da forskning viser, at lokaldemokratisk deltagelse i høj grad etableres i de unge år (Bhatti og Hansen 2010a; Bhatti og Hansen 2010b).

Som en gruppe afviger de unge fra den øvrige befolkning i en række henseender i forhold til lokaldemokratiet⁵:

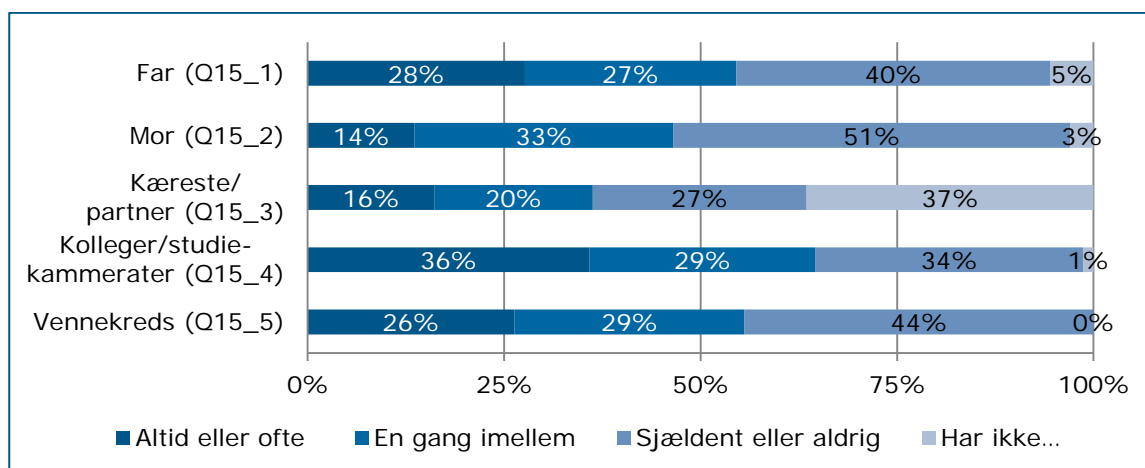
- Når det kommer til de unges tilknytning til kommunen, er der 44 % sandsynlighed for, at man har en stærkere tilknytning, i forhold til 63 % for den øvrige befolkning. Sandsynligheden for de unge borgere er også lavere, hvis man sammenligner dem med de midaldrende borgere, jf. afsnit 3.4.
- Hvad angår interessen for lokalpolitik, er sandsynligheden for at være mere eller noget interesseret lavere blandt unge borgere end i den øvrige befolkning (25 i forhold til 55 %).
- Sandsynligheden for at føle sig meget godt eller godt informeret er 11 %, i forhold til 27 % for den øvrige befolkning.
- Når det kommer til faktisk viden om borgmesterens parti og om hvem, der har ansvaret for at behandle byggetilladelser samt hjemmehjælp og pleje til de ældre, er de også forskel mellem de unge borgere og den øvrige befolkning. I alle tre tilfælde er sandsynligheden for at svare rigtigt lavere blandt unge borgere (henholdsvis 73, 80 og 72 % i forhold til 91, 92 og 90 %).
- I forhold til den øvrige befolkning har de unge en lavere sandsynlighed for at stemme ved kommunalvalg i forhold til den øvrige befolkning (79 i forhold til 92 %).
- Unge borgere har også lavere sandsynlighed for at gøre brug af mindst én af de øvrige lokaldemokratiske aktiviteter (21 i forhold til 41 %).
- Når det kommer til at være aktiv i lokalt foreningsarbejde (meget eller lidt), er der også lavere sandsynlighed for at være aktiv, hvis man er ung, i forhold til den øvrige befolkning (18 i forhold til 34 %).

Der er ikke forskel på de unge og den øvrige befolkning, når det kommer til, om man lægger mere vægt på demokrati eller på service. Hvad angår tilliden til lokalpolitikere, er der heller ikke forskel på de unge borgere og den øvrige befolknings vurdering af politikernes integritet, kompetence og lydhørhed. Der er heller ikke forskel på de unge borgere og den øvrige befolknings vurdering af evnen til at kunne forstå og handle i lokalpolitik. Sammenligner man de unge borgere med kun de midaldrende borgere (40-55-årige), synes de unge dog, at de har en dårligere forståelse for lokalpolitik, jf. afsnit 3.3. Slutteligt er der ikke forskel på unge borgere og den øvrige befolkning, når det kommer til, hvor ofte der blev diskuteret politik i barndomshjemmet.

Det næste forhold vi ser nærmere på, er de unge borgere og politisk diskussion: Hvor meget diskuterer de unge politik og med hvem, og er der forskel på unge borgere i forhold til den øvrige befolkning? Hvor meget og med hvem, de unge diskuterer politik med, fremgår af figur 7.1.1.

⁵ I de foregående kapitler har vi løbende undersøgt forskelle i forhold til alder. I det følgende ser vi derimod nærmere på de unge borgere i forhold til den øvrige befolkning under ét, og disse resultater er derfor ikke direkte sammenlignelige med resultaterne fra de foregående kapitler. I de foregående kapitler har vi undersøgt forskelle mellem henholdsvis unge, yngre og ældre borgere sammenlignet med midaldrende borgere. Hvis resultaterne i dette kapitel afviger fra de tidligere gennemførte analyser nævnes dette.

Figur 7.1.1. Hvor ofte unge borgere diskuterer politik og med hvem

Note: n = 159 (vægtet). Se spørgsmål nr. Q15_1 til Q15_5 i bilagsrapporten.

Generelt set diskuterer unge borgere ofte politiske emner med de forskellige personer i deres liv. Blandt disse personer diskuterer de unge oftest politik med kolleger eller studiekammerater, med deres far og med deres venner – og i mindre grad med deres mor eller deres kæreste eller partner.

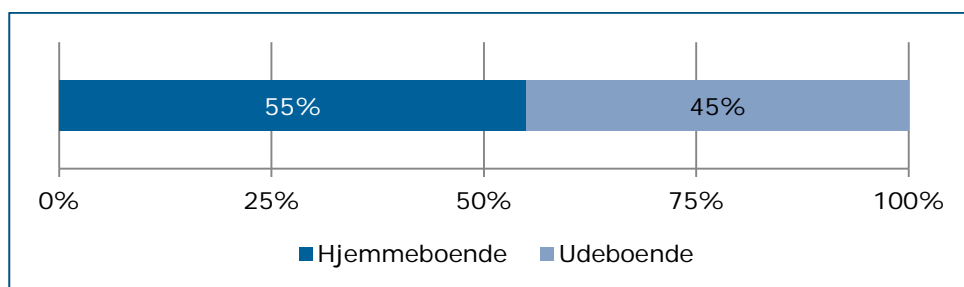
Spørgsmålet er, hvor ofte unge borgere generelt diskuterer politik, desuagtet af hvem det er med? Beregninger viser, at 53 % af de unge altid eller ofte diskuterer politiske emner enten med deres far, mor, kæreste eller partner, kolleger, studiekammerater eller venner. Det samme er tilfældet for alle borgere under ét, jf. afsnit 3.5, og der er derfor på dette punkt ikke forskel mellem unge borgere og befolkningen generelt.

Vi har også undersøgt, om det er de *samme* unge, som ofte diskuterer politik med forskellige personer, eller om der i højere grad er tale om, at *forskellige* unge diskuterer politik med forskellige personer. Vores undersøgelser viser, at det i høj grad er de samme unge: Jo mere man diskuterer politik med en af personerne eller persongrupperne i sit liv, jo mere tenderer man også til at diskuterer politik med de andre personer eller grupper. Sammenhængen er særligt stærk mellem henholdsvis hvor meget man diskuterer politik med ens mor og far, og hvor meget man diskuterer politik med ens kæreste/partner, kolleger/studiekammerater og vennekreds.

I den nærværende undersøgelse indgik en række særlige spørgsmål til de unge, og det giver mulighed for at se på baggrunden for de unge borgeres lokalpolitiske interesse, deltagelse og deres forslag til hvordan dette kan styrkes. De unge er blevet oversamplet i undersøgelsen (se afsnit 2.3.), og det betyder, at der indgår i alt 159 unge i analysen, hvilket giver mulighed for at lave særskilte analyser for denne gruppe. Man bør dog være opmærksom på, at frafaldet i undersøgelsen blandt unge er forholdsvis stort, og det må formodes i særlig grad at være de mest engagerende og vidende unge i forhold til lokalpolitik, som har indvilliget i at deltage i undersøgelsen.

De unge (18-24-årige), som deltog i undersøgelsen blev bedt om at oplyse, om de er hjemmeboende eller udeboende, og resultatet fremgår af figur 7.1.2.

Figur 7.1.2. Unges status som hjemmeboende eller udeboende

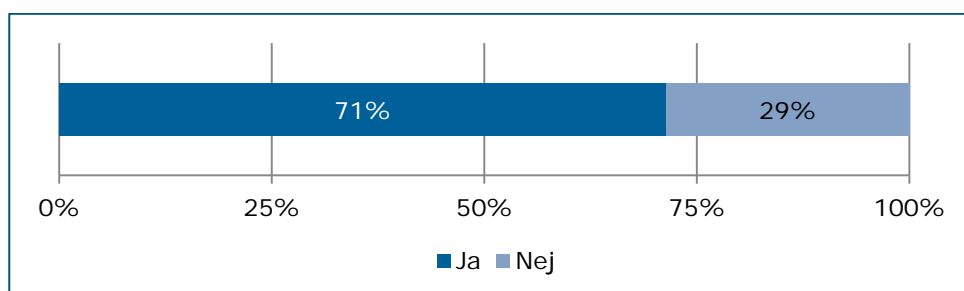
Note: n = 159 (vægtet). Spørgsmålet er kun stillet til unge (18-24-årige) respondenter. Se spørgsmål nr. Q28 i bilagsrapporten.

Som det fremgår, så er 55 % af de unge i undersøgelsen hjemmeboende, mens de resterende 45 % er udeboende. Andelen af hjemmeboende unge i befolkningen er lidt lavere, nemlig 39 % (tal for 2011 fra Danmarks Statistik, 2012b: 118), og denne undergruppe af unge er derfor overrepræsenteret i undersøgelsen.

Spørgsmålet er, om der er forskel på de unges lokalpolitiske deltagelse blandt hjemme- og udeboende? Tidligere undersøgelser har vist, at valgdeltagelsen er højere blandt hjemmeboende (Bhatti og Hansen 2010a). Dette kan ikke umiddelbart bekræftes i vores undersøgelse, da der ikke er forskel på hjemme- og udeboende unges sandsynlighed for at stemme, hvis der blev afholdt kommunalvalg i morgen. Det skal dog her bemærkes, at undersøgelsen af Bhatti og Hansen bygger på omfattende registerdata på om man faktisk stemte ved kommunalvalget – ikke spørgeskemadata om et hypotetisk valg afholdt i morgen, som i vores undersøgelse – så umiddelbart bør man tillægge Bhatti og Hansens resultater på dette område større vægt end vores resultater.

De unge respondenter i undersøgelsen blev spurgt om, hvorvidt de finder det svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik. Svarene fremgår af figur 7.1.3.

Figur 7.1.3. Hvorvidt det er svært eller uinteressant for unge at deltage i lokalpolitik

Note: n = 113 (vægtet). Spørgsmålet er kun stillet til unge (18-24-årige) respondenter. Se spørgsmål nr. Q30_1 i bilagsrapporten.

Som man kan se af figuren, så mener knap tre ud af fire unge (71 %), at det er svært eller uinteressant for dem at deltage i lokalpolitik. I et opfølgende spørgsmål blev de unge, der gav udtryk for at det var svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik, bedt om at uddybe deres svar.

Det er kun forholdsvis få (i alt 65 unge), som har valgt at uddybe, hvorfor de synes, at det er svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik, så svarene kan ikke meningsfyldt opgøres kvantitativt i en tabel i lighed med de tidligere spørgsmål.

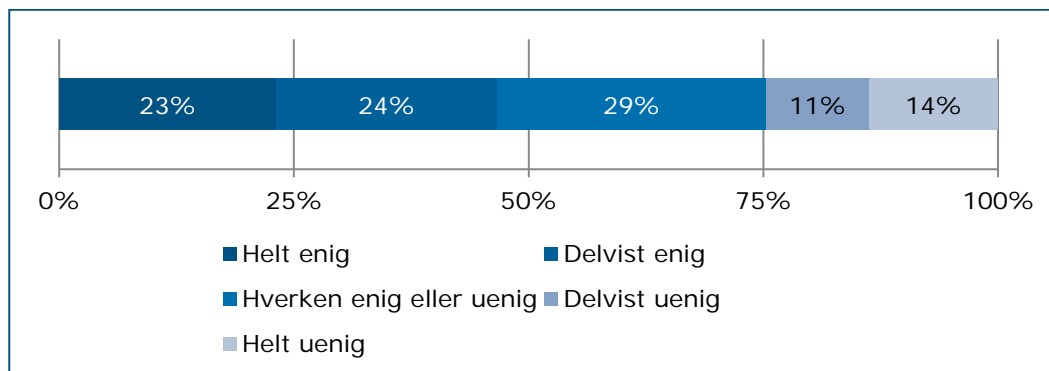
Følgende er karakteristiske for de unges svar på spørgsmålet:

- "Unge har generelt ikke en særlig stor tilknytning til deres nærmiljø og har derfor ikke lyst til at engagere sig i det."
- "I forhold til at man måske flytter væk efter endt studie, så er det mindre relevant at deltage."
- "Det er ikke sexet nok. Man ved ikke nok. Der er ikke nok fokus på det, og de muligheder der ligger i kommunalpolitik."
- "Halvdelen af arbejdet har ikke noget med unge at gøre."
- "Mange unge har en fordom om, at lokalpolitik er kompliceret, teknisk og det er krævet en stor politisk og teknisk viden på mange områder."
- "Det er for kompliceret, og de prøver ikke at inkludere de unge."
- "Jeg har slet ikke fået nogen form for information om lokalpolitikken i min kommune, så derfor er det svært for mig at deltage."
- "I min omgangskreds er der ikke den store interesse for det, lokalpolitik tales der ikke ret meget om."
- "Man ved ikke, hvordan man kan gøre noget. Samtidig er meget af læsestoffet skrevet som en kompleks tekst, hvilket gør det svært for ikke indviede fagfolk at forstå det."

Et gennemgående tema i udsagnene fra de unge er, at mange unge som udgangspunkt ikke er meget interesseret i lokalpolitik, så hvis det skal fange de unge, så skal der gøres en bevidst indsats for at inkludere de unge. Denne indsats skal, ifølge de unge, lægge vægt på at formidle det lokalpolitiske stof på en enkel måde og gøre det klart, hvordan man som ung kan bidrage til beslutningsprocessen.

I forbindelse med interessen for lokalpolitik blev de unge, som deltog i undersøgelsen, bedt om at forholde sig til, om flere unge medlemmer i kommunalbestyrelsen ville øge deres interesse for lokalpolitik. Resultatet af undersøgelsen fremgår af figur 7.1.4.

Figur 7.1.4. Hvorvidt interessen for lokalpolitik kunne styrkes af flere unge i kommunalbestyrelsen

Note: n = 157 (vægtet). Spørgsmålet er kun stillet til unge (18-24-årige) respondenter. Se spørgsmål nr. Q29 i bilagsrapporten.

Knap halvdelen af de unge (47 %) er overvejende enige i, at de ville interessere sig mere for lokalpolitik, hvis der var flere unge i kommunalbestyrelsen. Opfølgende analyser viser, at det både er de unge, der grundlæggende er interesseret i lokalpolitik, og de unge, der grundlæggende ikke er interesseret i lokalpolitik, som mener at de ville være mere interesseret i lokalpolitik, hvis der var flere unge i kommunalbestyrelsen.

Resultaterne indikerer altså, at unges interesse for lokalpolitik kan forbedres ved at styrke deres repræsentation i kommunalbestyrelserne. Hvis dette er tilfældet, må man også formode, at der skulle være forskel på de unges holdning i kommuner, alt efter om de unge i dag er repræsenteret i kommunalbestyrelsen. Vores analyser bekræfter dette, da det viser sig, at i kommuner med ingen indvalgte 18-24-årige, er de unge signifikant mere enige i, at deres interesse for lokalpolitik kunne styrkes – i forhold til kommuner, hvor mindst én 18-24-årig er indvalgt.

7.2 Borgere med anden etnisk baggrund og lokaldemokrati

Vi har i undersøgelsen set nærmere på borgere med en anden etnisk baggrund end dansk. Denne befolkningsgruppe udgør i dag ca. 12 % af befolkningen, og andelen af befolkningen er stigende (Danmarks Statistik, 2012a). Samtidig er denne befolkningsgruppe også kendetegnet af, at deres forhold til lokaldemokratiet afviger fra den øvrige befolkning på en række områder, som det også er fremgået tidligere i rapporten:

- Borgere med anden etnisk baggrund finder lokalpolitik mere kompliceret i forhold til den øvrige befolkning.
- Disse borgere føler sig også mindre tilknyttet til deres kommune.
- Endvidere har borgere med anden etnisk baggrund lavere sandsynlighed for at svare rigtigt på to af de tre vidensspørgsmål, som indgår i undersøgelsen (borgmesterens parti og at ansvaret for at behandle byggetilladelser ligger hos kommunerne – men ikke vedrørende ansvaret for hjemmehjælp og pleje til de ældre, som også ligger hos kommunerne).

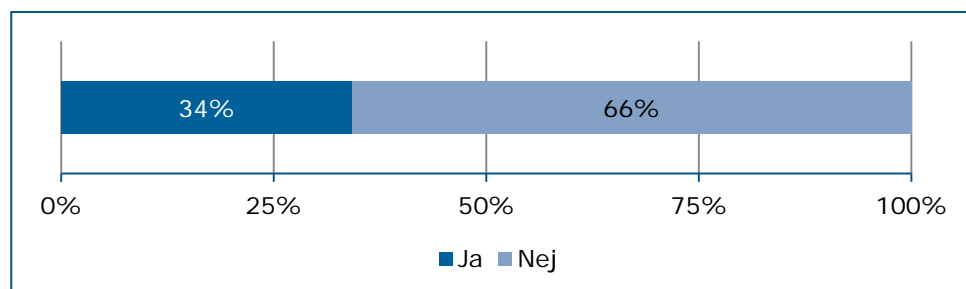
- Borgere med anden etnisk baggrund har også en lavere sandsynlighed for at stemme ved kommunalvalg, og en lavere sandsynlighed for at gøre brug af andre deltagelsesaktiviteter.

Vores analyser viser også, at der på en række områder ikke er forskel på borgere med anden etnisk baggrund og etniske danskere. Der er ingen forskelle i forhold til, om man lægger mest vægt på demokrati eller service, ingen forskelle i vurderingen af lokalpolitikernes lydhørhed, kompetence samt integritet, ligesom der heller ikke er forskelle i forhold til ens tiltro til at kunne handle i lokalpolitik, interesse for lokalpolitik, hvor godt man føler sig informeret om kommunalpolitik, om man er aktiv i lokalt foreningsarbejde eller i forhold til om man vil omprioritere mellem kommunale områder.

Andelen af deltagere i undersøgelsen, som har en anden etnisk baggrund end dansk, er blevet oversamlet i undersøgelsen (se metodeafsnit i bilagsrapporten), hvilket giver bedre muligheder for at lave særskilte analyser for denne befolkningsgruppe. Ligesom for de unge borgere gælder det dog, at frafaldet i undersøgelsen for denne gruppe er forholdsvis stort, og det må formodes i særlig grad at være de mest engagerende og vidende borgere i forhold til lokalpolitik, som har indvilliget i at deltage i undersøgelsen.

I undersøgelsen blev borgerne med anden etnisk baggrund spurgt til, om de finder det svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik. Resultatet fremgår af figur 7.2.1.

Figur 7.2.1. *Hvorvidt det er svært eller uinteressant for borgere med anden etnisk baggrund at deltage i lokalpolitik*

Note: n = 81 (vægtet). Spørgsmålet er kun stillet til borgere med anden etnisk baggrund. Se spørgsmål nr. Q32_1 i bilagsrapporten.

Som man kan se, mener ca. hver tredje borger (34 %), at det er svært eller uinteressant for borgere med anden etnisk baggrund at deltage i lokalpolitik. Det er en forholdsvis lille andel.

Langt de fleste borgere (66 %) mener ikke, at det er svært eller uinteressant for borgere med anden etnisk baggrund at deltage i lokalpolitik. Ser vi på det tilsvarende spørgsmål, som blev stillet til de unge, så fremgår det, at andelen, der synes, at det er svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik er markant mindre for borgere med anden etnisk baggrund, end tilfældet for de unge.

I et opfølgende spørgsmål blev de borgere, der gav udtryk for at det var svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik, bedt om at uddybe dette. Det er dog kun ganske få (i alt 21 borgere med anden etnisk baggrund), som har valgt at uddybe, hvorfor de synes, at

det er svært eller uinteressant at deltage i lokalpolitik, så svarene kan ikke meningsfyldt opgøres kvantitativt.

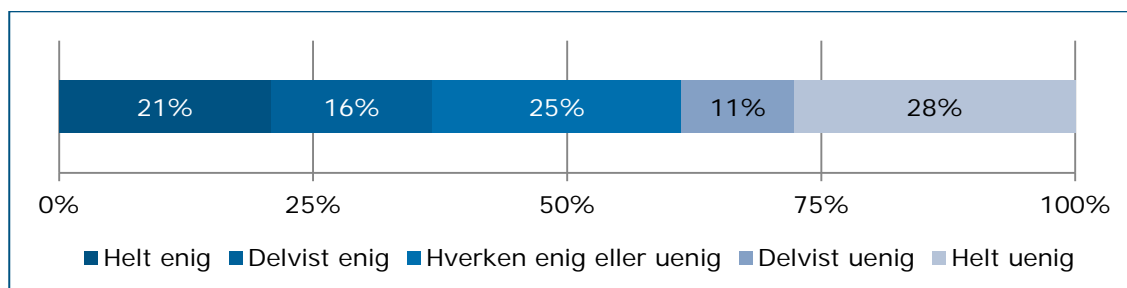
Følgende er karakteristiske for borgernes svar på spørgsmålet:

- "Man kan ikke stemme, så vidt jeg forstår... Så kan man jo kun komme med forslag som så skal igennem den politiske maskine. Det kan virke lidt meningsløst."
- "Kulturforskellen betyder meget og gør det besværligt at deltage."
- "Hvis man ikke har boet i Danmark i så lang tid, så har man ikke så meget styr på politik - og især hvis ens forældre aldrig snakker og diskuterer lokalpolitik derhjemme."
- "Det er ikke sager, der virker relevante for os."
- "Det kan være svært forstå, hvad der foregår, forvirrende."
- "Personer med anden etnisk baggrund stoler mere på politikerne, og de er ikke vant til at have indflydelse."
- "Det er på grund af sprogvanskeligheder, og at de sommetider kan komme med anderledes idéer, som ikke vægtes, da de kommer fra et andet samfund."

Et gennemgående tema i udsagnene fra borgerne med anden etnisk baggrund end dansk er, at borgerne oplever, at der er sprog- og kulturbarrierer, som gør det vanskeligt overhovedet at deltage i lokalpolitik. Samtidig påpeges det, at lokalpolitik kan virke forvirrende og uvedkommende, og at man ikke på samme måde som borgere med en dansk etnisk baggrund er socialiseret til at forstå politik og søge at få politisk indflydelse.

Borgerne med anden etnisk baggrund, som deltog i undersøgelsen, blev bedt om at forholde sig til, om deres interesse for lokalpolitik kunne styrkes ved, at der var flere borgere med anden etnisk baggrund i kommunalbestyrelsen. Her skal man have med i betragtning, at de valgte kommunalbestyrelsesmedlemmer ikke er repræsentative for befolkningen med hensyn til etnicitet: Ved det seneste kommunalvalg i 2009 var 3,3 % af de valgte kommunalbestyrelsesmedlemmer indvandrere eller efterkommere af indvandrere, mens gruppen udgør 12 % af befolkningen (Danmarks Statistik, 2010; Danmarks Statistiks Statistikbank, FOLK1). Resultatet fremgår af figur 7.2.2.

Figur 7.2.2. *Hvorvidt interessen for lokalpolitik kunne styrkes af flere borgere med anden etnisk baggrund i kommunalbestyrelsen*

Note: n = 109 (vægtet). Spørgsmålet er kun stillet til borgere med anden etnisk baggrund. Se spørgsmål nr. Q31 i bilagsrapporten.

Som det fremgår, er mere end hver tredje borger (37 %) overvejende enig i, at deres interesse for lokalpolitik kunne styrkes ved, at der var flere borgere med anden etnisk baggrund i kommunalbestyrelsen. Denne andel er forholdsvis mindre end vi så i det tilsvarende spørgsmål, som blev stillet til de unge (figur 7.1.4.).

I den forbindelse er det interessant at undersøge, om der er forskel på holdningen i kommuner, alt efter om borgere med anden etnisk baggrund er repræsenteret i kommunalbestyrelsen. Hvis dette er tilfældet, indikerer det, at befolkningsgruppens interesse for lokalpolitik kunne styrkes ved at øge deres repræsentation i kommunalbestyrelserne, som i dag er relativt lille. Vores undersøgelser viser dog, at dette ikke synes at være tilfældet. Der er ikke forskel på den gennemsnitlige holdning til spørgsmålet i kommuner, i forhold til hvor mange borgere med anden etnisk baggrund, der er indvalgt i kommunalbestyrelsen i de pågældende kommuner.

7.3 Opsamlende bemærkninger

Det er i de to foregående afsnit blevet analyseret, hvorvidt der er særlige forhold, der kendetegner de unge (18-24-årige) og borgere med anden etnisk baggrund i forhold til lokaldemokratiet. Det er fremgået, at der for de to grupper er forskellige udfordringer.

Nærværende undersøgelse viser, at rigtig mange *unge* som udgangspunkt ikke er interesseret i lokalpolitik. Hvis man skal gøre en indsats for at få disse unge til at deltage i lokalpolitik, peger vores undersøgelse i retning af, at man skal gøre en meget målrettet indsats overfor de unge i forhold til at få vakt en lokalpolitisk interesse. Centralt i denne indsats er, at man skal gøre det klart, hvordan man som ung kan få indflydelse og gøre en forskel.

Undersøgelser har vist, at det er vanskeligt at få engageret de unge i lokalpolitik (Valgretskommissionen 2011). Erfaringer fra Sverige har dog peget på, at det er væsentligt med en høj grad af involvering af unge, hvis de for alvor skal engageres i lokalpolitikken. De unge ønsker at komme tæt på politikerne og den politiske beslutningsproces, og de ønsker at være med til reelt at sætte dagsordenen om emner, der vedkommer dem - f.eks. lokalplanlægning, mødesteder for unge og ungdomsboliger (Sveriges Kommuner och Landsting 2012).

Arbejdet med at engagere de unge i frivilligt arbejde og ungdomsorganisationsarbejde har vist sig særlig væsentligt i forhold til at udvikle en demokratisk dannelse blandt unge (Valgretskommissionen 2011). Den demokratiske dannelse, der foregår i folkeskolen, spiller også en væsentlig rolle, men for de unge, der udøver et aktivt medborgerskab ved at være med i en ungdomsorganisation eller lignende, er dannelseselementet markant. En illustration af dette er, at ni ud af ti medlemmer af kommunalbestyrelsen har en fortid i en ungdomsorganisation, og at ungdomsorganisationsarbejde således er en af de allervigtigste indikatorer for lokalpolitisk engagement senere i livet (DUF notat 2013).

En række danske kommuner har oprettet ungdomsråd, og flere laver særlige projekter for at inddrage unge. Disse projekter er dog typisk ikke så ambitiøse, men drejer sig om at lette adgangen til den lokalpolitiske beslutningsproces gennem elektroniske medier. Der er

dog også eksempler på kommuner, fx Syddjurs Kommune, som søger systematisk at afprøve en ambitiøs model for øget ungeinvolvering og styrkelse af nærdemokratiet.

For borgere med *anden etnisk baggrund* viser vores undersøgelse, at barrieren for de fleste borgere ikke er manglende interesse. For en mindre del af borgere med anden etnisk baggrund er der sproglige og kulturelle barrierer i forhold til lokalpolitisk deltagelse, men det er ikke karakteristisk for disse borgere som helhed.

Vores undersøgelse tyder på, at borgere med anden etnisk baggrund i forholdsvis høj grad føler sig repræsenteret lokalpolitisk. Kun omkring en tredjedel ser det som et problem, at der er for få borgere med anden etnisk baggrund i kommunalbestyrelsen – de fleste ser ikke dette som et problem. Samtidig fremgår det, at interessen for lokalpolitik ikke er mindre i de kommuner, hvor borgere med anden etnisk baggrund ikke er repræsenteret i kommunalbestyrelsen.

Forskning på området viser, at indvandrere i Danmark ikke har den samme demokratiske dannelse eller forståelse som danskere og det udgør en barriere for den demokratiske deltagelse (Christoffersen 2004). Samtidig viser forskning, at opfattelsen af nødvendigheden af at skulle stemme til lokalvalg kun langsomt indfinder sig, men der sker en vis demokratisk integration over tid (Bhatti og Hansen 2010a).

For *både de unge og borgere med anden etnisk baggrund* gælder det, at man kan søge at mindske omkostningerne ved at stemme og deltage i lokalpolitik. At mindske omkostningerne ved at stemme handler om at gøre valgdeltagelse lettere, fx ved at gøre det lettere at stemme før valget og under valget på udvalgte steder, hvor borgerne kommer i deres hverdag – fx på skoler, institutioner, i borgercentre, på biblioteker eller i supermarkeder (Bhatti og Hansen 2010a). Derudover kan man øge tilgængeligheden til valglokaler ved fx at holde søndagsåbent. Norske erfaringer viser imidlertid, at søndagsåben og et øget antal valglokaler ikke havde en væsentlig og positiv indflydelse på valgdeltagelsen (Christensen m.fl. 2013).

Der er også positive erfaringer med 'get-out-the-vote-kampagner' og lignende initiativer for målrettet at få grupper med en lav valgdeltagelse – herunder unge og borgere med anden etnisk baggrund - til at deltage i valg. Et eksempel på dette er bl.a. valgretskommissionens forslag om formelt at invitere førstegangsvælgere til at stemme ved deres første valg (Valgretskommissionen 2011: 48).

Den umiddelbare begrænsning i sådanne initiativer er, at initiativerne i første omgang er målrettet mod at få udvalgte vælgergrupper til at stemme ved et specifikt valg og ikke målrettet mod at skabe en mere grundlæggende lokalpolitisk deltagelse i de udvalgte vælgergrupper. For at dette skal lykkes, så skal disse vælgergrupper aktivt inviteres ind i det politiske fællesskab og gøres fortrolige med de normer og logikker, der eksisterer på den politiske arena (Valgretskommissionen 2011).

English Summary

The purpose of this report is to give a status on Danish local democracy from the perspective of the citizens. The status covers a wide range of topics including citizen trust and efficacy, their interest in and knowledge of local politics, their electoral and non-electoral participation as well as their prioritisations and suggestions to how local democracy can be strengthened. The status is part of an evaluation of the local democracy in Denmark conducted by KORA for the Ministry for Economic Affairs and the Interior.

The report is based on a combined telephonic and web survey, conducted in March and April 2013, along with data from previously conducted surveys in 2001 and 2009, which are used to examine changes in citizen attitudes, perceptions, knowledge and participation. The 2013 survey includes both closed and open questions and the closed questions are largely based on these previous surveys to make comparisons over time reasonable. The population for the survey conducted in 2013 is all Danish citizens aged 18 or older. Stratified sampling was used with four strata formed by ethnic background (Danish origin or immigrant/descendant) and age (aged 18-24 or older), with oversampling of young persons (aged 18-24) and immigrants/descendants. The survey was conducted by Statistics Denmark and consists of 1,370 respondents, which corresponds to a response rate of 56.5 %.

The analyses are based on univariate and bivariate statistical methods of whether citizen attitudes, perceptions, knowledge and participation differ between different groups. A common set of characteristics is used to examine whether differences exist, both individual characteristics (including gender, ethnic background, age, education, frequency of political discussion) and municipal characteristics (including number of inhabitants and urbanisation). Background variables at the individual and municipal levels are based on register data.

In Denmark citizens generally place a high degree of trust in local politicians elected by the people. The results of our study confirm this fact, as the study shows that citizens in general believe that their politicians listen to them, and that the politicians are competent. In comparison to earlier years, there are only minor shifts in the citizens' trust in the local democracy and the local politicians.

An active local population is needed to obtain a well-functioning local democracy. Thus local political decisions can be made taking into consideration the local citizens opinions and views. The results of our analysis show that just under half the population consider themselves being able to *understand and act* in local politics. Today, however, a larger number of citizens have a relatively low degree of local political comprehension, compared to earlier years.

Our study also shows that Danish electors are divided into two equally large groups, when it comes to *interest in local politics*: Approximately half the electorate is *interested* in local politics, while the other half is only *a little or not at all interested* in local politics. It appears that citizens with a "classical democratic approach" to the local democracy have a

larger interest for local politics than citizens with a user-oriented approach. Generally seen, the population's interest for local politics is the same today as it was in 2001.

In this study we have also looked at the citizens *local political knowledge* by asking them how well informed they are about local politics. The analyses show that most citizens feel that they are well informed or fairly well informed – 70 % of the citizen in total. Compared to earlier, there are indications of a declining knowledge level.

Furthermore, we have also observed how much and in which way citizens participate in local democracy. The study finds that the vast majority of citizens (75 %) most definitely would vote, if local elections were held tomorrow. Even if this – compared to international measures – is a relatively high number, yet it is a lower share, than seen before.

Many Danes *engage in local politics* in different ways. In total, 39 % take part in the local democracy either by contacting a local politician or a political party, being active in a group or association regarding local issues, writing letters to a newspaper, or similar local political activities. This share is notably lower than in 2001, where a total of 53 % of the local population participated in local politics in one way or another.

In the study, the citizens have been asked an open question about what they think has to be done in order to *strengthen public participation in their local democracy*. First and foremost, the citizens point out two facts: One is, that local politics must be concretised to a higher extent and has to be about specific topics, which people as citizens are interested in and can relate to. The other fact is, that there should be a higher degree of transparency in the local politics. Many citizens in this study are missing easily accessible information on local politics and opportunities to participate in the decision-making process. At the same time, it should be more evident, that participating in the local politics actually does have an effect.

The study has provided the opportunity of taking a closer look at what the citizens are *particularly pleased with and particularly displeased with in the municipality*, and *which areas, in the citizens' opinion, should be given higher and lower priorities*. It appears from our analysis, that the citizens are particularly pleased with the nursing homes and elder care as well as with school and day care facilities. At the same time, some citizens believe that more resources should be allocated to these two areas. Furthermore, many citizens find that the most significant problem in their municipality regards infrastructure and public transport. When looking at possible areas, from which to obtain resources, administration of the municipalities is mentioned. In general many citizens indicate that the financial situation in their municipality is tight, and that it is difficult to find ways reduce costs.

The study has placed special focus on two groups of citizens: *Young citizens (18-24 years old) and citizens of ethnic minority origin*. Two important reasons for looking more closely into these two groups are that not only do they have the lowest election participation rate in the entire electorate; they have also had a declining election participation in recent years.

With regards to *the young citizens* the study shows that most of the young (71 %) thinks that local politics is a difficult or uninteresting topic. So what can you do to get the young

citizens involved in local politics? The young citizens themselves state that if they are to be captured, the municipality has to make a deliberate effort in including the young citizens. This effort has to emphasise on communicating the local political material in a simple way and make it clear how young citizens can contribute to the decision-making process.

Regarding *citizens of ethnic minority origin* the study shows that every third citizen in this group thinks that it is difficult or uninteresting to participate in local politics. Among the citizens, who believe that participation in local politics is difficult or uninteresting, it is characteristic that they experience linguistic and cultural barriers, which altogether makes it difficult to participate in local politics. At the same time, it is pointed out that local politics seem confusing and irrelevant, and that citizens of ethnic minority origin not in the same way as ethnic Danes are socialised to understanding Danish politics, and are not used to seeking political influence.

Litteratur

Acock, Alan, Harold D. Clarke & Marianne C. Stewart (1985). "A New Model for Old Measures: A Covariance Structure Analysis of Political Efficacy", *The Journal of Politics*, vol. 47, no. 4, pp. 1062-1084.

Andersen, Jørgen Goul (1992a). "Politikerleden – myte eller realitet?", side 127-160 i Jørgen Goul Andersen, Hans Jørgen Nielsen, Niels Thomsen og Jørgen Westerstahl (red.), *Vi og vore politikere*. København: Spektrum.

Andersen, Jørgen Goul (1992b). "Årsager til mistillid", side 161-202 i Jørgen Goul Andersen, Hans Jørgen Nielsen, Niels Thomsen og Jørgen Westerstahl (red.), *Vi og vore politikere*. København: Spektrum.

Andersen, Jørgen Goul (2000). "Magt og afmagt: Nyt perspektiv på >>political efficacy<<", side 123-152 i Jørgen Goul Andersen, Lars Torpe og Johannes Andersen (red.), *Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Andersen, Johannes (2000b). "Borgerne og det lokale styre", side 25-46 i Jørgen Goul Andersen, Lars Torpe og Johannes Andersen (red.), *Hvad folket magter. Demokrati, magt og afmagt*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Andersen, Johannes (2007). "Vælgerne, politikerne og den demokratiske kultur", side 335-348 i Jørgen Goul Andersen, Johannes Andersen, Ole Borre, Kasper Møller Hansen og Hans Jørgen Nielsen (red.), *Det nye politiske landskab: Folketingsvalget 2005 i perspektiv*. Aarhus: Academica.

Bhatti, Yosef, Jørgen Elklit og Kasper Møller Hansen (2013). "Hvorfor faldt valgdeltagelsen?", side 61-79 i Jørgen Elklit og Ulrik Kjær (red.), *KV09: Analyser af kommunalvalget i 2009*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Bhatti, Y. & Hansen, KM (2010a): *Valgdeltagelsen ved kommunalvalget 17. november 2009*.

Beskrivende analyser af valgdeltagelsen baseret på registerdata. Arbejdsrapport 2010/03. Institut for statskundskab, Københavns Universitet.

Bhatti, Y. & Hansen, KM (2010b): 'Kommunalreformens betydning for den kommunale valgdeltagelse' *Tidsskriftet Politik*, vol 13, nr. 3, s. 6-16.

Buch, R. og Elklit, J. (red.) (2007): *Nye kommunalvalg? Kontinuitet og forandring ved valget i 2005*. Syddansk Universitetsforlag.

Christensen, D.A. m.fl. (2013): *Valgdeltagelsen ved kommunestyrevalget 2011*. Rapport (2013:001) Oslo: Institutt for samfunnsforskning (2013)

Christoffersen, C.K. (2004): "Den demokratiske barriere", *Magtudredningen: Medborgerskabets mange stemmer*. Århus: Århus Universitetsforlag.

Dahl, R. (1989): *Democracy and its critics*. Yale: Yale University Press.

Danmarks Statistik (2010). "Valgene til kommunalbestyrelser og regionsråd 17. november 2009", *Statistiske Efterretninger*, 2010:4.

Danmarks Statistik (2012a). *Indvandrere i Danmark 2012*. København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2012b). *Befolkningens udvikling 2011*. København: Danmarks Statistik. Link: <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/16600/bef.pdf>.

Delli Carpini, M. X., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven, CT: Yale University Press.

Delli Carpini (2005). An overview of the state of citizen's knowledge about politics. Publiceret på http://repository.upenn.edu/asc_papers/53

Denters, B., Mouritzen, P.E. og Rose, L.E. (2012): *Size and local democracy: A summary of findings from Switzerland, Norway, Denmark and the Netherlands*. 22nd IPSA World Conference, Madrid, Spain, 8-12 juli 2012.

DUF notat (2011): *DUF undersøgelser i forhold til lokaldemokratiet*. Notat afleveret af Dansk Ungdoms Fællesråd til Økonomi- og Indenrigsministeriet, april 2013.

Elklit, Jørgen, Birgit Møller, Palle Svensson og Lise Togeby (2000). *Hvem stemmer – og hvem stemmer ikke? En analyse af valgdeltagelsen i København og Århus ved kommunalbestyrelsesvalgene i 1997*. Aarhus: Magtudredningen.

Frandsen, Annie Gaardsted (2003). "Deltagelse ved kommunalvalg", side 109-126 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Hansen, Sune Welling (2013). "Polity Size and Local Political Trust: A Quasi-experiment Using Municipal Mergers in Denmark", *Scandinavian Political Studies*, 36 (1), pp. 43-66.

Hansen, Sune Welling (fortkommende). "The Democratic Costs of Size: How Increasing Size Affects Citizen Satisfaction with Local Government", fortkommende i *Political Studies*.

Houlberg, Kurt (2003a). "Hvad er et godt kommunestyre?", side 44-68 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Houlberg, Kurt (2003b). "Kommunalpolitisk deltagelse mellem valgene", side 127-146 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Kjær, Ulrik (2003). "Territorial tilknytning og identitet", side 69-83 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Kjær, Ulrik og Mouritzen, Poul Erik (2003): *Kommunalstørrelse og lokalt demokrati*. Syddansk Universitetsforlag.

Kjær, Ulrik og Poul Erik Mouritzen (2003b). Er der en sammenhæng mellem kommunestørrelse og lokalt demokrati?", side 11-30 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Kjær, Ulrik; Ulf Hjelm og Asmus Leth Olsen (2010): Municipal Amalgamations and the Democratic Functioning of Local Councils The Case of The Danish 2007 Structural Reform. *Local Government Studies*, 36(4):569-585.

Kjær, Ulrik og Klaus Levinsen (2013). "Prøvevalget for 16-17-årige", side 365-383 i Jørgen Elklit og Ulrik Kjær (red.), *KV09: Analyser af kommunalvalget i 2009*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

KREVI (2009): *Strukturreformen udfordrer nærdemokratiet*. Aarhus.

Lassen, D.D. og Serritslew, S. (2010): Kommunalreformen og lokalpolitisk effektivitetsfølelse, *Politica*, 42 (29): 145-162.

Levinsen, Klaus (2003a). "Interessen for kommunalpolitik", side 84-93 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Levinsen, Klaus (2003b). "Kommunalpolitisk tillid", side 147-161 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Lolle, Henrik (2003). "Kommunalpolitisk selvtillid", side 162-176 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Martikainen, P., Martikainen, T. & Wass, H. (2005) The effect of socioeconomic factors on voter turnout in Finland: A register-based study of 2.9 million voters, *European Journal of Political Research* 44(5): 645-669.

Miller, Arthur. H. & Ola Listhaug (1999). "Political performance and institutional trust", in Pippa Norris, *Critical Citizens: Global Support for Democratic Governance*, Oxford, Oxford University Press, pp. 204-216.

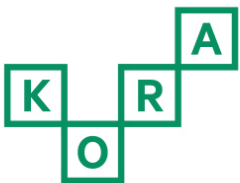
Niemi, Richard G., Stephen Craig & Franco Mattei (1991). "Measuring internal political efficacy in the 1988 National Election Study", *The American Political Science Review*, vol. 85, no. 4, pp. 1407-1413.

Pateman, C. (1970): *Participation and democratic theory*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pedersen, Carsten Strømbæk (2003). "Viden om kommunalpolitik", side 94-108 i Ulrik Kjær og Poul Erik Mouritzen (red.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Sveriges Kommuner och Landsting (2012). *Medborgardialog för unga*. Stockholm.

Valgretskommissionen (2011): *Demokrati for fremtiden. Valgretskommissionens betænkning om unges demokratiske engagement*, København.

Det Nationale Institut
for Kommuner og Regioners
Analyse og Forskning